

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 980

28. SIJEČNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

Sveta Klara, utočište srijemskih Hrvata

**Tamo nismo mogli
– ovdje nismo navikli**

SADRŽAJ

5

Stepinac na fresci u Beloj crkvi
Tko nam to sudi?

12

Dr. sc. Danka Ninković-Slavnić,
docentica na Fakultetu političkih
nauka u Beogradu

**Mediji nude odgovore
na pitanja što znači
biti netko**

20

Vinkovo 2022.

**Petrovaradinci, njihovo
vino, starine i tradicija**

23

Baština Hrvata u Petrovaradinu

**Počela obnova
Špilerove kuće**

30

Dani biskupa Ivana Antunovića
Zadužbina koja živi

36

Monoštorski riblji paprikaš
Tajna u šest sastojaka

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Tko, s kim i za koga trči?

Utrka je već počela, a da nitko još nije dao znak za start. No, kada su ovakve utrke u pitanju, nije ništa neobično sa startne crte krenuti i prije zvuka pištaljke; nije ništa neobično da neki utrku i ne prestaju trčati, samo se vrte iz jednog kruga u drugi. Neki usput (za svaki slučaj) promijene oznojane dresove. Neki, onako usput, nekome polome nogu, kako bi gužva na trkačkoj stazi bila što manja, jer nikad se ne zna tko može iznenaditi i ugroziti pobjednički korak u ciju. I jeste da je maratonska i iscrpljujuća (naročito za nas promatrače); nije ovo neka utrka u kojoj se bitka bije za što bolji rezultat u cilju, već utrka u kojoj se umjesto za što bolje prolazno vrijeme trči za što veći komad vlasti.

Naravno, o predstojećim izborima je riječ. Službeno još nisu raspisani, a već je komešanje na startu. I u prvi plan došlo je pitanje tko će trčati utrku, u čijem dresu i za koga. U nekom petom planu su programi, jasni ciljevi i ono najvažnije: kako će se ta lista lijepih želja, kada se obriše znoj s lica i umine ushićenje vatrenih navijača, i ostvariti.

Vatreni navijači već se javljaju i prije same utrke, čisto da se na vrijeme zna tko je za koga i uz koga, za ono vrijeme poslije.

Kada je riječ o manjinama u Srbiji, očekivano Savez vojvođanskih Mađara na predsjedničkoj utrci bodrit će **Aleksandra Vučića**. Razlozi za to su, kako kaže lider ove stranke, »započeti zajednički poslovi dogovoreni prije pet godina, koji još nisu privedeni kraju«. Ne treba puno mudrosti pa zaključiti kako »privođenje započetih poslova kraju« znači i onu drugu potporu, iliti sudjelovanje u zajedničkoj vlasti. Što bi rekli: nastavak politike kontinuiteta.

Druge manjinske stranke za sada šute. Ili još vagaju, ili su toliko male i bez utjecaja da se za njihov navijački glas ili možda zajedničku utrku nitko i ne otima? Ni vlast ni oni koji se bore za vlast.

Možda ipak jasnije bude nakon što se i službeno označi start za utrku koja je već u tijeku. A skoro će i to. Strpite se nekoliko tjedana.

Z. V.

Ministarstvo kulture Srbije odgovorilo na kritike iz Zagreba

Teze o zajedničkom književnom dubrovačkom naslijeđu

Odredba Zakona o kulturnom naslijeđu, po kojoj izdanja dubrovačke književnosti pripadaju i srpskoj i hrvatskoj kulturi, zaključno s 1867. godinom, ne znači da Srbija spori da je stara dubrovačka književnost i dio kulturnog naslijeđa Hrvata, priopćilo je srbijansko Ministarstvo kulture i informiranja povodom kritika upućenih iz Zagreba. Kako dodaju, dubrovačka književnost je zajedničko naslijeđe.

»Upravo se na primjeru dvojnog naslijeđa, zajedničke jezične prošlosti i odnosa prema književnoj baštini, najbolje prepoznaju europske vrijednosti i perspektive dobrosusjedskih odnosa«, stajalište je srbijanskog ministarstva.

Hrvatski ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman** poručio je u petak da će Srbija zbog otiimanja hrvatske kulturne baštine snositi posljedice u pristupnim pregovorima s Europskom unijom.

»Otiimanje hrvatske kulturne baštine nije niti u skladu s europskim vrijednostima i s perspektivom za koju se Srbija opredijelila i zasigurno će imati određene konsekvence kada se budu otvorila određena poglavlja koja su s time u vezi ključna, poput obrazovanja«, izjavio je Grlić Radman.

Veleposlanstvo Hrvatske u Beogradu je, nakon usvajanja spornog zakona krajem prosinca 2021., notom upozorilo srbijanske vlasti na neprihvatljivo prisvajanje hrvatske kulturne baštine i zatražilo sastanak s resornom ministricom **Majom Gojković**, potvrđeno je *Hini* u Veleposlanstvu.

»Očekujemo odgovor Ministarstva i termin sastanka«, rekao je izvor *Hine* u veleposlanstvu Hrvatske.

U priopćenju Ministarstva kulture navedeno je da Odredba o staroj i rijetkoj bibliotečnoj građi, iz članka 23. osporenog zakona, »predstavlja definiciju koja je ustanovljena Zakonom o staroj i rijetkoj bibliotečnoj građi iz 2011. godine«, te da je to »potvrda znanstveno-metodološke dosljednosti koju je srpska filološka škola ustanovila prije stotinu pedeset godina«, a koja »traje i danas«.

»U Srpskoj akademiji znanosti i umjetnosti (SANU), Beogradskom univerzitetu, Matici srpskoj i drugim znanstvenim institucijama utvrđeno je da je stara dubrovačka književnost jedinstvena pojava kod južnih Slavena koja ima svoje osobitosti i predstavlja veliko zajedničko dobro. Na osnovu jezika na kojem je napisana može istovremeno biti i srpska i hrvatska«, navodi u objašnjenju srbijansko ministarstvo u povodu zakonskih odredbi usvojenih potkraj prošle godine.

Takvo stajalište, tvrdi Ministarstvo, zastupali su i poznati Dubrovčani, od **Matije Bana** i **Baltazara Bogišića** u 19. stoljeću, do **Milana Rešetara** i **Petra Kolendića** u 20. stoljeću, koji su bili članovi SANU.

Hrvatska ministrica kulture i medija **Nina Obuljen-Koržinek** izjavila je ranije da su zakonske odredbe Srbije o dubrovačkoj književnosti »stručno neutemeljene«.

»Očekujem da Srbija izmijeni taj zakon i da prestanu posezati za hrvatskom kulturnom baštinom«, rekla je Obuljen.

Hrvatski europarlamentarac **Karlo Resler** pozvao je 19. siječnja Europsku komisiju da reagira na spornu odredbu srbijanskog Zakona o kulturnom naslijeđu.

H. R.

Izbori, popis i akcijski plan

Sastanak ministricе **Gordane Čomić** i predstavnika Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina održan je 19. siječnja u palači *Srbija*. Čomić je predstavila postignute rezultate Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u području unapređenja manjinskih prava kao i naredne korake i planirane aktivnosti u 2022. godini.

Imajući u vidu da će se u 2022. godini održati izbori za članove nacionalnih vijeća kao i popis stanovništva, ministrica je posebno istakla da će Ministarstvo kao i do sada biti pouzdan partner nacionalnim vijećima u provođenju ovih aktivnosti.

Predsjednik Nacionalnog vijeća makedonske nacionalne manjine i predsjedavajući Koordinacije **Borče Velič-**

kovski je predstavio rad Koordinacije i ukazao na pojedina otvorena pitanja na čijem rješavanju treba raditi u narednom periodu.

Budući da je otpočeo rad na pripremi Prijedloga akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, u čijoj izradi će nacionalna vijeća biti ključni partneri, na sastanku se obratio i **Ivan Bošnjak**, jedan od konzultanta Vijeća Europe, koji je angažiran za rad na ovom dokumentu. Bošnjak je predstavio metodologiju, dinamiku rada kao i planirane rokove za izradu novog Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, navodi se na sajtu Ministarstva.

J. D.

Stepinac na fresci u Beloj Crkvi

Tko nam to sudi?

Freska u pravoslavnoj crkvi sv. Jovana Bogoslova u Beloj Crkvi u Vojvodini i prije nego li je prezentirana u javnosti dospjela je u brojne (osobito hrvatske) medije. Naime, na fresci na kojoj je predstavljen Strašni sud Božji, prikazan je lik u kojem su mnogi prepoznali blaženog kardinala **Alojzija Stepinca**. Prepoznatljivost je očita i svatko tko je ikada vidio sliku Stepinca jasno može prepoznati prikazani lik. Stepinac je tako prikazan u reverendi s glavom i rukama iznad vatre u paklu. To je jedini lik koji se može razaznati u prikazu pakla, a ujedno i jedini lik Stepinca u bogoslužnom prostoru Srpske pravoslavne Crkve. Riječ je o velikoj fresci površine 16 kvadrata, autora **Zorana Selakovića**.

Nakon brojnih reakcija došlo je do obrta u cijeloj priči, a biskup Zrenjaninske biskupije mons. **Ladislav Német** je rekao kako je ikona »obojena u bijelo«. To je potvrdio i protonamjesnik ove crkve **Stefan Jovičić** za naš list:

»Freska je prefarbana, kako je rekao i zrenjaninski biskup. Jednostavno je došlo do nesporazuma, a ne želimo da on postoji. Ako je to predmet nesporazuma, onda ga je bolje ukloniti. Samim tim što sama freska nije postigla željeni cilj nego je postigla nešto potpuno kontra. Pojedini mediji su to krajnje zlonamjerno protumačili. Kada je freska rađena, naš cilj je bio da se pokaže upravo to radi pravoslavaca, katolika, protestanata i raznih konfesija, kako je sud Božji jednak i neće nikoga sačuvati ni mantija, ni pozicija u crkvi ili vlast. Da ljudi shvate da pakao nije stvoren samo za običnog čovjeka, vjernika, nego za sve. Nažalost, to je protumačeno na pogrešan način. Politiziranje priče. Freska nije odgovorila cilju. Da smo je ostavili, više nitko nikada ne bi u našoj crkvi gledao to onako kako bi trebalo. I kada bismo uvjerali i hrvatsku stranu u našu namjeru, nitko više ne bi dolazio u hram i promatrao ga istim očima«, kaže protonamjesnik Jovičić.

Na pitanje nije li tu ipak prevelika sličnost sa Stepincom, Jovičić je rekao:

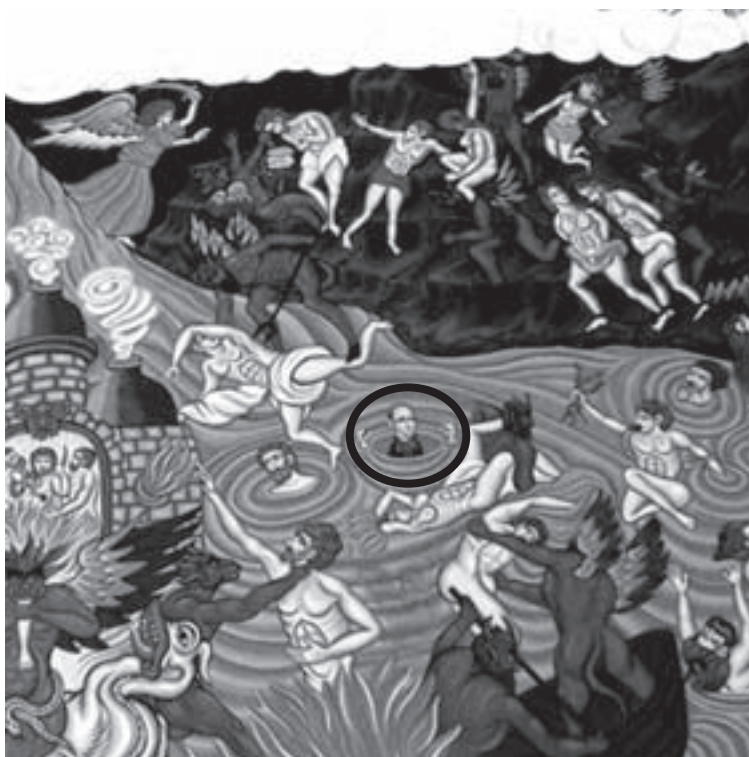
»Dobro, možda vama. Meni nije. Svi su ljudi na neki način slični. Kardinal na slici je urađen sa svijetlo smeđom kosom, Stepinac je imao crnu kosu. Taj lik nije trebao biti prepoznatljiv nego čin. To je prilično sitan i neupadljiv detalj«.

Beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar** je rekao kako je tu riječ o vrijeđanju Boga, te je u ime mjesne Crkve zamolio za oprost sve katolike u Hrvatskoj i čitav hrvatski narod što se nije prije saznalo za ovaj slučaj.

»Tim više, jer mi biskupi i župnici iz svih ostalih biskupija jave kada god se naiđe na kakav problem. Čudim se da naša Katolička crkva tu u Srbiji, a to se dogodilo

na području Zrenjaninske biskupije, to nije otkrila«, rekao je Hočevar u HRT-ovoj radijskoj emisiji *Religijski forum* posvećenoj ekumenizmu. Također, ovim povodom mons. Hočevar je gostovao u emisiji *Mir i dobro*, gdje je između ostaloga rekao: »Nije pitanje je li sporna freska okrećena u bijelo, već osjećam da se događa ono što osobno jako želim. Sve sam pozvao na dijalog i mislim da je on upravo započeo«.

Govoreći o nastalim poteškoćama, nadbiskup je istaknuo kako čin prebojavanja freske sam po sebi doprinosi dijalogu, ali da isti nije čin kojim treba sve završiti.

»Pozvao sam na dijalog, proces, a ne samo na jedan kratak čin i da se sve zaboravi. Za mene je, a govorim to u Duhu, važnije da mi koji živimo na granici Istoka i Zapada stvarno započnemo redoviti dijalog i da se ne uplašimo tolikih poteškoća i problema iz prošlosti već da imamo snagu da u duhu dijaloga međusobno jedni druge obogatimo, da dođemo do zajedničkih spoznaja, do zajedničkih odluka«, naglasio je nadbiskup i istaknuo kako je ovaj nastali problem prilika da se otvore nove stranice budućnosti, nova suradnja, novi dijalog.

Crkva Jovana Bogoslova jedna je od osam crkva koju su izgradili Rusi izbjegli nakon Oktobarske revolucije, pa u narodu i nosi ime Ruska crkva, a 1954. godine ruske crkvene općine stavljene su pod jurisdikciju SPC-a.

Ž. V.

Sveta Klara, utočište srijemskih Hrvata

Tamo nismo mogli – ovdje nismo navikli

Bitno je bilo naći mir. Ljudi ne razumiju zašto su otišli. Usred života Ivan K. (36), Slavko K. (38), Stipo K. (42) morali su napustiti dobra radna mjesta. Pitali su se jesu li bili ljudi što su prvi otišli – ispostavilo se da je odluka bila dobra

U Svetoj Klari, desetak kilometara udaljenoj od centra Zagreba, danas ima oko 200 obitelji koje su se ovdje doselile 90-ih godina iz Srijema. Iz različitih mjesta.

»U to vrijeme, kad su počeli napadi na Hrvate u Srijemu i rat u Hrvatskoj, počeli su se Srbi iz Hrvatske interesirati za zamjenu kuća. Došao je neki čovjek iz Svete Klare, ponudio svoju kuću za zamjenu. Tako je počelo. Hrvati su dolazili u Svetu Klaru iz raznih mjesta u Vojvodini – Beške, Starog Slankamena, Novog Slankamena, Golubinaca, Inđije, Maradika, Hrtkovaca...«, kaže predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Mato Jurić**.

U Svetu Klaru doselila se i obitelj Kavelj. Roditelji tri brata iz Maradika (općina Inđija) – **Ivana** (1949.), **Slavka** (1953.) i **Stipe** (1955.) – **Jozo** i **Kata Kavelj** iz Konjica (Bosna i Hercegovina) u Vojvodinu doseljavaju 1950. U Srijem. Razlog selidbe: potopljeno jezero Ostrožac. Došlo ih je još nekolicina. U Maradiku su podstanari. Poslije svi prelaze u Glavnoš. U Inđiju se sele 1968. Svojom voljom. U Svetu Klaru kod Zagreba 1991. nisu htjeli. Morali su. Da bi sačuvali sebe, živote svoje djece.

U novu kuću 88., iz nje 91.

Slavko Kavelj je završio osam razreda u Maradiku, srednju školu u Inđiji, te postao kvalificirani konobar. Sjedio u njegovoj kući, pije kavu, ugodno je. Sjećanja bujaju, razgovor neminovno teče o o tim prošlim vremenima koja se ne mogu zaboraviti. Slušamo Slavka:

»Kad je krenulo ratno stanje, kad su osvajali Vukovar, Hrvati su osjetili pritisak i donijeli odluku o selidbi. Već tada Srbi iz Hrvatske (iz Šibenika i Zadra) dolaze, traže kuće za zamjenu. Domaći Srbi su pokazivali u kojim kućama su Hrvati. Dva-tri automobila bi stajala pred kućom i čekali hoćemo li izaći i razgovarati o razmjeni. Pritisak se osjetio i na poslu, tako je bilo i u Slankamenu, Novoj Pazovi, svugdje gdje je živio hrvatski živalj. Bili smo ogorčeni što se moramo seliti. Imao sam 36 godina. 1988. sam uselio u novu kuću, a 1991. sam se selio iz nje. Papire sam dobio u lipnju 1992., a i brat Ivan je došao 1991. Ja sam se vodio

kao stranac. Svi koji su sređivali preko DSHV-a papire su dobili prije nego ja. Posao sam odmah dobio. I ostali su se snašli. Družimo se međusobno. Kad smo se smjestili, otišli smo u župu zatražiti blagoslov kuća. U to vrijeme župnik nam nije htio doći blagosloviti. Tih prvih godina u Svetoj Klari svi su vodili svoju brigu – radili i živjeli. Iz Svete Klare su skoro svi Srbi otišli u razne gradove. Financijski gledano, mijenjanje kuća se nije isplatilo. Kad bismo sve stavili na vagu, onda bi ono u Srbiji više vrijedilo. Ostavio sam tamo i telefon, sve je bilo uvedeno – kanalizacija i vodovod. A ovdje sam zatekao dvije septičke jame. U Trnsko sam išao radi telefoniranja. Ovo je bila selendra, samo su dvije-tri ulice bile asfaltirane. Nije bilo struje, a kad je stigla kod jednog se uključi neki uređaj kod drugog iskače osigurač, žice su se zapalile. Tamo sam radio kao konobar, žena je radila u poljoprivrednoj apoteci. Vodio sam jedan restoran, ugodan život samo imali. Vukovar je bio okidač svega, tad su počeli incidenti. 'Što rade vaši?' Ljudima su bacali bombe u dvorišta, izlazila je policija, nije se znalo tko su ti ljudi. Mi smo otišli na samom početku. Kad smo došli u Svetu Klaru kraj Zagreba, odmah sam se zaposlio kao konobar, a žena kao trgovkinja. Sin je krenuo u drugi razred. Stariji brat Ivan je došao prije mene u Svetu Klaru, a treći brat Stipo 1992. I roditelji su, Jozo i Kata, došli s nama. Preminuli su 2009. Ratno stanje nas je zateklo. Bilo je teško, ali i dalje smatramo da je to bio odličan potez. Osamdeset je kuća zamijenjeno u to vrijeme. Sveta Klara je bilo sabirno mjesto 1991. Dvjesto obitelji, 320 ljudi je došlo.«

»A kako je bilo sa stvarima, sigurno ih je bilo puno, jeste li ih uspjeli prenijeti?«, prekidam ga.

»Bilo je kako je moralo biti. Otišao sam samo s osobnim stvarima preko Mađarske u Hrvatsku, a stvari, one koje smo uspjeli utovariti, poslao sam preko Bosne kamionom.«

Slavko priča kako je, kad je on mijenjao kuću, službenik na ugovor o zamjeni kuća udario pečat na kojem je bio hrvatski grb i taj je dokument odnio u Inđiju. Poznavao je odvjetnika koji je trebao ovjeriti ugovor. »Kad je on vidio grb, nije htio ovjeriti: 'Mi ovo ne priznajemo'. Ostavio sam

taj dokument. Kasnije je sve odrađeno – poslao sam punomoć«, kaže Slavko.

Pitam ga jesu li ostali povezani s ljudima iz Srijema.

»Ostali smo povezani prijateljski, kumovski. Naša djeca su se družila, išla u škole. Sad nas ima puno više, jer ima novih obitelji. Ne bi se vratili. Svakom ostaje neki žal za rodnim krajem ali nisu to više isti ljudi, isto mjesto! Svi su se naši snašli ovdje. Možda ne nekoliko obitelji koje su se vratile u Srijem, jer im djeca tamo žive. Tamo nismo mogli, a ovdje nismo navikli. Ali nikad se ne bismo vratili. Dvadeset godina nisam bio u Indiji. Kad sve to sada vidim – nepoznati ljudi u mom kraju – teško je. Sveta Klara je prija 30 godina bila neurbanizirano selo. Tu se gradilo bez papira. U Vojvodini je ipak bilo urbaniziranije. Blizu 5.000 eura su me koštali papiri samo da legaliziram kuću.«

Stihijsko preseljenje

Slavko Kavelj kaže da je Hrvatska samo dobila dolaškom naših ljudi – uklopili su se, dobri su suradnici i nisu pravili nikakvih problema.

Ni sad u Svetoj Klari nije sve uređeno, ulice su vrlo uske, a gradi se puno novih zgrada pa će promet biti preopterećen, a i infrastruktura nije predviđena za toliko broj ljudi. Tu će uskoro biti tisuće novih stanovnika.

Protjerani Hrvati iz Vojvodine naselili su i druge dijelove Zagreba – ima ih malo u Dubravi, Sesvetama, Kozari bok, svugdje po cijelom gradu malo, ali nigdje u tolikom broju kao u Svetoj Klari.

»Preseljavali smo se stihijski. Ja sam tri mjeseca prije selidbe bio kod rodbine u Zagrebu dok nisam našao s kim ću zamijeniti kuću. Mnogi su selili ne znajući ni gdje će, ni hoće li uspjeti zamijeniti kuće, a neki su znali na čega dolaze – sa Srbima su potpisivali ugovore i dolazili ovamo. To je bilo emotivno jako teško. Još 1990. kada sam vidio kuda sve to vodi, da ću morati otići iz Srijema, razmišljao sam hoću li u Njemačku, Slavoniju, ali eto nevolja me dovela do Zagreba.«

U Svetu je Klaru svibnja 1991. prvi došao **Ivan Šimić**, poslije njega Kavelji, prvi Ivan poslije braća mu Slavko i Stipo, uskoro dolazi **Josip Bikić** iz Golubinaca i drugi.

Pitam ih imaju li popis koliko je Hrvata preseljeno 90-ih iz Vojvodine.

Mato Jurić tvrdi da je samo iz Beške preseljeno 1.550 ljudi. Samo iz Srijema je otišlo 24.000 Hrvata. A iz drugih krajeva kad zbrojimo to je oko 35.000 duša koje su bile žrtve progonstva.

»U Svetoj Klari ima 200 obitelji iz Srijema, u to je vrijeme 35 obitelji samo iz Beške došlo, pa onda Slankamena, Golubinaca, Indije ...«, kaže Jurić.

Ovaj razgovor vodimo nedaleko župne crkve sv. Klare. Vani je svježe, kako bi i trebalo biti u siječnju. Meni fali snijega, da sve zabijeli. Jurić nas poziva u obližnju kavanu na čaj. Priču nastavlja o Zajednici i tome kako su se srijemski Hrvati grupirali baš u ovome naselju.

»Prošle smo godine obilježili 30 godina od osnutka naše Zajednice. Osnovani smo 28. prosinca 1991., a zbog epidemioloških mjera nismo uspjeli napraviti neku veću proslavu nego smo organizirali znanstveni skup o Hrvatima u Vojvodini. Izdali smo novi broj časopisa *Zov Srijema*. Imali smo sreću da je **Zlatko Pinter** izdao dvije knjige, a priredili smo i predstavljanje knjige **Marka Kljajića** *Kako je umirao moj narod*. Kada govorimo o našem preseljenju u Hrvatsku, nismo mi to htjeli, mi smo protjerani. Da, sačuvali smo glave, morali smo samo s najnužnijim otići, prisiljeni svoje kuće zamijeniti za neke druge, nama tuđe. U to vrijeme, kad su počeli napadi na Hrvate u Srijemu i rat u Hrvatskoj, počeli su se Srbi iz Hrvatske interesirati za zamjenu kuća. Došao je neki čovjek iz Svete Klare, ponudio svoju kuću za zamjenu. Tako je počelo. Hrvati su dolazili u Svetu Klaru iz raznih mjesta u Vojvodini – Beške, Starog Slankamena, Novog Slankamena, Golubinaca, Indije, Maradika...«

Rastajemo se. Oni sa svojim pričama ostaju, a ja s njihovom tugom, bolom i nesrećom. I onim Slavkovim, kako je i naslovljen ovaj razgovor: »Tamo nismo mogli – ovdje se nismo navikli« odlazim u možda snježnu Bačku, svojoj kući.

Svi su oni bili primorani ostaviti svoje – sela, gradove, kuće, grobove, poljane, njive, rijeke... Sve što su imali. Osjećaju kao da im je netko bagrenje polomio, a od toga oporavka nema. Ni zaborava.

Nada Sudarević

Postreferendumske teme

U očekivanju izbora

Za vladajuću koaliciju referendum je uspio u korist nezavisnosti sudova, samostalnosti tužiteljstva i europskih integracija. Dio oporbe osporava referendum tvrdeći da se dogodila krađa. Većinski odgovor »ne« u Beogradu, Nišu i Novom Sadu oporba tumači kao pokazatelj opadanja popularnosti SNS-a i predsjednika Srbije i pokazatelj moguće pobjede oporbe u ovim gradovima. Vučić ocijenio da je među onima koji su glasali protiv velik dio onih iz SNS-a

Nakon održanog referenduma 16. siječnja ustavne promjene u području pravosuđa su usvojene sa 60% glasova »za« od 30% izišlih građana. Promjene stupaju na snagu kada budu proglašene u Narodnoj skupštini i očekuje se da će sjednica biti zakazana vrlo brzo, odmah po utvrđivanju konačnih rezultata referenduma. Danom proglašenja izmjene stupaju na snagu, ali pred Narodnom skupštinom ostaje da, u roku od godinu dana, donese pet zakona u području pravosuđa – Zakon o sucima, Zakon o javnom tužiteljstvu, Zakon o uređenju sudova, Zakon o Visokom savjetu sudstva i Zakon o Visokom savjetu tužiteljstva – koji će biti usklađeni s usvojenim ustavnim amandmanima. Nakon toga slijedi i usklađivanje drugih zakona s izmijenjenim Ustavom u području pravosuđa za što je predviđen rok od dvije godine.

Što se tiče vladajuće koalicije referendum je uspio »na dobrobit svih građana«, a što se tiče oporbe s jedne strane se osporava referendum tvrdeći da se dogodila krađa (Suverenisti, Dveri, **Vladan Glišić**) dok se s druge strane postignuta većina onih koji su glasali »protiv« u Beogradu, Nišu i Novom Sadu tumači kao pokazatelj opadanja popularnosti SNS-a i predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** i pokazatelj moguće pobjede oporbe u ovim gradovima.

Proglašenje Ustava pa donošenje pravosudnih zakona

»Građani su potvrđivanjem Akta o promjeni Ustava kvalificirali Srbiju za 'pravosudnu Ligu šampiona', ali će nam protivnici, odnosno izazovi na putu izgradnje neovisnog pravosuđa biti upravo ti pravosudni zakoni. Oni trebaju popuniti dobar ustavni okvir koji smo postavili. Mnogo će zavisiti i od iskrenog nastojanja kako predstavnika vlasti, tako i zainteresiranih subjekata da se donesu kvalitetni pravosudni zakoni. Život pravosuđa ne ovisi isključivo od Ustava nego upravo od zakona koji trebaju biti donešeni«, rekao je za *Politiku* profesor Ustavnog prava na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, sudac Ustavnog suda, član Venecijanske komisije i član Radne grupe za izradu Akta o promjeni Ustava **Vladan Petrov**.

Petrov je ocijenio da će nastavkom rada na izradi pravosudnih zakona, bez ikakvog zastoja i izgovora pa ni zbog

predstojećih izbora, aktualna vlast pokazati da ustavne reforme provodi u iskrenoj namjeri da reformira pravosuđe.

S druge strane, sudac Apelacijskog suda u Beogradu i član Centra za pravosudna istraživanja **Miodrag Majić**, koji je od samog početka bio protiv »brzanja« s izmjenom Ustava i referenduma, smatra da set pravosudnih zakona teorijski može poboljšati ustavne amandmane, ali ne vjeruje da će do toga doći.

»Na našem europskom putu, kako mi to kažemo, pravosuđe je uvijek bilo najveća prepreka. Bojim se da će tako i ostati. I sam način na koji smo sada, poslije toliko godina, promijenili stvari ne daje previše razloga za optimizam. Reforma je vođena od strane praktično jednopartijskog parlamenta. Kada se tome doda ovako mali broj građana koji su glasali, osnovano je postaviti pitanje legitimnosti čitavog procesa«, rekao je Majić za isti list.

Majić osobito spornim smatra nejasne kriterije za izbor istaknutih pravnika u visoki savjet sudstva i tužiteljstva kao i nedostatak kriterija za izbor sudaca, ocjenjujući da i dalje ostaje prostor za političke utjecaje.

Po proglašenju ustavnih promjena, sadašnji suci i zamjenici javnih tužitelja koji su izabrani na probno razdoblje od tri godine automatski se prevode na stalnu funkciju, a formalnu odluku o tome donijet će Visoki savjet sudstva i Visoki savjet tužiteljstva, dok će suce i zamjenike tužitelja koji budu prvi put birani na funkcije u razdoblju do donošenja seta zakona i konstituiranja novih saziva ova dva tijela, birati Narodna skupština.

Raspisivanje izbora

Predsjednik Narodne skupštine **Ivica Dačić** izjavio je da će izvanredni parlamentarni i lokalni izbori u pojedinim mjestima biti raspisani 15. veljače, dok će predsjednički izbori biti raspisani najvjerojatnije 2. ožujka.

Lokalne i predsjedničke izbore raspisuje predsjednik Narodne skupštine, a predsjednik Republike raspisuje izvanredne parlamentarne izbore nakon obrazloženja Vlade Srbije.

Vlast i oporba o referendumu

Iako je tema referenduma bila poboljšanje pravosuđa, rasprave u medijima, nakon što je održan, većinom se nisu odnosile na to što sada slijedi i kakve će promjene usvojeni ustavni amandmani donijeti pravosuđu i građanima već na to što znači izlaznost od 30% i kako tumačiti većinsko opredjeljivanje protiv ustavnih promjena građana u Beogradu, Novom Sadu i Nišu. A sve to u kontekstu izbora koji su zakazani za 3. travnja.

Naime, u Beogradu je 54% građana glasalo protiv ustavnih promjena, u Novom Sadu 57,8% a u Nišu 53%. Ti su podaci potakli već postojeća očekivanja oporbe da mogu pobijediti u glavnom gradu a Demokratska stranka je ocijenila da je došlo do »kraha referenduma« i da je »rejting režima u neuzastavljivom padu«. Istog je mišljenja i Narodna stranka koja je ocijenila da »režim više nema većinu«, kao i inicijativa »Ne davimo Beograd« koji su ocijenili da »potencijal za promjene postoji«.

Predsjednik Srbije i lider Srpske napredne stranke Aleksandar Vučić je, međutim, komentirajući rezultate, ocijenio da je dobar dio onih koji su glasali protiv ustavnog referenduma iz SNS-a.

»Samo im je trebalo 220.000 da preokrenu na drugu stranu«, rekao je Vučić.

Potvrdio je novinarima da nije zadovoljan rezultatima referenduma (i svojom strankom) i rekao da je bilo teško voditi kampanju za promjene Ustava, jer je referendum »tema koja malo koga interesira« i dodao da jedan dio SNS-a »ne trpi mješanje stranaca«. Prema njegovim riječima, među 60% onih koji su glasali »za« je najviše onih koji manje ili više podržavaju SNS, ali i da je u onih 39% »najveći kolač bio SNS«.

Oporba, s druge strane, smatra da su ti glasovi »njihovi«. Dio oporbe je stoga nastavio rasprave o potencijalnim kandidatima za predsjednika države i gradonačelnika Beograda, dok su Suverenisti i Dveri optužili vlasti za falsificiranje rezultata, ističući kako je ključ za uspjeh na izborima koji

predstoje u kontroli biračkog procesa za što je potrebno oko 25.000 ljudi.

Pokret Dveri je podnio tužbu protiv 29 članova biračkih odbora u 12 općina, zbog »očigledne krađe glasova na referendumu«. Lider Dveri **Boško Obradović** je izjavio da pokret na taj način »poručuje vlasti da će braniti i čuvati svaki glas i svaku glasačku kutiju na travanjским izborima«.

»Na referendumu su Dveri imale 2.500 čuvara kutija u 138 općina Srbije. Kaznene prijave smo podnijeli za flagrantna kršenja Zakona«, kazao je Obradović.

On je naveo da su u pitanju »teška kaznena djela – od preuzimanja izbornog materijala od osobe koja nije član glasačkog odbora, preko zloupotrebe prava glasanja van biračkog mjesta zabilježeno u više općina, do toga da je u zapisnicima konstatirana stopostotna izlaznost i da su svi izišli birači glasali za promjenu Ustava«.

Suverenisti, predvođeni s Dosta je bilo, tvrde, na osnovu njihove analize rezultata, da je došlo do falsificiranja rezultata i »krađe« na velikom broju biračkih mjesta (3.932) na kojima oporba nije imala kontrolu.

Suverenisti su podnijeli kaznenu prijavu protiv članova biračkih odbora za falsificiranje zapisnika i potpisa birača na velikom broju biračkih mjesta na kojima oporba nije imala svoje članove u biračkim odborima. U njihovo ime je neovisni zastupnik Vladan Glišić podnio prigovor Republičkoj izbornoj komisiji koja je odbačena. Pravni tim Suverenista je, navodi se u priopćenju, nakon toga podnio žalbu Upravnom sudu sa zahtjevom da se Rješenje RIK-a poništi zbog »pravno-tehničkih i suštinskih pogrešaka i besmislica«.

Lider DJB-a **Saša Radulović** je optužio stranke iz »bojkot oporbe« za to što nisu vodili aktivnu kampanju za izlazak na referendum i glasanje protiv jer su se »bojali Europske unije«. Ocijenio je da tamo gdje su bili osigurani kontrolori iz oporbe nije bilo krađe i istaknuo da će kontrola izbornog procesa biti ključna i na izborima na proljeće.

Referendum je prošao, predstoje izbori.

J. D.

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (VI.)

K ponovnom okupljanju snaga

Socijalistička revolucija je možda izbrisala klasne razlike između bačkih Hrvata, ali ih nije ujedinila u jedno tijelo. Naprotiv, trebalo je proći 20 godina od Drugog svjetskog rata da Hrvati izgube međusobne ideološke razlike i da se ponovno počnu okupljati oko zajedničkih ciljeva

O d svoga dolaska u Bačku na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće do 1945. klasna struktura bunjevačkih i šokačkih Hrvata ostala je, i pored promjena, koje je donosilo svako »novo vrijeme«, u suštini ista kao na početku. Na vrhu piramide nalazili su se krupni posjednici i visoki činovnici, koji su vukli podrijetlo od seoskih knezova, časnika (martoloza, krajišnika) i drugih narodnih starješina i prvaka iz najdavnijih vremena. Taj sloj je prvi napustio svoje izvorne narodne odlike i prihvatio mađarski nacionalni duh i identitet. U nekim obiteljima metamorfoza je imala drastične razmjere. Primjerice, muški članovi obitelji **Vojnići od Bajše**, koji su bili uzoriti katolici na početku epohe, koncem 19. stoljeća potpuno su se priklonili novotarijama. Tako je **Jakov Vojnić** primljen 12. veljače 1872. u organizaciju slobodnih zidara u Pešti, a 14. prosinca je uznapredovao u slobodnozidarskog majstora. Saborski zastupnik **Šandor Vojnić** osuđen je 1903. na tri dana zatvora zbog dvoboja. O **Latinovićima od Boršoda** suvremenici su ostavili tako potresne zapise da se može napisati roman u stilu *Gospoda Glem-bajevi*.

procesa koji su se odvijali među bunjevačko-šokačkim Hrvatima. Najbolji primjer krupnog posjednika, koji je dao doprinos kulturi, jest **Ive Prčić**. On je uživao preko 175 jutara zemlje i kuću u centru Subotice (Somborska cesta 10). Zbog bolesti nije mogao izravno sudjelovati u obradi zemlje kao svaki drugi gazda. Međutim, na kulturnom i političkom polju pokazao je takvu živost koja nema premca. Prkoseći zakonitostima vremena, otrgnuo je od zaborava izvorne bunjevačke pjesme i sačuvao ih za sva vremena.

Dužijanča 1968.

Očuvanje autentičnosti

Međutim, srednji i niži sloj su i pored prodora mađarske prosvjete i kulture, sačuvali etničku autentičnost. Od asimilacije ih je spasio autarkičan (samodržeći) način života. Živjeli su u većim zajednicama, rodovima ili zadrugama, koje su brojale i po nekoliko obitelji. Ove zadruge su praktički bile *status in statu*, odnosno nacija u naciji. Imale su obiteljsku ideologiju. Najpoznatiji rodovi u Bunjevaca-Hrvata su bili **Prčići**, **Dulići**, **Kujundžići**, **Vukovići** i drugi. Upravo su oni predstavljali jezgru seljačkog pokreta 1920-ih i 1930-ih i ujedno stup svih kulturnih

Preobražaj klasne strukture

Socijalistička revolucija je, međutim, suštinski preobrazila klasnu strukturu bunjevačkih Hrvata. Krupne posjednike je razbaštinila, oduzima im posjede i nekretnine u gradu. Bezemljaše je pak pretvorila u sitne posjednike. Inteligenciju i radništvo stavila je u službu nove ideologije – titoizma. Na sam vrh javnog života, koji je ranije bio rezerviran za džentrije, izbijaju nova imena: **Geza Tikvicki** (1917.), **Grgo Lulić**, **Bela Kričković** (1907.), **Matija Poljaković** (1909.), **Antun Kopilović** (1905), **Balint Vujkov** (1912.), **Ivan Milanković**, **Marko Bačlija**

(1914.), **Blaško Vojnić Hajduk** (1911.), **Marko Horvacki** (1913.), **Grgo Skenderović** (1913.), **Stipan Marušić** i **Lazar Merković** (obojska 1926.).

Ovaj popis je, naravno, nepotpun. Međutim, upadljivo je da su uglavnom u pitanju generacije rođene 1910-ih i 1920-ih. Tek su stupili u život i potragu za stalnim kruhom i krovom. Neki od njih su se istaknuli u predratnim političkim strankama. Skenderović i Horvatski su, primjerice, bili aktivni članovi Hrvatske seljačke stranke. Neki su bili članovi Komunističke partije Jugoslavije (Tikvicki, Kopilović, Merković). Neki, štoviše, potekli iz crkveno-tradicionalističkih krugova: Milanković je bio član *Bunjevačkog momačkog kola*, ali je istupio iz njega 1937. zbog neslaganja s vodstvom na čelu s katehetom **Ivanicom Kujundžićem**. Neki su bili povezani s režimskom Jugoslavenkom radikalnom zajednicom (Vujkov, Vojnić Hajduk).

Skrb za rod

Dok su se na društvenu pozornicu uzdizale nove zvijezde, stare su bljedile i nestajale, najčešće nezapaženo i neregistrirano. Tijekom 1950-ih pomrle su stare generacije prvaka bunjevačko-šokačkih Hrvata. **Marko Jurić** je umro 1949., **Joso Vuković Đido** 1950., **Blaško Rajić** 1951., **Lajčo Budanović** 1958. Braća **Ivan** i **Mirko Ivković Ivandekić**, koji su se 1930-ih nalazili na čelu Subotice kao gradonačelnik odnosno zastupnik, doživjeli su dublju starost (9. desetljeće života), ali na marginama društvenih tokova. **Matija Evetović**, koji je sredinom 20-ih praktički bio gradonačelnik Subotice, umro je na pragu 9. desetljeća, ostavivši u rukopisu svoje kapitalno djelo *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata*.

U novom društvenom poretku uloga glasnogovornika i zaštitnika interesa Hrvata pripala je mlađim snagama, koje su se razlikovale po političko-ideološkoj pozadini i sudbini. Trebalo je proći čitava dva desetljeća prije nego su izgladili razlike i stupili u suradnju, koja će se najbolje očitovati u osnutku HKUD-a *Bunjevačko kolo*. Od njih se po gorljivosti najviše ističe pravnik i književnik Balint Vujkov, koji se 1953. praktički našao usamljen u borbi za vraćanje hrvatskog jezika u subotičke osnovne i srednje škole. Međutim, prilike za ostvarivanje većih prava nastaju mnogo kasnije. Dana 25. lipnja 1966. potpisan je Protokol između SFRJ i Svete Stolica (Vatikana), čime je olakšan položaj Katoličke crkve u zemlji. Na Brijunskom plenumu 1. srpnja 1966. smijenjen je s položaja dopred-

sjednika SFRJ i tajnika Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije **Aleksandar Ranković**, čime je uklonjena represivna birokracija.

Vraćanje korijenima

Posljedice političkih promjena postaju vidljive i u Subotici. Na vlast dolazi liberalnija uprava na čelu s tajnikom Okružnog komiteta SK Vojvodine **Antunom Milodanovićem Delom**, koja je ostavila prostor za njegovanje kulturnih i nacionalnih osobnosti. Hrvatski intelektualci usklađuju ciljeve i koordiniraju rad. Najprije se okupljaju u Organizacijskom odboru za *Dužijancu* Turističkog saveza Općine Subotica, koji priređuje proslavu tog tradicionalnog žetvenog običaja Hrvata-Bunjevaca 1968. i 1969. godine. Uspjesi su izvan svakog očekivanja. Proslava prve gradske *Dužijance* okuplja oko 60.000 ljudi.

■ Dužijanca 1968.

Od dijela članova odbora za priredbu *Dužijance* vrlo brzo obrazuje se grupica pojedinaca koji čine korak dalje. Obrazuju Inicijativni odbor za osnivanje ogranka Matice hrvatske u Subotici, u koji ulaze sudac Okružnog suda **Ivan Tikvicki**, sudac Okružnog suda u Subotici i književnik Balint Vujkov, sudac Okružnog privrednog suda **Ivo Stantić**, profesor **Bela Gabrić** i sudac Okružnog privrednog suda **Grgo Prčić**. Odbor je za kratko vrijeme prikupio preko stotinu potpisa podrške, a Središnjica Matice hrvatske je pismom od 3. veljače 1969. obavijestila gradske vlasti (Općinsku konferenciju Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije) o svojim planovima da osnuje ogranak u Subotici i najavila osnivačku skupštinu za početak ožujka.

Vladimir Nimčević

Dr. sc. Danka Ninković-Slavnić, docentica na Fakultetu političkih nauka u Beogradu

Mediji nude odgovore na pitanja što znači biti netko

Simbolička anihilacija je najprisutnija kada je riječ o manjinskim identitetima. To znači da su iskustva manjina zane-marena, rijetko su dio medijske slike, a i kada su prisutna prikazana su kroz stereotipe ili samo u određenim uloga-ma. Osim ove, i strategija polarizacije je dosta izražena. Nju možemo prepo-znati uvijek kada su »oni« prikazani kao sušta suprotnost »nama«, kada se sličnosti izostavljaju, razlike su prenaplašene i time se briše osnova za međusobno razumijevanje

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Dr. sc. **Danka Ninković-Slavnić** je docentica na Fakultetu političkih nauka u Beogradu na kojem predaje na Odsjeku za novinarstvo i komunikologiju. Karijeru je započela kao fotoreporterka u dnevnom i periodičnom tisku, a nastavila u agencijama za odnose s javnošću. Danas je, uz nastavu, fokusirana na istraživanja u znanstvenom polju komunikologije i informatike o čemu je pisala i u magistarskom radu »Medijska reprezentacija i grupni identiteti« i doktorskoj disertaciji »Publika digitalnih medija: informiranje na internetu«. S njom smo razgovarali o medijskoj prezentaciji većine i manjina i aktualnom stanju u medijima.

► U svom radu o medijskim reprezentacijama grupnih identiteta kažete kako je to proces produkcije značenja kojim mediji tiho i kontinuirano rade na oblikovanju znanja o tome tko smo »mi«, a prešutno i tko su »oni«. Koje su glavne značajke ovog procesa u srpskim medijima?

Tako je. Mediji nam stalno pričaju priču o svijetu oko nas, dajući značenje i smisao različitim događajima i ljudima. Jedna važna dimenzija tog narativa se odnosi na grupne identitete, jer nam mediji nude odgovore na pitanja što znači biti netko. To značenje je relacijsko, određeno kroz dihotomije »mi – oni«, Žene – muškarci, mladi – stari, Srbi – Hrvati, siromašni – bogati... I, kao što je ukazivao **Jacques Derrida** govoreći o binarnim opozicijama, ti odnosi su povezani s odnosima moći. Većinski identiteti su većinski ne nužno zbog brojnosti ljudi koji se s njima identificiraju već zbog toga što je to grupa koja ima društvenu moć, uključujući i simboličku. Većinski identiteti su oni koji su pretpostavljeni, od kojih se polazi, koji su neupitni i uglavnom neiskazani, koji se podrazumijevaju, a ne preispituju u medijskim reprezentacijama. I to su neke prakse u medijima uopće, pa i u srpskim.

► **Koje su glavne strategije reprezentacije većinskog a koje reprezentacije manjinskih identiteta u srpskim tradicionalnim medijima?**

Kada je riječ o većinskom identitetu, odnosno većinskim identitetima, najprisutnija je strategija normalizacije kojom se većinski identiteti konstituiraju kao »ništa posebno«, znači nešto što jednostavno jeste, uglavnom se i ne imenuje, pa samim tim se i ne dovodi u pitanje. Namjerno sam upotrijebila množinu, jer ako krenemo od, u razmatranjima o identitetima često korištenog, akronima CAGE (od engleskih riječi za klasu, godine, rod i etničku pripadnost), postaje jasno da je većinski identitet onaj u kome se preklapaju ovi navedeni, odnosno da je u kontekstu Srbije to dobrostojeći, sredovječni, muškarac srpske nacionalnosti. To znači da mišljenja te grupe ljudi najviše čujemo u medijima, njihovi stavovi su najglasniji, a njihove perspektive prikazane kao univerzalne, odnosno perspektive cijelog društva. Od različitih strategija koje su istraživači uočili proučavajući različite manjine, rekla bih da je simbolička anihilacija najprisutnija kada je riječ o manjinskim identitetima. To znači da su iskustva manjina zanemarena, rijetko su dio medijske slike, a i kada su prisutna prikazana su kroz stereotipe ili samo u određenim ulogama. Tako se o radničkoj klasi izvještava za Prvi svibnja, položaj i prava žena su tema Osmog ožujka, a o religijskim manjinama povodom najvećih blagdana. Osim ove, i strategija polarizacije je dosta izražena. Nju možemo prepoznati uvijek kada su »oni« prikazani kao sušta suprotnost »nama«, kada se sličnosti izostavljaju, razlike su prenaplaćene i time se briše osnova za međusobno razumijevanje. Ovo je za društvo nezdrava strategija, jer u tom slučaju mediji nisu prostor za debatu i kritiku već su dio te podjele što dovodi do daljeg rasta polarizacije.

► **Koje su glavne strategije reprezentacije u manjinskim medijima u Srbiji?**

Ovisno od toga koji medij je u pitanju i koji su mu izvori financiranja, odnosno biznis model na kome počiva, dominiraju strategija integracije ili komercijalizacije. Rekla bih da mediji nacionalnih manjina, na primjer, svoj rad dominantno baziraju na strategiji integracije, što znači da uspostavljajući svoju agendu, izvještavaju i bave se temama koja je relevantna za pripadnike te zajednice.

► **Zašto ove strategije dominiraju, a ne neke druge? Drugim riječima, od čega ovisi koje će strategije biti najzastupljenije?**

Koje strategije su najprisutnije ovisi s jedne strane od političkog i društvenog ambijenta kakav postoji u određenom trenutku, a s druge od profesionalnog nivoa medija i standarda koje nastoje poštovati. Strategija koja nekoga prikazuje kao krivca, a u krajnoj instanci kao neprijatelja dobija na vidljivosti u razdoblju kada rastu tenzije u društvu i koliko je izražena u medijima ovisi i od toga koliko politički akteri koriste »zapaljivu retoriku« ili nastoje »spustiti loptu« i naći kompromis, kao i od uredničkih politika, odluka i snage da u tim situacijama imaju profesionalni integritet.

► **Uočljivo je, posebno to vide pripadnici nacionalnih manjina (albanske, hrvatske, bošnjačke, romske...), kako se u medijima stvaraju negativni stereotipi, a i govor mržnje je svakodnevno ne samo na društvenim mrežama i komentarima već i na naslovnim stranicama tabloida. Koji su uzroci, po Vašem mišljenju, toliko raširenog govora mržnje i negativnog stereotipiziranja nacionalnih manjina?**

Ovo je vrlo zanimljivo pitanje i bilo bi zanimljivo istražiti ga, dobiti uvid u argumentaciju novinara i urednika koji se ponašaju na taj način. Ovako, na osnovu promatranja, bih izdvojila nekoliko faktora koji su u igri. Jedno je da su tabloidi često instrumentalizirani i negativna stereotipizacija, nerijetko i govor mržnje bivaju intenzivirani u razdoblju kada postoji ili neki novi spor ili su godišnjice ključnih događaja iz ratova 1990-ih. Drugo je, čini mi se, da tabloidi uvijek idu na poticanje emocija, a ne promišljanja kod svoje publike i da pretpostavljaju da što je netko drugi lošiji, mi izgledamo bolji. I treće, mislim da tabloidi (a i ne samo oni) preziru ideju političke korektnosti, pri čemu je moj dojam da je najveći problem s tom idejom u samom njenom imenovanju, odnosno u prefiksu »politička«. Ljudi zbog toga nerijetko prepostavljaju neiskrenost, licemjerstvo, nametanje nekih umjetnih, neprimjerenih i prekomjernih ograničenja slobode izražavanja. A ta ideja je, bar je ja tako razumijem, biti korektan. Ne vrijeđati, ne omalovažavati, ne nazivati pogrdnim imenima nekoga zato što je pripadnik neke nacije, religije, rase.

► **Gdje je granica? Može li se zaustaviti, spriječiti ovakva praksa?**

Vjerujem da može uspostavljanjem sustava odgovornosti za sve aktivnosti u društvu, uključujući i javno izgovorenu riječ. Ali, trebalo bi za početak krenuti u tom smjeru, doći do toga da se ne može objaviti što vam pada na pamet, neistine, klevete, da ne možete blatiti ljude bilo kao pojedince, bilo kao grupe i nikom ništa. Na žalost, ne primjećujem da idemo u tom smjeru.

► **Kome ide u prilog takvo predstavljanje manjina? Kome ide u prilog stalna agresija prisutna u medijima uperena protiv »onih drugih«? Drugim riječima, ima li i kakvu društvenu funkciju ovakav govor u medijima?**

Takav pristup inducira bojazan, strah, stvara tenziju, stvara atmosferu u kojoj je potrebna »čvrsta ruka«

ili »spasitelj« koji uspijeva stvari držati pod kontrolom i bez kog bi »sve otišlo do đavola«. Također, postojanje predstave o potencijalno opasnim drugima se po potrebi može koristiti za prekrivanje, potiskivanje afera, problema, tako da, ukoliko postoji želja da se neke teme smijene s naslovnica, postoji potencijalna stara-nova tema koja će odvući pažnju.

► **U svom doktorskom radu »Publika digitalnih medija: Informiranje na internetu« istraživali ste, među ostalim, i kako se selekcioniraju ljudi koji se uključuju u komentiranje, to jest stvaranje i objavljivanje medijskog sadržaja? Što Vaše istraživanje pokazuje? Tko su ljudi koji su uključeni u stvaranje sadržaja? Izdvajaju li se po svojim značajkama?**

Da, istraživala sam taj proces u kom ljudi koji nisu profesionalni komunikatori, ni javne ličnosti, znači »obični građani« koriste prostor na internetu da kažu nešto o društvenim događanjima, bilo da je riječ o komentiranju vijesti ili nekom događaju koji nije uspio postati vijest u *mainstream* medijima, a oni misle da bi trebalo. Riječ je prije svega o ljudima koji imaju poriv biti uključeni u društvo u kome žive, utjecati na njegovo oblikovanje, iskazati svoj stav, svoje autentično mišljenje i povezati se s drugima koje to zanima. Oni su, u velikoj mjeri, predstavnici kritičke javnosti.

► **U stvaranju i komentiranju sadržaja na internetu sudjeluju anonimni akteri. Što ova anonimnost donosi? U tradicionalnim medijima se izbjegavala anonimnost autora koji sudjeluju u komentiranju ili polemikama dok su danas anonimni prilozi dio medijske scene (Hit tvit, npr.). Koji su izazovi anonimnosti autora u kreiranju sadržaja? Izražava li se time govor mržnje slobodnije?**

Za anonimnost u izražavanju se u početku mislilo da će donijeti slobodu u izražavanju, da će potaći ljude da gledaju relevantnost argumenata, ne uplićući u to predrasude koje mogu postojati prema osobi koja iznosi tu argumentaciju. Potom je postalo jasno kako je to nerealno, optimistično, očekivanje i da mnogo češće anonimnost stvara problem zbog nemogućnosti da se provjeri autentičnost i uspostavi odgovornost. Anonimnost oslobađa i najbolje i najgore u ljudima. Nekima daje hrabrost da progovore o temama o kojima se uglavnom šuti, ali drugima omogućuje da se osjete slobodno da svoj primitivizam, neodgojenost, mržnju i agresivnost izražavaju više nego ikad. Onlajn prostor, za koji se vjerovalo da donosi mogućnost izražavanja građana, ma kako to izražavanje može biti u širokom rasponu, od najgoreg do najboljeg, je postao primamljiv nositeljima društvene moći koji su našli načina da stvarajući razne armije botova utječu na vidljivost određenih stavova, sa željom da se utječe na mišljenje ljudi. U tom kontekstu čitam i *Hit tvit*. Govor mržnje se uvijek slobodno izražava kada ne postoji želja da se, prije svega, priča o njegovoj opasnosti, na njega ukazuje i sankcionira. Mislim da je to više pitanje društva, nego tehnologije.

► **U posljednje vrijeme se mnogo govori o demokratskom potencijalu interneta, to jest mogućnosti**

da se preko društvenih mreža potiču različite društvene akcije, pokreti. Koliki je realno taj potencijal?

Taj potencijal postoji, ali ga ne treba preuveličavati. Istraživanja o toj temi koje je radila **Maria Bakardžijeva**, profesorica komunikacija i medija koja živi u Kanadi, je pokazalo kako je potrebno da postoji nešto što je ona nazvala trostrukom spiralom da bi inicijative s društvenih mreža dovele do nekih promjena. To znači kako je potrebno da, uz aktivnosti na društvenim mrežama, ljudi iziđu na ulice, organiziraju prosvjede u fizičkom okruženju, kao i da tradicionalni mediji izvještavaju o tome, da bi se pritisak dodatno pojačao. Meni se čini da ta trijada – mreže, prosvjed, mediji – poprilično realno ukazuje na uvjete potrebne da bi se postigla neka promjena, odnosno da bi se realizirala inicijativa koja je potekla na mrežama.

► **Kolika je zaista uloga botova u stvaranju određene slike o javnosti na internetu? Prenaglašava li se njihova uloga ili zaista imaju veliki utjecaj?**

Kao i razne druge propagandne aktivnosti, snaga i ove ovisi o resursima koji se u nju ulažu, ali misim da može imati ozbiljan utjecaj. Za razliku od nekih drugih, starijih propagandnih metoda gdje je bilo jasno tko propagira neku ideju, ovdje je problem što je vuk preobučen u janjeću kožu, odnosno da ljudi mogu biti prevareni kako je to iskreno mišljenje nekog običnog čovjeka, da ga mogu kao takvog širiti dalje, sudjelujući u njegovom propagiranju. Distanca koju kao građani nerijetko imamo kada čujemo da nešto dolazi iz usta predstavnika partija ili država nestaje i ljudi postaju dostupniji, otvoreniji, naravno ako ne posumnjaju da je riječ o botu. Mi najčešće o botovima razmišljamo iz perspektive partijske borbe, ali korištenje botova je postalo velika stvar u međunarodnoj propagandi, gdje je recimo, meni je to bio zanimljiv podatak, najintenzivnija aktivnost 2020. godine bila na Tajvanu i provođena je od Kine.

► **Koji su glavni rezultati Vaših istraživanja – kako se mijenja medijska publika?**

Publika se seli na internet. Mladima je to često jedino komunikacijsko okruženje. Postoje generacijske razlike koje su dosta izražene i one se vide prije svega u tome što je za starije televizija i dalje medij broj jedan, dok je mladima telefon sve – i medij i sredstvo direktne komunikacije s bližnjima.

► **Jesu li zaista pisani mediji, kako se to govori, izgubili na značaju? Kakva je njihova budućnost?**

Ako promatramo medije u svom tiskanom izdanju, većina gubi publiku jer ih mladi ne koriste, nemaju naviku kupovati redovito novine i dolazi do smjene generacija, tako da su tiraži za većinu tiskanih medija sve manji. Postoje izuzeci, specijalizirana izdanja, neki koje ljudi čuvaju, tretiraju ih kao kolekcionarske primjerke koji uspijevaju odoljeti tom trendu, ali oni su baš u manjini. S druge strane, neki od poznatih imena iz svijeta tiska su uspješno prešli na onlajn, tako da su svoju reputaciju i svoj pristup novinarstvu sačuvali, razvijajući ga dalje, naravno. Nisu ukinuli tisak, ali su se uspješno preselili na internet i imaju dovoljno prihoda, bilo kroz pretplate, donacije ili od reklama (ili sve troje) da uspijevaju normalno

poslovati. Vjerujem da je digitalizacija i postupni prelazak u potpunosti u to formu za većinu neminovnost. Kao što ogromna većina pravi digitalne fotografije, a analogna ili tiskanje digitalnih su neusporedivo rjeđe, tako vjerujem i da će u tiskanom izdanju ostati malobrojni mediji.

► **Koja je uloga fotografije u medijima danas u vrijeme mobilnih telefona i mogućnosti da svatko bude fotograf? Jesu li fotografi, fotoreporteri izgubili značaj kao autori u medijima?**

Kod nas postoji veliki disparitet između kvalitete rada fotoreportera i medijskog prostora gdje taj rad može biti

prikazan. Fotografi iz Srbije su vrlo uspješni, nagrađivani, cijenjeni u svjetskim agencijama, surađuju s eminentnim časopisima, ali rijetki domaći mediji posvećuju pažnju fotografiji i položaj fotoreportera je često jako loš i u financijskom, organizacijskom i kreativnom smislu. S druge strane, brojni fotografi u svijetu, a ima toga i kod nas, koriste društvene mreže kao osobnu permanentu galeriju za svoj rad, organiziraju rad u cjeline i prave izložbe, knjige... Prilagođavaju se situaciji. Svatko danas može fotografirati, ali ne može svatko napraviti dobru fotografiju, isto kao što svatko može otipkati tekst na računalu, ali to ništa ne govori o kvaliteti tog teksta.

► **Docentica ste na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Kakva je zainteresiranost mladih danas za studij novinarstva? Ima li nekih promjena u trendovima?**

Da, interesiranje za novinarstvo opada, postoje druge komunikacijske profesije koje su mladima zanimljivije, poput odnosa s javnošću, upravljanja društvenim mrežama.

► **Kako vidite stanje profesije novinara danas?**

Profesija je opterećena i političkim i profesionalnim pritiscima. Ne postoji konsenzus unutar profesije o minimumu profesionalnih standarda, ne postoji profesionalna

solidarnost, ne postoji jedinstven odgovor na pitanje – što znači biti novinar, kojih pravila se netko pridržava da bi se mogao smatrati predstavnikom te profesije. Ljudi nerijetko odlaze iz novinarstva čim im se ukaže prilika. A to je jedna od profesija koja je ključna za demokratsko društvo, nemate demokratskog društva bez mislećeg, jakog novinarstva.

► **Kako biste opisali u nekoliko rečenica stanje medija u Srbiji danas?**

Iz moje perspektive – poražavajuće. Mnogi problemi koji su postojali kada sam kao studentica radila prva istraživanja s profesoricom i mentoricom **Snježanom Milivojević** tijekom 1990-ih su i danas tu, funkcionska kampanja, zatvorenost medija za oporbu, instrumentalizacija javnog servisa od strane vlasti, pritisak na medije koji kritiziraju režim... da nabrojim samo neke. Svašta se promijenilo od tada, imali smo širenje weba, pa web 2.0, tehnologija je donijela tolike promjene, mogućnosti i izazove, a opet toliko toga je ostalo isto. Ponekad se pitam idemo li i kamo, ili samo tapkamo u mjestu? Da ne bude sve crno, mora se reći kako je internet omogućio postojanje manjih, istraživačkih redakcija jer nije potrebna velika i skupa logistika da bi se tekstovi objavili i nadam se da će oni uspjeti naći načina da dođu do šire publike nego što je to sada slučaj i naći načina da uspostave stabilno i održivo poslovanje.

► **Koji su razlozi izostanka dijaloga u medijima? Od koga to ovisi – urednika, novinara, interesnih grupa, oglašivača? Kako se to može promijeniti? Može li Ministarstvo za dijalog stanje promijeniti na bolje?**

Mi nemamo tradiciju dijaloga u medijima. S dijalogom u medijima sada kubure i mnoga zapadna društva koja su veoma polarizirana, poput SAD i Britanije, ali tu pojedini mediji koji vide sebe kao mjesto gdje društvo razgovara nastoje pružati različite perspektive, daju mjesta za različita stanovišta, da uspostave dijalog. Mi imamo jedan poražavajući trend koji bi se mogao sažeti u rečenici – ne želim pričati s neistomišljenicima. Ovakav stav dolazi iz državnog vrha, odslikava se na mnoge medije, analitičare, potencijalne sugovornike... Iskreno, ne razumijem tu vrstu isključivosti, zatvorenosti i neshvaćanja da pristup u kome netko ne želi čuti i razumjeti druge ne može ništa dobro donijeti. Evo, sada kad ste me pitali za Ministarstvo, otišla sam na sajt da se obavijestim što to ministarstvo radi kada je društveni dijalog u pitanju. I strana »O društvenom dijalogu« je prazna (<https://www.minijmpdd.gov.rs/o-drustvenom-dijalogu.php>). U cijelom tom segmentu postoji pasus o tom sektoru u okviru Ministarstva i sadržaj na strani »Obavezujuća postupanja«. Da, svi ćemo se lako složiti kako je dijalog važan. Ali koliko ga zaista prakticiramo?

Muzej grada Đurđevca – utvrda Stari grad (I.)

Utvrda koja se obranila *picokom*, a ne metkom

Utvrda je spomenik kulture Hrvatske, a uz nju vežemo i Legendu o Picokima, koja se nalazi na listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske

U pitoresknom kraju kontinentalne Hrvatske u Koprivničko-križevačkoj županiji nalazi se grad Đurđevac. Njegova povijest, mnoge zanimljivosti odvest će nas do najatraktivnijeg mjesta i najsličanijeg srednjovjekovnog zdanja u ovom dijelu Hrvatske – utvrde Stari grad, spomenika kulture Hrvatske. Više detalja doznali smo u razgovoru s ravnateljicom Muzeja Grada Đurđevca **Editom Janković-Hapavel**.

Utvrda je građena je za potrebe feudalaca u 14. stoljeću, ali se točno vrijeme gradnje ne može pouzdano utvrditi. Poligonalnog je tlocrta, po tipu *wasserburg*, što znači da je građena u močvari, na drvenim pilotima, šipovima od hrasta i johe. Osobito značenje dobiva u vrijeme prodora Osmanlija, napose nakon osvajanja Virovitice 1552. godine. Tada postaje i najizloženija točka i prva utvrda do osmanske granice. Osmanlije dolaze i do same utvrde, ali ju ne uspiju osvojiti. Utvrda ulazi u sastav Vojne krajine, pogoričnog područja Habsburške monarhije uspostavljenog radi obrane od Osmanlija. Kralj **Ferdinand I. Habsburški** odlučio je u utvrdi smjestiti vojsku pod zapovjedništvom kapetana **Luke Sekelja**, prvog zapovjednika utvrde i kapetana krajiške posade.

Utvrda

Prema najstarijim nacrtima, do prvog ulaza utvrde sred močvare prilazilo se drvenim mostom dužine 97 klafti (klafta je stara jedinična mjera za dužinu i iznosi 1.9 metara). Prednji južni bedem, danas konzerviran i restauriran, imao je radi dodatne zaštite most na dizanje, te se spajao s jedne strane zapadnim, a s druge istočnim bedemom. Na tim spojevima nalazile su se kružne ugaone kule u ulozi osmatračnica. Iz vanjskog dvorišta put nas vodi do branič kule koja dominira krajolikom. Branič kula građena je kasnije od ostataka utvrde, najvjerojatnije u prvoj polovici 16. stoljeća, u vrijeme posljednjih feudalnih gospodara Đurđevca, **Ernuszta**, radi pojačanja obrane. Prolazom kroz branič kulu, odnosno vežu, nailazimo na vrata gotičkog stila, te prozorski otvor polukružnog nadvoja sa sačuvanom metalnom rešetkom. U smanjenom obliku, u unutarnjem dvorištu utvrde ponavlja se vanjski fasadni obris tvrđave pa je stoga kao i tvrđava definirano nepravilnim osmerokutom. U središtu atrija nekad se nalazio zdenac. To je bila jedna od prednosti utvrde, jer na taj način neprijatelj nije mogao prekinuti dovod vode braniteljima. Tijekom 16. stoljeća, osobito u drugoj polovici,

utvrda nije doživjela nekih bitnih promjena od vremena kakvu su je ostavili Ernuszti krajiškoj graničnoj obrani. Ipak, utvrda je izdržala toliko napada i opsada kao nijedna utvrda u Slavonskoj granici.

Trifora-prozor s tri okomita otvora

Ova je trifora na prvom katu zapadnog krila dvorišta, jedini je takav prozor sačuvan na nekoj stambenoj zgradi u kontinentalnom dijelu Hrvatske. Nastala je najvjerojatnije osamdesetih godina 15. stoljeća, u vrijeme kada su Stari gradom gospodarili Ernuszti. Njezine dimenzije govore da se radilo o doista reprezentativnom prostoru gdje je moguće privremeno odsjedao i sam **Sigismund**. Trifora je nastala najvjerojatnije u jednoj od kraljevih klesarskih radionica u Mađarskoj i sa sobom donosi elemente renesanse koji su rijetki za kontinentalnu Hrvatsku zbog nesigurnih vremena i prijetnje Osmanlija. Prisutnost renesanse i u ovim arhitektonskim detaljima govori nam da je bar u neko vrijeme Stari grad izgubio svoje primarno fortifikacijsko značenje.

Grb Sigismunda Ernuszta

Grb Sigismunda Ernuszta, biskupa iz Pečuha, koji je bio od 1494. godine ban Dalmacije, Hrvatske i Slavonije,

te vlasnik ovog Starog grada, do sada je najranije poznato klesarsko djelo u renesansnom stilu na području kontinentalne Hrvatske. Četvrtasta ploča grba u središnjem dijelu ima reljef štita s grbom plemićke obitelji Ernušta, kule s jednom strijelnicom na visokom zidu i s obje strane po jednom šestokrakom zvijezdom. Iznad štita je biskupski simbol – mitra vrlo profinjene klesarske izrade, te florealnim stiliziranim vijencem ukrašenim parovima lišća i voća. Uz donji rub je natpis »Grb Sigismunda episkopa pet crkava godine gospodnje 1488.«. Pretpostavlja se da je nastao u nekoj od klesarskih radionica kralja **Matijaša Korvina**,

jer je na njegovu dvoru razmjerno rano djelovao kulturni krug usvojivši renesansni jezik izražavanja među prvima van Italije, osobito nakon vjenčanja kralja 1476. godine s **Beatricom Aragonskom**.

Interpretacijski centar picokijada

Posljednjih godina utvrda je doživjela potpunu preobrazbu. Briga lokalne zajednice, prvenstveno Grada Đurđevca, rezultirala je ulaganjem u ovaj spomenik kulture, uz potporu putem raznih projekata, te uključivanjem resornih ministarstava u obnovu. Muzej Grada Đurđevca je od 2017. godine obogaćen novim stalnim postavom, Interpretacijskim centrom Picokijade (ICP), koji je iste godine dobio od Hrvatske turističke zajednice prestižno priznanje kao finalist u kategoriji kulturna atrakcija godine. Kako bi *Legenda* živjela kroz cijelu godinu posjetiteljima je pružena mogućnost da ju dožive putem interaktivne i multimedijalne prezentacije, vizualno, zvučno, taktilno. Uz povijest utvrde, filmske scene obrane utvrde, zanimljive arheološke nalaze, posjetitelji mogu vidjeti i dio etno i prirodne baštine, a sve to i još niz drugih zanimljivosti doživjeti putem virtualne stvarnosti.

Legenda o picokima

U vrijeme osmanskih osvajanja u 16. stoljeću utvrda je imala osobitu važnost, jer je nakon pada Virovitice 1552. godine postala prva utvrda uz osmansku granicu. Povijesni podaci govore kako su Osmanlije više puta pokušavali osvojiti utvrdu, ali bezuspješno. Uz to vrijeme vezana je pučka predaja, legenda, koja govori kako su branitelji grada odvažnošću, ali i lukavstvom nadmudrili neprijatelja. **Ulama-beg** je naumio branitelje utvrde glađu prisiliti na predaju jer je u utvrdi ostao samo jedan pijetao, »picok«. Jedna starica dosjetila se i predložila kapetanu grada kako bi bilo mudro zavarati Osmanlije ispalivši »picoka« iz topa kako bi oni mislili da branitelji grada imaju hrane na pretek. Nemajući druge, kapetan isprva u nedoumici, prihvati staričin naum i ispalili su ga na Osmanlije. Ulama-beg, osmanski vođa i njegova vojska, nadmudreni, odustaju od opsade misleći kako će »nepotrebno gubiti vrijeme, jer ti prokleti kauri imaju hrane i za bacanje«. Potom krenu u dalje pohode, a Đurđevčane prozvahu *picokima*, nadimkom koji i danas ponosno nose (u đurđevačkom govoru pijetao se naziva *picok*, *picek*, *pevec*). Najstariji pronađeni zapis o legendi nalazi se u rukopisu iz 1898. godine, pisanom prema »Osnovi o sabiranju i proučavanju građe o narodnom životu« **Antuna Radića**. Napisao ga je **Tomo Jalžabetić**. Značajno je spomenuti da uprizorenje same legende godinama dobiva i drugačiji scenski prikaz uz primjenu suvremenih scenskih efekata. Godine 2007. uvršten je na Listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske, a 2008. godine, dobitnica je prestižnog turističkog priznanja EDEN (European destination of excellence) u Bordeauxu.

Ivan Ušumović
FOTO: Željko Car

Spremite se svi za izbore!

Generalna proba za igrokaz koji nosi naziv »djeli-mični izbori«, nazvan »referendum«, prošao je uglavnom bez većih problema, ali neki akteri valjda nisu dobro naučili svoje uloge, pa su u nedjelju, 24. siječnja, ponovo morali odigrati svoje uloge na devet pozornica širom zemlje. Moram priznati ova vijest mi je bila čudna. Zašto ima da se negdje ponovi referendum ako nema cenzusa? Za uspjeh referenduma je jedini uvjet da većina glasača zaokruži odgovor »da«! Jer ovo nisu bili parlamentarni izbori, gdje se na nekim biračkim mjestima glasanje ponavlja zbog potvrđenih neregularnosti. Sve ovo je još čudnije kada pročitamo priopćenje Republičke izborne komisije (RIK) koja glasi: »Na devet izbornih mjesta poništeno je glasanje na osnovu prijedloga podkomisija koje su konstatirale da rezultati ne mogu biti utvrđeni«! Po mom mišljenju ako se rezultat ne može utvrditi, jednostavno se sve može odbaciti, izuzeti od ukupnog rezultata, naravno ako ti rezultati nisu te veličine da mogu utjecati na ishod cijelog referenduma, npr. više stotina tisuća glasova. Još je čudnije, kada je RIK priopćio da će biti tiskano 7.750 glasačkih listića za 7.711 glasača. Naime, od ukupno upisanog broja glasača 6.510.233 glasalo je 1.960.010 građana, odnosno 30,65%. Velika većina je zaokružila »da«, zato oko osam tisuća glasova tamo ili ovamo ne igra nikakvu ulogu. Bio sam svojedobno član u nekoliko izbornih povjerenstava za razne nivoe izbora, ali ne razumijem što znači rečenica »ne može se utvrditi rezultat«! Proces je vrlo jednostavan: određuje se koji su listići važeći i koji nisu; nevažeći se ne ubrajaju u rezultat, samo u broj izišlih glasača. U ovom slučaju, da su svi listići bili nevažeći i onda se može utvrditi rezultat, budući da se ne računaju. No, ovaj referendum je osim navedenog, imao i svoj »specijalni kuriozitet«: glasačima srpske nacionalnosti koji žive u »južnoj pokrajini« bilo je zabranjeno glasati na posebnim biračkim mjestima gdje žive. Nisam čuo, npr., jesu li mogli glasati recimo u sjedištu KFOR-a, koja je službena međunarodna institucija koju i Srbija priznaje. Jedna novinarka je prilikom razgovora s Dvostrukim Predsjednikom u najnovijem željezničkom vagonu postavila i pitanje kako će se organizirati parlamentarni izbori na Kosovu u svjetlu događaja prilikom referenduma. Dvostruki je zagonetnim osmjehom odgovorio: »to ćemo još da vidimo«.

Koji su izbori važni?

Zasad govorimo o tri izbora: za predsjednika Republike, za zastupnike Narodne skupštine i za Skupštinu grada Beograda. Izbori za zastupnike Skupštine APV (za sada) neće biti održani, kao ni izbori za lokalne, općinske skupštine. Uskoro ćemo i ovo zasigurno znati. Gledao sam jednog od vođa sadašnje oporbe (naravno, na oporbenom TV kanalu); bivšeg »premijera Vojvođanske vlade« (2004.

– 2016.) koji je izjavio da sadašnji predsjednik Srbije nema ozbiljnog protukandidata i da će biti sigurno izabran (isto sam i ja tvrdio u prošloj mojoj kolumni), a rekao je i da je SNS sigurni pobjednik na izboru za predstavnike naroda u Narodnoj skupštini. Je li ili nije govorio o Beogradu – ne znam, telefonski poziv mi je skrenuo pažnju. Po mom mišljenju (i ne samo mom) ozbiljna »bitka« vodit će se za Beograd. Iz popisa pučanstva saznali smo da se broj stanovnika Zagreba smanjio, nasuprot Beogradu čiji broj stanovnika stalno raste. Procjena za 2011. godinu bila je 1.357.600, a te godine je na popisu imao 1.659.440 stanovnika. Razlika je 301.840, što je malo manje nego što je tada drugi grad Novi Sad imao stanovnika (341.625).

Reklama za stanove u BGD

Danas se broj žitelja Beograda približava brojcima od dva milijuna, zahvaljujući velikim investicijama, npr. u stanove »Beograd na vodi«, za pripadnike oružanih snaga, policije itd. Problema ima mnogo: od prometa, gradskog prijevoza, kanalizacije, zdrave pijaće vode, čišćenja otpadnih voda, zagađenosti zraka itd. Džabe »ružičaste priče« na ružičastom TV-u (do)gradonačelnika i »uličnih TV anketa slučajnih prolaznika«. Siguran sam da ima mnogo nezadovoljnih stanovnika, a to dobro znaju i oporbeni političari, naravno kao i oni koji trenutno rukovode gradom. Kandidat vladajuće partije za gradonačelnika (koji još nije objelodanjen) morat će voditi žestoku i neizvjesnu izbornu kampanju. Jedna od neizvjesnosti je tko će biti nositelj izborne liste gradske i republičke?

Još jedna zanimljivost

Na svim dosadašnjim izborima jedna od najosporavanih tvrdnji bila je broj birača s pravom glasa. Naime, procijenjeno je da Srbija u 2020-oj ima 6.899.126 stanovnika, a pravo glasa po RIK-u ima nešto više od 6,5 milijuna, razlika je oko 389 tisuća. Apsolutno sam siguran da u zemlji živi daleko više osoba starih do 18 godina, koji nemaju pravo glasa. Kako su prikupljeni ti glasači: »mrtve duše«, radnici u inozemstvu, stanovnici »južne pokrajine«? Očekujem žestoke rasprave o predstojećim izborima.

Protokol za ljudskost

Postoje stvari koje svakome gode, a koje se obično nazivaju »sitnicama koje život znače«. Te »sitnice« najčešće se manifestiraju u vidu »znakova pažnje«, bilo da je riječ o najobičnijoj emotivnoj gesti bilo u vidu nekakvog dara ili nagrade za učinjeno. U delikatnim situacijama isti se postupci vežu uz pojam ljudskosti, a u slučaju njezina izostanka karakter onoga na koga se odnosi krsti se po slobodnoj volji.

Smrt je zacijelo najdelikatnija životna situacija i u svom kaosu oko nje ljudskost se ipak najlakše uočava. Upravo u tim trenucima »znakovi pažnje« u emotivnom smislu dobijaju na snazi, toliko da se sele u pojam trajnog sjećanja. Baš kao i djela pokojnika za života.

Vijest da je u jutarnjim satima 20. siječnja umro **Ilija Šujica** nije istoga dana objavljena u medijima. Nije objavljena ni dva-tri dana poslije, kao niti informacija o mjestu i datumu komemoracije, odnosno sprovoda. Pa ipak, vijest o smrti Ilije Šujice vrlo se brzo proširila gradom, zahvaljujući ponajprije njegovim prijateljima i onima koji su ga poštovali. Tko je htio, lako je mogao saznati da će komemorativni skup biti održan u ponedjeljak, 24. siječnja, u 12 sati u sali 213 na I. katu Otvorenog sveučilišta kao i da će sprovod biti obavljen istoga dana u 13.30 na Pravoslavnom groblju u Dudovoj šumi. O tome najbolje svjedoči činjenica da ga je na ovozemaljskom putu posljednji puta ispratilo više stotina sugrađana, među kojima je bio veliki broj ljudi nekada aktivnih u političkom, ekonomskom, sportskom, kulturnom i onom običnom životu grada.

Sa stajališta aktualnog političkog i javnog života uopće vijest o smrti Ilije Šujice više je nego čudna i može se tumačiti na nekoliko načina, ali uvijek s jednim zajedničkim zaključkom – izostanak ljudskosti. Po jednoj verziji informacija da je Ilija Šujica umro zadržala se u matičnom uredu na polukatu Gradske kuće i nije stigla polukat više, gdje se nalaze najznačajniji kabineti lokalne samouprave.

Otuda i izostanak njihovih predstavnika i na komemoraciji i na sprovodu potpredsjednika Skupštine općine u vrijeme ni rata ni mira u ovome u gradu. Po drugom tumačenju vijest o smrti Ilije Šujice bila je poznata aktualnom vrhu lokalne samouprave, ali iz nekog razloga nisu smatrali potrebnim doći i odati počast čovjeku koji nacional-šovinizam s početka devedesetih nije htio žrtvovati za ljudskost i godinama ranije izgrađene dobre odnose sa svojim sugrađanima. Treća mogućnost izostanka predstavnika Grada s komemoracije i sprovoda Ilije Šujice tiče se protokola, odnosno pitanja kome i kada lokalna samouprava odaje posljednju počast. Ali... to je tema koja nije dostojna ovog teksta.

Iste dvojbe, pitanja i konstatacije mogu se uputiti i na račun Sportskog saveza Subotice, jer je ime Ilije Šujice duboko uvezano u njegovu prošlost. Nitko se – kao niti od predstavnika lokalne samouprave – u ime Sportskog saveza Subotice nije pojavio i oprostio od čovjeka za čije je vrijeme ovaj grad bio adresa mnogih državnih, europskih, svjetskih i olimpijskih prvaka i nositelja odličja.

Ovakav slučaj, međutim, nije jedini u bliskoj prošlosti odnosa lokalne samouprave prema značajnijim sugrađanima. Dostojan oproštaj, pa bilo to i samim prisustvom na sprovodu, izostao je od Grada i nakon smrti **Bele Durancija, Ljubomira Đorđevića, Milovana Mikovića, Vojislava Sekelja**... Ovo se posebno odnosi na Savez vođanskih Mađara, jer je – uz jednu kratku pauzu – puna tri desetljeća ne samo na vlasti u ovome gradu nego je to stranka sazdana od ljudi koji su i osobno poznavali i Šuju, i Belu, i Ljubu, i Milovana i Voju i vrlo su dobro – kroz vrline i mane – znali njihovu prije svega ljudsku vrijednost.

Običan čovjek, dakle onaj kojemu su jednako simpatični i stranačko članstvo i intrige i interesi u njima, ovakvih problema nema. On će se, neopterećen aktualnim odnosima i drugim trivijalnim pitanjima, jednostavno pojaviti na posljednjem ispraćaju čovjeka za kojega zna da to zavrjeđuje. Od vijenca, buketa ili pak jednoga cvijeta na grobu pokojnika daleko je značajnije samo njegovo prisustvo, jer ono pokazuje ne samo poštovanje spram onoga kakav je netko bio nego i kakav netko jest. Običan čovjek u takvim trenucima nije opterećen detaljima službenoga protokola, jer on u duši nosi mnogo vrijedniji protokol – ljudskost. Takav protokol Ilija Šujica u svom je srcu nosio cijeloga života. Svijest o takvom protokolu, na žalost, ne pokazuju oni koji su ga naslijedili na dužnostima koje obavljaju.

Z. R.

Vinkovo 2022.

Petrovaradinci, njihovo vino, starine i tradicija

»Na svetog Vinka, kakve god da su vremenske prilike, ide se u vinograd. To je dan iščekivanja proljeća i provjere trenutačnog stanja loze koju ćemo, kao tradiciju, i mi učiniti«, kazao je Mirko Turšić

Nakon dugog niza godina Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina odlučilo je obnoviti svečaniju proslavu blagdana sv. Vinka, zaštitnika vinograda, vinogradara i svih koji se bave podrumarstvom i proizvodnjom vina. To je učinjeno na ovogodišnje Vinkovo, 22. siječnja, uz namjeru da ovaj novi početak bude na ponos cijele hrvatske zajednice u ovom mjestu, ali i da značaj ovoga blagdana bude prepoznat na razini cijelog Petrovaradina i Novog Sada. To je, tijekom dočeka gostiju ovogodišnje blagdanske proslave, u staroj kući i podrumu **Josipa Župančića**, rekao i zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose sa vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

»Važno je da hrvatska zajednica ovdje, ali i zajednica većine s kojom ona živi, bude praćena od institucionalnih tijela kao što su Mjesna zajednica i Grad Novi Sad, što je i slučaj s ovogodišnjom proslavom, i što nas hrabri da ćemo u budućnosti sačuvati običaje koji su stoljećima prisutni na ovim prostorima«, istaknuo je on.

Vinograde je iskrčila urbanizacija

Ugođaj koji je donijela snježna vijavica toga jutra obodrio je dvadesetak vinara i njihovih gostiju da započnu, uz vino u prikladnim čašama za degustaciju i pogačice s čvarcima, u Župnčičevu podrumu u Starom Majuru neizbježnu priču o tome koliko je nekada bilo vinograda oko Petrovaradina i zašto ih je danas ostalo vrlo malo. Od samog Župančića, čiji je vinograd danas najveći, gosti su saznali povijesni podatak da je na petrovaradinskom fruškogorskom pogorju, na Mišeluku, Zanošu, Vezircu, Alibegovcu i Širinama 1880. godine bilo 2.500 jutara vinograda. Za njihov nestanak kriva je, jednoglasan je zaključak, urbanizacija Petrovaradina, koja je dovela do vrlo brze prodaje vinogradskih parcela za izgradnju kuća i vikendica. Dodatno, otvaranje pogona *Navipa*, negdašnjeg vinskog giganta, uvjetovalo je krčenje vinograda. Ironično – danas ta tvrtka u stečaju prodaje svoje zemljište na brijegu Alibegovac također za stanogradnju i novo gradsko groblje!

FOTO: Lara Grginčević

»Sveti Vinko je mučenik koji je stradao u Dioklecijanovim progonima kršćana. Bio je mučen u Saragosi, bačen u more i čudesno isplivao, te živio do 304. godine. Na svetog Vinka, kakve god da su vremenske prilike, ide se u vinograd. To je dan iščekivanja proljeća i provjere trenutnog stanja loze koju ćemo, kao tradiciju, i mi učiniti«, kazao je predsjednik *Jelačića* **Mirko Turšić**, otvoriivši susret.

Na programu je, nakon okupljanja i predstavljanja podruma domaćina, susreta i kratke povijesti, bio zajednički uspon do kosine Zanoš, na granici petrovaradinskog s atarom Srijemskih Karlovaca, gdje se nalazi vinograd Josipa Župančića, obred blagoslova te zajednička zakuska i veselje.

»Prvi vinogradi oko Petrovaradina zasađeni su 1781. na Zanošu, ispod brda Vezirac. Do danas Petrovaradin ih je gotovo izgubio u bitci s urbanizacijom, no moramo odati priznanje Karlovčanima, jer su Srijemski Karlovci gotovo potpuno sačuvali vinsku tradiciju«, dodao je Turšić.

Kasnije se čulo tumačenje da je razlog tomu veća udaljenost Srijemskih Karlovaca od velikog i rastućeg grada.

Priča o vinogradaru Župančiću, čija obitelj također ima dvostoljetnu vinogradarsku i vinarsku tradiciju, neodvojiva je od njegove kuće, stare petrovaradinske ljepotice izgrađene 1791. godine. Te se priče dotaknuo arhitekt i upravitelj Zaklade Spomen-dom bana Josipa Jelačića **Darko Polić**. Kazavši kako je ta kuća, u sadašnjoj Ulici patrijarha Rajačića br. 14 zaštićena 1993. kao spomenik kulture, prva kuća profane namjene u Petrovaradinu koja je tako zaštićena, Polić je naglasio dragocjenost očuvanosti matrice staroga Petrovaradina, koja je u velikoj mjeri spašena od potpunog uništavanja.

»Ova kuća je građena 'uz brazdu' – jedna granica je uz među parcele i ima zabat u formi volute, te malu nišu s kipom Bogorodice. Ovaj dio Petrovaradina vidljiv je na starijim mapama iz vremena Bitke kod Petrovaradina, 1718. godine i matrica naselja je ostala ista. Ipak, zaštite kuća nema ništa bez vlasnika, jer on je taj na kojega pada sav teret zaštite. Sada se otvara mogućnost da u rekonstrukciji kuća domaćin dobiva subvencije za obnovu pročelja i krova«, pojasnio je Polić.

Sam Župančić pripada devetoj generaciji vinara u obitelji, no počeo je raditi, nakon pauze, 2009. godine. »Nekada su u vinogradima moje obitelji bile zastupljene stare sorte: *slankamenka*, *plemenka*, *kraljica vinograda*, a neke, kao što su *portugizac* i *rajnski rizling* još imamo, uz *chardonay* i *cabernet sauvignon*. Ponos našeg podruma je *ice wine*, iz ledene berbe koja je zahtjevnja, mukotrpa i neizvjesna, ali je zato vino bez sumpora, umjetnog zaslađivanja, umjetne arome, boje jantara i iznimne voćne arome.«

U to su se sudionici uvjerili na degustaciji.

Snježni blagoslov

Nakon što su svi sudionici pristigli na vinograd na Zanošu, obred zaziva Božjeg blagoslova predvodio je župnik župe Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu vlč. **Ivan Rajković**. Vlasnik Župančić odrezao je za tu priliku dijelove s tri loze koje je, blagoslovljene, ponio kući kako

bi potjerale i, vjeruje se, pokazale kakva će biti tekuća vinarska godina.

Zakusku i veselje uz glazbu priredio je **Robert Štimac** u svojem rasadniku i mladom vinogradu podno Mišeluka, uz neizostavnu (poveću) vatru na kojoj su kobasice i slaninu pekli sami sudionici. Među njima bio je i opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu **Stjepan Glas** sa suradnikom **Josipom Čularom**.

»Polako počinjemo graditi ovaj običaj kako su to stari Petrovaradinci činili prije II. svjetskog rata. Oni su u vremenima koja su uslijedila nastavili obdržavati običaj zimskim izletom u ritsku šumu 'na Vajsovim rupama', te smo na takvom jednom i započeli planirati ovaj događaj«, kazao je na druženju Goran Kaurić. Kaurić drži da je to plod nastojanja HKPD-a *Jelačić* da očuva nukleus hrvatske kulture u Petrovaradinu. »Isto tako je bitno da sadašnja petrovaradinska većina počne prepoznavati da hrvatska zajednica postoji i da nas uključi u integracije unutar društva. Razgovaramo, primjerice, o tome kako ponovo slaviti nekoliko tradicijskih blagdana hrvatske zajednice čiji će troškovi svake godine ulaziti u proračun Mjesne zajednice Petrovaradin«, dodaje Kaurić.

Priče o nekada imućnim vlasnicima vinograda iz obitelji **Malin**, **Hajdinović**, **Gregurić**, **Dunković** i drugih, koje je lokalni zaljubljenik u povijest **Zlatko Gegenbauer** podijelio s ostalim sudionicima petrovaradinskog Vinkova, miješale su se dugo s mirisima svježeg pržene slanine i vina, uz ledeni ugođaj zabijelelih padina Fruške gore.

M. Tucakov

Vinogradi blagoslovljeni i u Baču.

Nataša Križanić, pjesnikinja i odgojiteljica iz Šida

Djeca najveća inspiracija

»**O**tac je imao talenat za pisanje, ali svoje pjesme nije zapisivao nego ih je recitirao na obiteljskim druženjima. Za razliku od njega, čim dobijem inspiraciju za neku pjesmu, odmah je zapisem«, kaže Nataša Križanić.

Nataša Križanić iz Šida odgojiteljica je u PU *Jelica Stanivuković Šilja* u tom mjestu. Poeziju je počela pisati još u osnovnoj školi, ali je prvu samostalnu knjigu objavila tek nedavno. Napisala je tekst za himnu vrtića u kojem radi, koja je komponirana i snimljena, te često se izvodi na dječjim priredbama. Udana je i majka je tri sina: **Kristijana, Davida i Nikole**.

Svoju prvu knjigu dječjih pjesama *Miris medenjaka* objavila je 2019. godine. Motivirala su je djeca, potaknula ljubav prema poeziji, a rezultat je »stiholada« *Miris medenjaka*.

»Imala sam 10 godina kada sam napisala prvu pjesmu. Uglavnom sam pisala dječje pjesme, a kada sam krenula u srednju školu, pisala sam pjesme s drugim temama, uglavnom ljubavnim. Te pjesme nisu nigdje objavljene. Čuvala sam ih, jedno vrijeme sam i prestala pisati. Međutim, kada sam počela raditi u vrtiću, rad s djecom pokrenuo me je, ponovno sam počela pisati«, priča naša sugovornica.

Prve pjesme objavila je u časopisu za djecu *Malac radoznalac* s kojim je ustanova u kojoj je uposlena surađivala. Društvene mreže otvorile su joj nova vrata, pa su njene pjesme objavljene u knjizi *Zauvek đaci* koja je bila promovirana u kući **Đure Jakšića** u Beogradu. U međuvremenu je objavljivala pjesme u zborniku *Moj otac hrani ptice*.

»Dječji pjesnik **Tode Nikoletić** mi je puno pomogao u pisanju moje prve samostalne knjige *Miris medenjaka*. Napisao je recenziju i uputio me na ljude koji su mi radili ilustraciju knjige. Predstavljanje knjige sam organizirala u Šidu u prosincu iste godine. Na njoj su sudjelovala djeca koja pohađaju vrtić i osnovnu školu. Dječji zbor je tom prilikom izveo himnu vrtića koju sam napisala«, ističe Nataša.

Za svoje pjesme dobila je nekoliko priznanja, a među njima su druga nagrada na festivalu *Olovke ne čute* u Barajevu 2016. godine. Bilo je to njeno prvo sudjelovanje na literarnom natječaju. Posljednje priznanje za svoj rad dobila je 2019. godine na jednom međunarodnom pjesničkom natječaju.

»Talent sam naslijedila od oca, ali on svoje pjesme nije zapisivao nego ih je recitirao na obiteljskim druženjima. Za razliku od njega, čim dobijem inspiraciju za neku pjesmu, odmah zapisem. Volim rimu. Dječje pjesmice trebaju biti lake za taj uzrast ali, s druge strane, moraju biti

zanimljive i odraslima. Jednom prilikom sam čula da su vjeverice zaboravne i na osnovu tog saznanja napisala sam pjesmu *Zaboravne veverice*. Također, na društvenim mrežama surađujem sa stranicom *Dijete zaštitnik planete*. U povodu obilježavanja značajnih datuma dobijem inspiraciju i napišem neku pjesmu na određenu temu«, kaže ona.

Svoje pjesme je predstavila na nekoliko manifestacija u okviru obilježavanja vjerskih i kulturnih događaja u šidskoj i okolnim župama, a njene knjige je župnik **Nikića Bošnjaković** darivao djeci koja pohađaju vjeronauk. Kako kaže, ima još puno pisanog materijala kojega čuva. Osim pjesama, napisala je nekoliko tekstova za igrokaze, tekstove za dječje predstave i nekoliko bajki napisanih u stihu. Svi ti tekstovi čekaju pravo vrijeme za objavljivanje i tiskanje.

Majčin talenat je naslijedio njen najmlađi sin Nikola. Do sada je napisao 14 pjesama i dobio je nekoliko nagrada na međunarodnom natječaju i na natječaju *Evro Book*, te medalju za svoje literarne radove.

»Uz mamu sam počeo pisati. Pratim stranicu *Dijete zaštitnik planete* i često napišem pjesme s različitim temama. Prvu nagradu sam osvojio u Beogradu, a ostale tri u Nišu. Jedna od pjesama koja je osvojila nagradu se zove *Ovog leta baš mi prija ples na valu fantazija*. Ne pišem svakoga dana nego kad mi dođe inspiracija. Volim čitati pjesme, bajke i romane. U pisanim sastavima koristim puno rime, pa oni više sliče pjesmama. Želja mi je objaviti i svoju knjigu«, navodi Nikola.

Obitelj Križanić aktivna je u župi Presvetog Srca Isusova i Hrvatskog kulturnog društva *Šid*. Velika podrška svojoj obitelji je suprug i otac **Branislav**.

S. D.

Baština Hrvata u Petrovaradinu

Počela obnova Špilerove kuće

U prvom radnom tjednu ove godine započela je obnova Špilerove kuće, prizemnoga objekta koji se nalazi u Petrovaradinu (Stari Majur), u Ulici Vladimira Gortana br. 9, službeno najstarijoj kući toga mjesta i novosadskog područja. Obnovom rukovodi Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada.

Sukladno prvobitnom izgledu

Kako navode u Zavodu, započinju građevinsko-obrtnički i konzervacijsko-restauracijski radovi na obnovi uličnih pročelja i krova ovoga objekta, koji obuhvaćaju zamjenu oštećenih i degradiranih elemenata pročelja i krova, restauraciju i konzervaciju dekorativne žbuke, stolarskih i bravarskih izvedbi. Radovima će biti tretiran i ogradni zid s polukružnom kapijom. Dotrajale i oštećene površine žbuke bit će objijene, do opeke, a novo žbukanje izvest će se tvornički spravljenom žbukom koja je namijenjena renoviranju povijesnih objekata. Predviđena je zamjena cijelog krovnog pokrivača novim, kao i popravak i zamjena oštećenih dijelova krovne i stropne konstrukcije koje su stradale u požaru. Obnovit će se i ovom objektu svojstveni elementi krova, u svemu sukladno autentičnoj obradi sljemena i grbina od lima. Stari lijevkovi će biti demontirani i izrađeni novi, okomiti i horizontalni. Oštećena limarija na krovu bit će zamijenjena, dimnjaci sanirani, rastresene dimnjačke kape prezidivane i nanovo žbukane.

Radovima je obuhvaćena konzervacija i restauracija originalne drvenarije, zamjena elemenata koji su znatno oštećeni, kao i ugradnja novih elemenata izrađenih po uzoru na originalne koji su ranijim intervencijama uklonjeni ili zamijenjeni neadekvatnim. Ovim radovima obuhvaćeni su prozori sa svim elementima, po uzoru na originalne. Naknadno otvorena vrata u bočnom zidu bit će zazidana. Velika ulazna drvena dvokrilna kapija s pješačkim ulazom bit će zamijenjena novom, u svemu po uzoru na postojeću. Restaurirat će se kapije na ulazima u podrum, kao i ulazna dvokrilna i jednokrilna vrata na dvorišnoj strani. Restaurirat će se i konzervirati svi elementi od kovanog željeza: prozorske rešetke, elementi ograde na podestu i nosači lijevak. Cijelo pročelje će se završno obojiti silikatnom bojom po izboru Zavoda.

Cjelina s kućom bana Jelačića

»Predstavnici hrvatske zajednice iz Petrovaradina dugo su se borili da Špilerova kuća uđe u program zaštite, jer je zahvaljujući nebrizi ona u vrlo lošem stanju. Nakon više godina uspjeli smo u tome. Drago nam je što je Ministarstvo kulture Srbije opredijelilo sredstva koja će biti plasirana

na u obnovu i konzervaciju te kuće. Preuzimanjem rodne kuće bana **Jelačića** i ulaskom u posjed Špilerove kuće od strane Grada kanimo napraviti osnov za prostornu cjelinu za održavanje kulturnih manifestacija, a predstavnici hrvatskih udruga mogu na taj način kvalitetnije djelovati. Siguran sam da ćemo skupa s predstavnicima Grada Novog Sada i Zavoda naći najbolje rješenje glede toga. Velika je i značajna vijest da spomenici vezani za Hrvate u Petrovaradinu, koji govore o višestoljetnom životu naše zajednice na ovim prostorima, neće nestati nego će biti obnovljeni«, kaže za naš tjednik zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

Ugovoreni završetak radova je 150 radnih dana po otpočinjanju radova (sedam mjeseci). Obnova podrazumijeva konzervacijske mjere zaštite sukladne odluci Vlade Srbije iz 2013. godine kojom je Špilerova kuća proglašena spomenikom kulture. Objekt je u osobnom vlasništvu, te, iako nema informacija o njegovoj budućoj namjeni, vlasnik je javno izrekao namjeru da ga daruje Gradu Novom Sadu.

Špilerovu (Špilerkinu) kuću, baroknih značajki, izgradili su isusovci za vrijeme boravka u Petrovaradinu, koncem XVII. ili početkom XVIII. stoljeća. Služila je kao ljetnikovac u Starom Majuru, za zajednicu redovnika koja je djelovala u samostanu i crkvi sv. Jurja na Petrovaradinskoj tvrđavi. U svojoj dugoj povijesti bila je i škola (isusovačka gimnazija, ustanovljena 1765. godine, daleko je najstarija škola na području današnjeg Novog Sada), najčešće osobna kuća, a u njoj je snimljeno i nekoliko filmova.

M. Tucakov

Hrvatski breg u Rumi

Mjesto okupljanja zemljoradnika i obrtnika

»Tko god dođe u Rumu i pita gdje žive Hrvati, svatko će odgovoriti na Bregu, izdvojenom dijelu grada na uzvišenju«, kaže Miroslav Galar

Za rumske Hrvate obično se veže dio grada koji se zove Hrvatski breg. Nalazi se na uzvišenju ovoga srijemskog grada, a u neposrednoj blizini je i HKPD-a **Matija Gubec**, gdje se Brežani okupljaju desetljećima. Nekada je u Krivoj ulici na Bregu živjelo većinsko hrvatsko stanovništvo. Danas ih je znatno manje.

Naseljavanje Krive ulice

Sačuvani dokumenti o hrvatskim obiteljima u Rumi govore da je Hrvatski breg kao naselje formirano 1805. godine. Tada u Rumu dolaze obitelji **Galar, Gunjak, Mišak, Jambrec, Banovići** i druge obitelji i naseljavaju Krivu ulicu. Također, u drugoj polovici prošloga stoljeća dolazi do buđenja nacionalne svijesti slavenskog življa, te jača želja Srba i Hrvata u Rumi za osnivanjem škola, formiranjem kulturno-prosvjetnih društava i institucija. U novim ekonomskim uvjetima dolazi do formiranja Hrvatske seljačke zadruge 15. ožujka 1903. godine, a zahvaljujući aktivnostima *Hrvatskog sokola* pokrenuta je akcija za izgradnju Hrvatskog doma na današnjoj lokaciji. Povjesničari ističu da su u višenacionalnoj Rumi oduvijek bili dobri međuljudski odnosi. Prilikom osnutka Rume u *Slobodnici* (ugovoru koji je **Marko Pejačević** sklopio s Općinom Ruma 1749. godine), između ostalih točaka bila je i jedna u kojoj se kaže da je »pod prijetnjom istjerivanja iz grada zabranjeno raspirivanje nacionalne mržnje«.

»U Rumi je u vrijeme Ugarske živjelo većinsko njemačko stanovništvo (50 posto), zatim srpsko (30 posto), a ostatak stanovništva su činili Mađari, Hrvati i druge ma-

nje nacionalne zajednice. Ruma se nalazila u Srijemskoj županiji s centralnom vlašću u Zagrebu, tako da je bilo logično pretpostaviti da su tadašnje hrvatske vlasti nužno poticale emancipaciju svog življa u sredinama gdje je ono bilo u manjini, kao što je to bio slučaj u Rumi. U vrijeme zakašnjelog odjeka nacionalnih pokreta, svi narodi u Rumi: Hrvati, Nijemci i Srbi imali su čitav niz svojih nacionalnih, prosvjetnih, ekonomskih udruga i političkih stranaka. Svatko od njih je nastojao istaknuti svoj nacionalni identitet. Tako je bilo i s rumskim Hrvatima, lociranim na jednom posebnom mjestu, Hrvatskom bregu«, kaže povjesničar iz Rume **Dorđe Bošković**.

Poznati uzgajivači povrća

Obitelj Galar bila je jedna od prvih obitelji koje su se doselile na Hrvatski breg 1700. godine.

»Od tada sve ove godine moja obitelj živi na Hrvatskom bregu. Ja sam peta generacija. Breg je dio Rume gdje su se stanovnici uglavnom bavili poljoprivredom, najviše uzgajanjem povrća i voća. Poznata rumska tržnica oduvijek je bila puna brežanskih uzgajivača povrća koji su cijeli grad opskrbljivali voćem i povrćem i drugim domaćim proizvodima. Stanovnici centra grada, gospoda, liječnici, farmaceuti i ostali viši slojevi kupovali su proizvode od Brežana. Oni su bili poznati po kvalitetnim domaćim proizvodima. Jedno vrijeme Brežane su zvali 'kopusari' zato što se kupus u velikoj količini gajio i prodavao na Hrvatskom bregu«, kaže Galar te dodaje da je hrvatsko stanovništvo na Bregu nekada bilo većinsko.

»Kroz povijest, struktura stanovništva se promijenila. Kroz burna vremena, ratove, veliki broj Hrvata se odselio s Brega. Sada smo u ovom dijelu grada u manjini. Međutim, ime Brežani je ostalo do današnjih dana. Tko god dođe u Rumu i pita gdje žive Hrvati, svatko će odgovoriti na rumskom Bregu, izdvojenom dijelu grada na uzvišenju. Našu udругu su osnovali naši preci davne 1903. godine. Moj djed je bio predsjednik Društva, a i mnogi djedovi naših sadašnjih članova, Brežana, bili su čelni ljudi udruge. Ubrzo je osnovan i prvi veliki tamburaški orkestar poznat pod imenom *Brežanski tamburaši*, koji je u to vrijeme bio jedini u Vojvodini. Kroz povijest se Breg uvlačio u gotovo sva imena vezana za hrvatsku zajednicu u Rumi: kroz glazbu, poljoprivredu, kulturu. Naša čitaonica je oduvijek bila mjesto okupljanja Hrvata s Brega. S obzirom na to da nekada u kućanstvima nije bilo ni radija ni televizije, u čitaonici su se Brežani družili, pričali, kartali, plesali i svirali. Društveni život Brežana oduvijek je bio skoncentriran u čitaonici kao i danas, samo u manjem broju nego što je to bilo nekad«, ističe Miroslav Galar.

Obitelj **Antuna Matešića** također se davno doselila na Breg u Rumu.

»Rođen sam 1952. godine i od tada živim na Bregu. Tu su oduvijek živjeli Hrvati. Rijetko koja kuća je bila druge nacionalnosti. Dosta toga se promijenilo u odnosu na prošla vremena. Bilo nas je mnogo više. Migracije stanovništva su učinile svoje. Breg volim jer sam tu odrastao. Tu su mi rođeni šukundjedovi, pradjedovi, djedovi, moj otac i ja. U tamburaškom orkestru sam svirao 55 godina. Emotivno sam vezan za udругu od vremena izgradnje samog objekta. Ponosan sam što živim na Bregu i što smo se usprkos svim nedaćama kroz povijest, uspjeli održati sve ove godine i sačuvati naše običaje«, ističe Matešić.

»Moja obitelj živi na Bregu od davnina. Rođen sam u Rumi i cijeli život živim u tom dijelu grada«, kaže **Petar Jurca** i dodaje: »Osim Hrvata, tu su živjeli i Nijemci i ljudi

drugih nacionalnosti. Meni osobno Breg puno znači. Tu sam odrastao i ne mogu zamisliti da živim na nekom drugom mjestu. Naša povezanost i zajedništvo kroz povijest iznimno je važna u očuvanju našeg identiteta i tradicije. Nadam se, iako nas je danas manje, da će naši mladi nastaviti njegovati običaje«.

Dušan Lančuški se doselio iz Sombora na Hrvatski breg prije 40 godina.

»Godinama se družim s mojim prijateljima Brežanima, kako privatno tako i u udruzi. Breg je jedna specifična sredina. Tu danas žive i Srbi i Hrvati, Mađari i obitelji drugih nacionalnosti. Nikada nismo bili u svađi, barem ne mi stariji Brežani. Unatoč teškim trenucima, ostali smo zajedno i vezani jedni za druge. Redovno se družimo u udruzi gdje obilježavamo velike blagdane i dolazimo na igranke. Moj sin je svirao tamburu u udruzi, a ja sam stalno prisutan na druženjima. Održalo nas je zajedništvo i sloga«, ističe Lančuški.

S. D.

Blagdan sv. Vinka

I ove godine na blagdan svetog Vinka, 22. siječnja, Hrvati s Brega okupili su se u udruzi odakle su tradicionalno, zajedno sa župnikom **Ivicom Živkovićem**, krenuli u vinograd nekadašnjeg predsjednika i tajnika Društva **Đure Kuna**. Kao što tradicija nalaže, blagoslovili su vinograd, orezali ga i vinovu lozu okitili kulenom i kobasicom, u nadi da će ovogodišnji rod biti kvalitetan i rodan. Ovi običaji na blagdan sv. Vinka su dugogodišnja tradicija Brežana, članova rumske udruge.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 09, 487 42 41, 487 45 58
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-46/2022-01
DATUM: 19. 1. 2022.

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini („Službeni list APV“, broj: 10/20), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu („Službeni list APV“, broj: 54/21), na temelju Rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice klasa 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. godine, zamjenik pokrajinskog tajnika raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROJEKTA U PODRUČJU PODIZANJA KVALITETE OBRAZOVNO-ODGOJNOG PROCESA SREDNJEG OBRAZOVANJA – TROŠKOVI OBUKE TALENTIRANIH UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA S TERITORIJA AP VOJVODINE I NASTAVNIKA U SVOJSTVU PREDAVAČA NA ANDREVLJU ZA 2022. GODINU

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) sukladno Financijskom planu za 2022. godinu, za unapređenje kvalitete srednjeg obrazovanja – troškove sudjelovanja talentiranih učenika srednjih škola s teritorija AP Vojvodine i nastavnika u svojstvu predavača na obukama iz prirodnih i društvenih znanosti, umjetnosti i kulture „Andrevlje“ za 2022. godinu, koje će se održavati u razdoblju veljača-svibanj 2022. godine u Centru za gospodarsko-tehnološki razvoj „Andrevlje“ na Andrevlju, opredjeljuje iznos od **10.000.000,00 dinara**.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove srednjeg obrazovanja na teritoriju AP Vojvodine, čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. Navedena sredstva namijenjena su za podizanje kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – troškove projekta obuke talentiranih učenika srednjih škola s teritorija AP Vojvodine u 2022. godini, koji će se održati u razdoblju veljača-svibanj 2022. godine u šestodnevnom trajanju (po 5 punih pansiona), u Centru za gospodarsko-tehnološki razvoj Vojvodine, Andrevlje, Banoštor.

Srednje škole u Natječaju mogu sudjelovati za:

1. troškove smještaja i prehrane učenika svojih škola (od prvog do četvrtog razreda), radi njihovog sudjelovanja na obukama, za 5 punih pansiona,
2. troškove smještaja, prehrane i naknade za rad nastavnika svojih škola, koji će biti angažirani u svojstvu predavača za područja za koje se opredijele i u svojstvu organizatora slobodnih aktivnosti učenika, također 5 punih pansiona.

Obrazovne ustanove imaju pravo prijaviti od 5 do 10 učenika i od 4 do 8 nastavnika, koji ispunjavaju predviđene kriterije. Obuke će se organizirati u skladu s aktualnom epidemijskom situacijom i suglasno rasporedu koji će sastaviti Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Financijskom potporom koja se daje ovim Natječajem promovira se, odnosno štiti javni interes utvrđen odredbama članaka 6., 7., 8. i 9. Zakona o osnovama sustava obrazovanja i odgoja („Sl. glasnik RS“, broj: 88/2017, 27/2018 – dr. zakoni, 10/2019, 6/2020 i 129/2021).

Natječajem opredijeljena sredstva, sukladno Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (u daljnjem tekstu: Pravilnik), namijenjena su za sljedeće prioritete:

1. Modernizaciju odgojno-obrazovnog rada

1.a) osuvremenjivanje nastavnog procesa putem inovativnosti i kreativnosti svih sudionika.

2. Usuglašavanje obrazovanja s potrebama tržišta rada

2.a) unapređivanje poduzetničkog duha, razvoj praktičnih i životnih vještina, profesionalna orijentacija i karijerno vođenje, podizanje kvalitete stručne prakse.

3. Poticanje izvannastavnih aktivnosti

5.a) organizirano i stručno vođeno slobodno vrijeme učenika u izvannastavnom razdoblju i tijekom školskih raspusta putem edukativnih kampova, susreta učenika, sekcija, sportskih, znanstveno-tehničkih, kulturnih i drugih sadržaja.

KRITERIJI ZA RASPODJELU SREDSTAVA

Prilikom određivanja visine sredstava za dodjelu, sukladno Pravilniku, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

1. stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je program/projekt namijenjen,
2. dosadašnja iskustva u realizaciji programa/projekata koji doprinose unapređivanju obrazovno-odgojnog rada,
3. kriteriji za učenike: ovim projektom mogu biti obuhvaćeni učenici koji su sudjelovali najmanje na općinskim natjecanjima iz područja prirodnih i društvenih znanosti, kulture i umjetnosti ili koji su prethodni razred završili s najmanje vrlo dobrim uspjehom,
4. kriteriji za nastavnike: ovim projektom mogu biti obuhvaćeni nastavnici koji su bili mentori učenicima koji su najmanje na općinskim natjecanjima iz predmetnih područja osvojili 1.-3. mjesto ili koji po mišljenju Nastavničkog vijeća imaju zapažen uspjeh u organiziranju slobodnih aktivnosti za učenike.

NAČIN PRIJAVE

Prijava se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva.

Jedna pravna osoba može podnijeti najviše jednu prijavu.

Uz prijavu na Natječaj, podnosi se popunjen jedinstveni obrazac prijave s ukupnim brojem učenika i ukupnim brojem nastavnika za koje se škola prijavljuje (u dijelu obrasca prijave koji se odnosi na učenike upisuje se samo broj učenika i područje za koje se prijavljuje, bez navođenja osobnih podataka učenika, a u dijelu obrasca prijave koji se odnosi na nastavnike, pored broja nastavnika koji se prijavljuje, potrebno je za svakog prijavljenog nastavnika, bez navođenja osobnih podataka, upisati kompetencije i područje za koje se prijavljuje u svojstvu predavača).

O dodjeli sredstava korisnicima odlučuje pokrajinski tajnik nadležan za poslove obrazovanja na prijedlog Povjerenstva za provedbu natječaja, koje razmatra pristigle zahtjeve.

Obrazovne ustanove dokaze o ispunjavanju uvjeta za učenike i nastavnike će dostaviti na zahtjev Tajništva, prilikom sastavljanja rasporeda sudjelovanja, a za točnost podataka navedenih u obrascu prijave odgovoran je ravnatelj škole.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, prema potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju ili informacije.

Ukoliko prijavu potpisuje osoba po ovlaštenju, neophodno je priložiti uredno ovlaštenje za potpisivanje iste.

Povjerenstvo neće razmatrati:

- nepotpune prijave
- nepravodobne prijave
- nedopuštene prijave (prijave podnesene od strane osoba koje su neovlaštene i subjekata koji nisu predviđeni Natječajem)
- prijave koje se ne odnose na Natječajem predviđene namjene.

Rezultati Natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva.

Rok za podnošenje prijava na Natječaj je 3. veljače 2022. godine.

Prijave s potrebnom dokumentacijom se podnose na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu
i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

„Natječaj za financiranje i sufinanciranje projekta u području podizanja kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – troškovi obuke talentiranih učenika srednjih škola s teritorija AP Vojvodine i nastavnika u svojstvu predavača na Andrejlu za 2022. godinu“

Bulevar Mihajla Pupina 16
21000 Novi Sad

Obrazac upitnika se može preuzeti **od 19. siječnja 2022. godine** na službenoj internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice: www.puma.vojvodina.gov.rs.

Informacije u vezi Natječaja mogu se dobiti na telefon: 021/ 487 46 09, 487 42 41, 487 45 58.

P.O. POKRAJINSKOG TAJNIKA
Milan Kovačević

Nova donacija knjiga iz Hrvatske

SUBOTICA – Hrvatski odjel Gradske knjižnice Subotica bogatiji je za oko 160 novih naslova za djecu i odrasle. U pitanju je najnovija donacija Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske koja je zaprimljena tijekom nedavnog posjeta **Anje Jelavić**, ravnateljice Uprave za međunarodnu kulturnu suradnju i europske poslove toga Ministarstva.

»Ovo nije njihova prva donacija knjiga našoj knjižnici te u ime naših korisnika od srca zahvaljujemo na svim knjigama koje su nam darovali. Prigodom posjeta predstavnice Ministarstva bilo je riječi i o tome da se ovakav način osiguravanja novih knjiga od hrvatskog Ministarstva kulture i formalno usustavi. Gošća iz Ministarstva je ovom prilikom upoznata s radom hrvatskog odjela knjižnice«, kaže djelatnica Gradske knjižnice, knjižničarska savjetnica **Bernadica Ivanković**.

Fond hrvatskog odjela Gradske knjižnice Subotica broji više od 18.000 knjiga.

Mladi i naslijeđe – prekogranična suradnja

NOVI SAD – U Skupštini AP Vojvodine održan je okrugli stol u okviru projekta »Mladi i naslijeđe – tradicija i budućnost u regiji prekogranične suradnje«, sufinanciran od Europske unije u okviru IPA programa Mađarska – Srbija. Nositelj projekta je Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, a realizira se s ustanovama kulture iz Vojvodine i Županijom Csongrád-Csanád sa sjedištem u Segedinu.

Osnovni ciljevi projekta su da se poveća prisustvo kulturnog naslijeđa u svakodnevnom životu mladih ljudi, kao i omogućiti njihovo sudjelovanje u procesima zaštite kulturnog naslijeđa putem učenja i shvaćanja značaja kulturne različitosti, prije svega zahvaljujući dostupnosti digitalnih medija. Podtajnik Pokrajinskog tajništva za kulturu **Stanislav Radulović** je ovom prilikom naveo kako kulturno naslijeđe ima simbolički i identitetski značaj u

svijesti ljudi, a s ekonomske strane predstavlja turistički potencijal.

Radionice za mlade (srednjoškolce i studente) bavit će se kulturnom baštinom, ali i procesom prezervacije i konzervacije naslijeđa, temama održivosti, motivacije i znanja. Također, putem projekta omogućeno je poticanje interkulturalnog dijaloga i međusobnog razumijevanja kroz znanje o kulturnom naslijeđu u regiji.

Veliko prelo 2022.

SUBOTICA – Tradicionalna manifestacija bunjevačkih Hrvata u Subotici Veliko prelo bit će održano u nedjelju, 30. siječnja, u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* (Preradovićeve 4, Subotica), koji je i organizator ove manifestacije. Gosti se očekuju u periodu od 11,30 do 12,30 sati, kada počinje službeni program.

Goste će zabavljati ansambli *Biseri* i *Ruže*, a nastupit će i članovi folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*. Tijekom programa po ustaljenoj tradiciji bit će proglašena najljepša *Preljska pisma* pisana namjenski za prelo, a neće izostati ni izbor za *najlipču prelju*.

Cijena ulaznice je 2.800 dinara, a u nju je uključena *užna* (ručak) i piće. Svaka ulaznica sudjeluje i u izvlačenju bogate tombole, a glavna nagrada je ljetovanje na hrvatskom primorju za dvije osobe u Županiji po izboru dobitnika (tjedan dana) u pred ili posezoni. Nagradu daruje Hrvatska turistička zajednica.

Informacije u svezi kupovine ulaznica mogu se dobiti u uredu HKC-a *Bunjevačko kolo*, Preradovićeve 4, i putem telefona: 024/555-589 ili 064/659-06-35.

Gupčev bal u Tavankutu

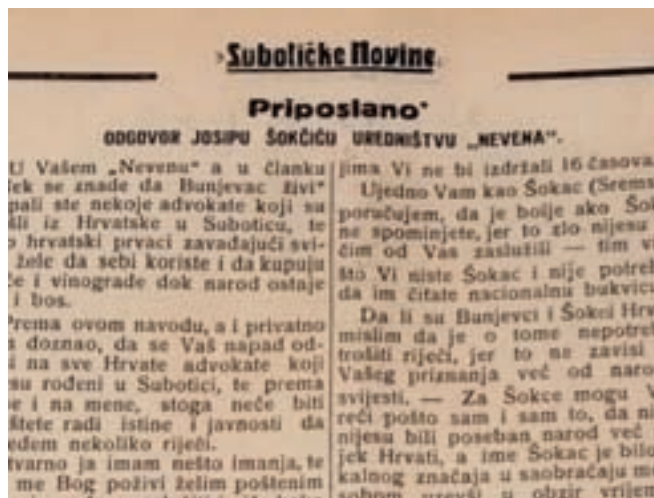
TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* organizira XIII. *Gupčev bal*, koji će biti održan 12. veljače u Velikoj dvorani Doma kulture u Donjem Tavankutu od 13 do 20 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški ansambl *Ruže* i duo *Lidija & Boban* iz Subotice. Cijena ulaznice, u koju su uračunati ručak i neograničena konzumacija pića, je 2.300 dinara. Ulaznice za bal se mogu rezervirati na broj: +381/64/201-52-74.

Republički natječaj za kulturu

BEOGRAD – Ministarstvo kulture i informiranja Srbije objavilo je natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata iz područja suvremenog stvaralaštva u Srbiji u 2022. godini u području kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina u Srbiji. Najmanji iznos koji će se financirati ili sufinancirati po projektu iznosi 120.000 dinara. Natječaj je otvoren do 10. veljače 2022. godine. Više informacija o natječaju na internetskoj stranici Ministarstva: www.kultura.gov.rs u sekciji Usluge.

Lapčević o Hrvatima u Srbiji, Rajić protiv smjene ravnatelja gimnazije

22. siječnja 1937. – *Subotičke novine* donose odgovor odvjetnika **Stjepana Doljanina**, rodom iz Kukujevac, **Josi Šokčiću**, koji je u svom *Nevenu* objavio čitav niz članaka uperenih protiv hrvatskih odvjetnika u Subotici.

Ondje između ostalog piše: »Ujedno Vam kao Šokac (Sremski) poručujem, da je bolje ako Šokce ne spominjete, jer to zlo nijesu ničim od Vas zaslužili – tim više, što Vi niste Šokac i nije potrebno da im čitate nacionalnu bukvicu... Za Šokce mogu Vam reći pošto sam i sam to, da nikad nijesu bili poseban narod već uvijek Hrvati, a ime Šokac je bilo lokalnog značaja u obzir vrijeme i mjesto odakle su došli u Srem i Bačku... Do sada niti jedan Srbin nije pokušao dokazivati da Šokci nisu Hrvati – te nema smisla, gospodine Šokčiću, da se laćate jalovog posla.«

23. siječnja 1920. – *Neven* piše da se **Ljudevit Budanović** vratio u Suboticu iz Budimpešte, gdje je kao novoizabrani župnik sv. Terezije Avilske položio crkvenu zakletvu pred kalačkim nadbiskupom **Julijem Zichyijem**.

24. siječnja 1938. – *Obzor* donosi prikaz članka **Dragiše Lapčevića** o Hrvatima u Srbiji, koji je objavljen u *Čačanskom glasu* od 10. prosinca 1933. Ondje piše: »U srednjem vijeku bile su vrlo česte migracije Hrvata u Srbiju i Makedoniju, tako da su čitava sela zaseljavali. Lapčević veli, da su sela Orvanica u srežu Žugligovskom (skopski kotar), selo Rvati u srežu posavskom (kotar valjevski) nastala doseljnjem Hrvata za doba srpskih ustanaka, a selo Rvati u srežu studeničkom i Rvatska u srežu deževskom (Raška), postala su doseljnjem Hrvata u doba velikih rudarskih radnja za vladanja Njemanjića, jer su Hrvati pored Sasa bili odlični rudari... Lapčević na osnovu topografskih naziva i na osnovu historijskih činjenica smatra, da Hrvati već odavna naseljavaju podunavsku oblast, te je za njega posve prirodna stvar, da su Bunjev-

ci Hrvati. Takodjer smatra razumljivim i objašnjivim, da su katolici u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji autohtoni element, i da su po nacionalnom osjećaju Hrvati.«

25. siječnja 1939. – *Obzor* piše da je Pučka kasina u Subotici održala svoju redovnu godišnju skupštinu. Nakon izvješća tajnika **Ljudevita Pandžića** i blagajnika **Franje Kujundžića**, uslijedio je izbor nove uprave. Za predsjednika je opet izabran **Antun Skenderović**, a za tajnika **Ljudevit Dulić**. Izabrano je još 35 članova upravnog i pet članova nadzornog odbora.

26. siječnja 1927. – *Dom* piše da je subotički gradonačelnik **Dragoslav Đorđević** 16. siječnja javno u Subotici proglasio da u Vojvodini nema Hrvata i da se Hrvatska seljačka stranka ne smije ni pojaviti u Vojvodini. Dodaje da je Đorđević intimni prijatelj ministra unutarnjih poslova **Božidara Maksimovića**, »te se s punim pravom držalo, da je izrekao njegovo mišljenje«.

27. siječnja 1925. – *Nova severna pošta* piše da je Apelacijski sud u Novom Sadu 26. siječnja pustio na slobodu **Ivana Tolja**, **Tomu Matkovića** i **Grgu Dedina**, prvake Hrvatske republikanske seljačke stranke, koje su vlasti zatvorile početkom mjeseca pod lažnom optužbom da su falsificirali potpise za kandidatske liste. Međutim, određen im je policijski nadzor.

28. siječnja 1922. – *Neven* donosi upit narodnog zastupnika **Blaška Rajića** za ministra prosvjete. Rajić prosvjeduje protiv smjenjivanja profesora fizike **Ivana Vojnića** **Tunića** s položaja ravnatelja Državne muške gimnazije u Subotici: »Njega ste g. ministre, i ako je bio ukazno imenovan, bez ikoga uzroka smenili s te dužnosti i imenovali ste na njegovo mjesto g. Borovnjaka, za čije osposobljenost ne znamo, pošto do sada nije predavao ni jedan čas.«

Dani biskupa Ivana Antunovića

Zadužbina koja živi

»To je osoba koja se nije trošila u sitnim stvarima, prizemnim, ovozemaljskim. Jeste radio za ovozemaljski puk, ali to nije radio očekujući kipove, slavu... Bio je objema nogama na zemlji – intelektualac, duboko svjestan svog vjerskog i nacionalnog identiteta, svjestan okruženja i vremena« kaže Vladimir Nimčević

»C rkvena i društveno-kulturna djelatnost biskupa **Lajče Budanovića**« bila je tema 30. Razgovora koji je održan u sklopu Dana biskupa Ivana Antunovića. Ovome događaju prethodila je sveta misa o 134. obljetnici smrti biskupa **Antunovića**, te polaganje vijenaca na njegov spomenik.

Predavanje na spomenutu temu održao je 20. siječnja u pastoralnom centru *Augustinianum* mladi povjesničar **Vladimir Nimčević**, koji je podsjetio na život i djelo biskupa Budanovića, a mnogima i ukazao njegovu veličinu i značaj kojim je zadužio hrvatsku zajednicu.

Put do biskupstva

Lajčo Budanović rođen je u Bajmaku 27. ožujka 1873. godine od oca **Albe Budanovića** i majke **Đule Dulić**. Osnovnu i srednju školu završio je u Bajmaku i Subotici, a u Kalači je završio Bogoslovni fakultet kao najbolji student. Bio je kandidat za rimsko sveučilište, ali ga je, po riječima predavača, u tome spriječio njegovo podrijetlo. Nemoguće je pobrojati i navesti što je sve za života uradio, ali je često bio nepravedno u sjeni drugoga. Kako je predavač i rekao, bio je stup Bačke biskupije. Za svećenika je zaređen 24. lipnja 1897. godine u Kalači, a mladu misu služio je samo tri dana kasnije u rodnoj župi u Bajmaku. Za života je bio kapelan u Santovu, Kaćmaru, sv. Jurju u Subotici, u Novom Sadu, Somboru, Baji, Beregu, gdje je kasnije bio i župnik. Za vrijeme Prvog svjetskog rata je bio zaštitnik naroda, i to ne samo u duhovnom smislu. Župnikom u Baji postao je 2. ožujka 1919. godine, gdje je osnovao Bunjevačku čitaonicu, a župnikom u župi sv. Terezije Avilske u Subotici subotički senat ga je imenovao 12. siječnja 1920. godine. Za naslovnog biskupa cisamskog je imenovan 12. veljače 1927., a iste godine, 1. svibnja je i zaređen za biskupa.

Po riječima predavača, od 1920. godine slijedili su napadi na Budanovića, a po medijima se pisalo kako je on »zao čovjek«.

»Puno je toga bilo negativnoga, ali je on uspio sve prebroditi. Nije se oglašavao nego je svoje neprijatelje uspio ostaviti u čudu, da bi kasnije oni postali njegovi fanovi«, ističe Nimčević, te napominje kako su i mediji već 30-ih godina promijenili mišljenje, te je Budanović postao voljeni biskup.

Biskupova zadužbina

»Budanović se smatra graditeljem crkava i crkvenih objekata, koje je financirao dijelom iz vlastitih financija, a dijelom iz crkvenih«, ističe Nimčević.

Tako je 1921. godine završena crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije na Bikovu; koncem 1929., posvećena je crkva sv. Antuna Padovanskog u Čantaviru; 1930. je utemeljen samostan sv. Terezije od Djeteta Isusa u Subotici u okviru župe sv. Rok – koje su vodile redovnice Kćeri milosrđa; 1931. godine podignuta je crkva Isusa Radnika – u Kertvarošu; istoga mjeseca i godine je posvećena

crkva Presvetog Trojstva u Maloj Bosni; 1933. je kupljeno gradilište na kraju Ulice Ivana Antunovića (današnja Đure Đakovića) gdje je planirana izgradnja crkve, no ova ideja nije realizirana; iste godine završena je crkva Uskrsnuća Isusova u Subotici koja je trebala biti nova katedrala; 1935. je posvećena crkva sv. Josipa Radnika u Đurđinu; 1936. crkva sv. Ivana Krstitelja u Hajdukovu, a 1940. je posvećena crkva Presvetog Srca Isusovog u Kraljevom Brigu – kod Horgoša.

Predavač je istaknuo kako se iz ovoga može vidjeti da biskup Budanović nije pravio razliku među vjernicima mađarskog i hrvatskog govornog područja. Predvidio je razvoj Subotice i njeno proširenje na rubovima i gradio je crkve baš u tim mjestima. Među njegova najveća postignuća ubraja se i odluka o vraćanju 2.000 jutara oduzete zemlje i 600 školskih zgrada oduzetih u valu nacionalizacije 20-ih godina prošloga stoljeća.

U Zadužbini biskupa Lajče Budanovića ostavljeno je i niz objekata od kojih su neki i danas u vlasništvu crkve. Neke od njih su kuće u Harambašićevoj ulici (broj 5 i 7), zgrada u Ulici Paje Kujundžića 9 (danas braće Radića) gdje je nekada bila Bunjevačka prosvjetna matica, pa Subotička matica, a potom kino *Zvezda*. Tu pripada i kuća u Ulici Matije Gupca 8 i 10, gdje je nekada bio *Paulinum*. Već 1930-ih godina je nastala zamisao o Zadužbini, a datum osnutka se uzima 20. srpnja 1933., koja je uz spomenuto obuhvaćala i 54 jutara zemlje u bajmačkom i 53 jutra u lemeškom ataru. Zadužbina je utemeljena 27. ožujka 1941.

Književna i kulturna djelatnost

Kada je riječ o kulturnoj i književnoj djelatnosti Budanovića, i tu je popis podjednako dug. Podupirao je novčano i moralno izlazak *Subotičke Danice*, *Subotičkih novina*/*Hrvatskih novina*, *Klasja naših ravni*... Bio je višedimenzionalna ličnost, puno je pisao i izdavao, a najčešće se koristio pseudonimima (**Veco Labudić**, **Lovro Ratanski**, **Lošo R.**, **L. Ratanski**...). Ono što se smatra njegovim kapitalnim djelom jest molitvenik *Slava Božja*, a po riječima predavača mogla bi se izdati cijela studija o tome što je i kako biskup Budanović radio za svoga života.

Premинуo je 16. ožujka 1958. godine, te je pokopan u subotičkoj katedrali, a poruka koja piše na njegovom grobu možda i najbolje opisuje njegov život: »Usnuo u Gospodinu, iscrpljen više teškim radom, nego godinama«.

Nakon predavanja uslijedila je već ustaljena rasprava, te zahvala predsjednika KD-a *Ivan Antunović* vlč. **Josipa Štefkovića**.

Ono što je predavača najviše dojmilo tijekom istraživanja o Budanoviću jest njegova smirenost i dosljednost.

»Pored najbesprizornijih napadaja, koje je tijekom 20-ih godina trpio gotovo svakodnevno, on je ostao pribran. Nije se ponio emocijama i dao je uzor kako se kršćanin treba braniti. Jer neprijatelj očekuje reakciju, otpor i onda traži slabosti i dalje napada. Budanović nije tražio kavgu, a ako je bio uvučen u nju iz nje je mudro izašao. Gotovo neprimjetno. Imao je puno razloga za trijumf, ali se čak ni tu nije trošio i pridavao tome značaj. To je osoba koja se nije trošila u sitnim stvarima, prizemnim, ovozemaljskim. Jest radio za ovozemaljski puk, ali to nije radio očekujući kipove, slavu... Bio je objema nogama na zemlji – intelektualac, duboko svjestan svog vjerskog i nacionalnog identiteta, svjestan okruženja i vremena« rekao je Nimčević u razgovoru za naš tjednik.

Ž. V.

Gradska uprava Subotica, tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 20. 1. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta »Izgradnja bunara B-3/III na Vodozahvatu Čantavir«, na katastarskoj parceli br. 2842 K. O. Čantavir, Subotica (45.923274°, 19.778102°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-30/2022. Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelj projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024-626-973.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 20. 1. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja bunara B-2/III na Vodozahvatu Čantavir«, na katastarskoj parceli br. 2842 K. O. Čantavir, Subotica (45.923274°, 19.778102°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-31/2022. Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024-626-973.

Nova knjiga: Neven Ušumović, *Csalogány nyelve (Slavujev jezik)*, Forum, Novi Sad

Korak prema mađarskoj književnoj publici

Hrvatskom piscu podrijetlom iz Vojvodine (Subotice) **Nevenu Ušumoviću** objavljenja je knjiga priča u prijevodu na mađarski jezik *Csalogány nyelve (Slavujev jezik)* u izdanju Nakladničkog zavoda *Forum* iz Novog Sada. Izbornik priča i prevoditelj s hrvatskog je **István Ladányi**, koji je radio kao lektor na zagrebačkoj katedri za hungarologiju a danas je profesor na Panonskom sveučilištu u Veszprému. U knjizi je zastupljeno jedanaest priča iz dvije Ušumovićeve zbirke – *Makovog zrna* (2009.) i *Rajskih ptica* (2012.), koje je bio objavio zagrebački *Profil*.

Urednica knjige je književna kritičarka i hungarologinja dr. sc. **Emőke Berényi**, dok je pogovor *Jedna zaboravljena generacija* napisao vojvođanski mađarski književnik **Attila Sirbik**. Knjiga je ilustrirana, ilustracije u boji djelo su likovne umjetnice **Laure Sándor** iz Subotice.

Ušumovićeva knjiga objavljena je u *Forumovoj* ediciji *traN(S)zakció*, čija je urednica dr. sc. **Emese Rajsli**. U istoj ediciji tiskana su i djela uglednih regionalnih pisaca **Jelene Lengold**, **Abdulaha Sidrana**, **Borislava Pekića**, **Svetislava Basare**, **Zvonka Karanovića**.

Realizaciju knjige *Csalogány nyelve* financijski su podržali Pokrajinsko tajništvo za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Mađarsko nacionalno vijeće i Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske.

D. B. P.

Nova knjiga: Ljiljana Crnić: *Ne bih al' moram*, samizdat, Beograd

Poezijom do humanijeg svijeta

Kao samizdat, prošle godine objavljena je nova knjiga pjesama beogradske autorice, podrijetlom iz Splita, **Ljiljane Crnić** naslovljena *Ne bih al' moram*. Knjiga je objavljena povodom 50 godina autoričina djelovanja u kulturi. Recenzenti knjige su profesor budimpeškog Sveučilišta *Eötvös Loránd* dr. **Dragan Jakovljević** i diplomirana komparatistica **Natalija Cajić**.

Kako u tekstu navodi dr. Dragan Jakovljević, naša lica i naličja osnovna su tema u knjizi zastupljenih pjesama. O ovoj temi ona govori »priлично glasno, direktno i otvoreno; potkazuje lažne vrijednosti i sve što, prema njenom sudu, treba razobličiti«.

»Ova knjiga je svojevrsna ispovijest o nakaradnosti jedne kazališne predstave, o moralnoj pustoši koja nagriza svijet«, navodi Jakovljević.

Niz ljubavnih pjesama u ovoj zbirci jesu autoričini svjetlucavi putokazi prema nekim drugačijim, također mogućim stazama i putovima.

»Svojim porukama ljubavi, Ljiljana Crnić počinje da tka jedan bolji svijet, čime poezija nastavlja svoju vjekovnu misiju kojom na kraju ispunjava potajne želje svojih stvaralaca, čineći našu stvarnost ljepšom i humanijom«, zaključuje prof. Jakovljević.

Ljiljana Crnić (Split, 1952.) objavila je do sada deset knjiga. Poezijom i prozom zastupljena je u antologijama i zbornicima u BiH, Hrvatskoj, Srbiji, Kanadi, Indiji. Članica je Udruženja književnika Srbije, Udruženja novinara Srbije i Hrvatskog društva pisaca. Dobitnica je priznanja *Zlatna značka* Kulturno-prosvjetne zajednice Srbije.

D. B. P.

Nova knjiga u nakladi NIU *Hrvatska riječ*: Marija Brzić – *Zaveslaj u kraj*

Obzori pjesničkih otisnuća

U nakladi Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* iz Subotice, kao 24-ta u ediciji *Suvremena poezija*, nedavno je objavljena knjiga pjesama *Zaveslaj u kraj* književni prvijenac **Marije Brzić** iz Surčina. Knjiga sadržava 41 pjesmu svrstanu u pet tematskih cjelina – *Duljina momenta*, *Na vihoru nostalgije*, *Posljednji pozdrav*, *Ljetopis jednog srca* i *Kraj rata*.

Urednik knjige je **Dragan Muharem**. Kako u pogovoru navodi, pjesnikinja svojim stihovima podastire bogati dinamizam vlastita duha. Ističe i kako su pjesme, općenito gledano, zasnovane na ozračju; autoricu ne zanimaju toliko satira, ironija, društveni aktivizam, uključenost, odašiljanje određenih poruka, već ponajprije nutarnji svijet vlastitih dojmova i uspomena.

»Premda potaknuta izvanjskim doživljajnostima – ljubav, život, vrijeme i prolaznost, različita mjesta, osobe... – ne iscrpljuje se tek u pukom pretakanju iskustava u riječi, u prepričavanju, čavrljanju; ona ponire u dubinu, tkâ misao onkraj izrecivoga, dopuštajući čitatelju introspekciju ogoljene nutrine. Svoje zapise oblikuje u stilu vlastitoga intimnog dnevnika«, navodi Muharem.

Uroniti u stihove

Kako dodaje, Brzić u svome pjesničkom iskazu naginje radije k introverziji.

»Ako i otvara, ona ostavlja tek odškrinutim; namjerniku nema druge nego se polagano provući u njezin svijet, pokatkad s nemalim trudom. 'Uska vrata' (usp. Mt 7,13) odvajkada su piktogram katarze, oslobođanja nakupina bremenitosti kako bi provrela esencija jastva i zbilje. U takvom nagnuću duha ne potrebuje ekscentričnih ili elitnih ekspresija, već svoju poetiku potkrjepljuje proživljenim iskustvom i činjenicom da ima što reći mjesto da se samo pretvara kako govori. To ovu poeziju čini pomalo i meditativnom; potrebno je doista uroniti u neke stihove kako bi se doprlo do njihova značenja, jer pojedine riječi, slike i metafore isključivo su autoričina intimna referenca. Zato, nemojte joj zamjeriti ukoliko se negdje ne budete lako smjestili«, bilježi Muharem.

Brzić kontinuirano istražuje, promatra, svoja traganja pretače u riječi te istim nagoni čitatelja da joj stupi u trag uskim usjecima koje ostavlja svojim tanahnim zaveslajima.

»Ne bi začudilo da ono što mi naziremo tek mreškajem, njoj to biva silovitim valovljem. Nesumnjivo se u toj egzistencijalnoj virovitosti rađa želja i potreba za uporištem, usidrenjem. Marija je to pronašla u svom pjesništvu«, zaključuje Muharem.

Knjiga je tiskana potporom Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

O autorici

Marija Brzić rođena je 1994. u Kotoru. Završila je Zemunsku gimnaziju i muzičku školu *Kosta Manojlović* u Zemunu. Diplomirana je fizikokemičarka.

Poeziju piše od djetinjstva i često objavljuje na svom wordpress blogu. Njezinih deset pjesama uvršteno je u zbirku *Srijemska rapsodija* u izdanju Literarne sekcije Hrvatske čitaonice *Fischer*. Pjesme su joj objavljivane i u časopisima *Nova riječ* i *Juhorsko oko*. Nastupala je u okviru poetskih večeri *Totalno Argh* i *Poezin* 2017. i 2021. godine. Pisala je za elektronički časopis *Lifehacker.rs*. Nastupala je na manifestaciji *Kod Marula* u Puli kao dio programa *Hrvatska pjesnička mladost Vojvodine*.

Živi u Surčinu gdje sudjeluje u radu i aktivnostima Hrvatske čitaonice *Fischer* s kojom redovito nastupa.

D. B. P.

Knjiga se po cijeni od 400 dinara može kupiti u uredu NIU *Hrvatska riječ* (Trg cara Jovana Nenada 15/II) i u knjižari *Danilo Kiš* u Subotici.

Obraćanje sv. Pavla

Svetac koji nas oduševljava i nadahnjuje

Obraćanje sv. Pavla, zaštitnika Subotičke biskupije, proslavljeno je 25. siječnja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Dvojezično misno slavlje predvodio je subotički biskup mons. **Slavko Večerín**, a uz njega su koncelebrirali apostolski nuncij u Srbiji mons. **Luciano Suriani**, nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevár**, biskup Zrenjaninske biskupije **Ladislav Német**, te tridesetak svećenika Subotičke biskupije, đakoni i bogoslovi.

U uvodnoj riječi biskup Večerín je, govoreći o pojmu i značenju riječi »obraćenje«, rekao da ta riječ označuje obrat, nešto obratno, obrnuto od onoga na što smo navikli.

»Obratiti se nekome pretpostavlja prvotno povjerenje u tu osobu. Obratiti se i priznati vlastitu nemoć nekome može samo onaj koji ima moć poniznosti. Slaveći euharistiju želimo se prisjetiti lika sv. Pavla, zaštitnika naše biskupije. To sjećanje na njegovu osobu i njegovo djelo neka u svima nama probudi kajanje za naše grijeh«, rekao je mons. Večerín.

Na početku slavlja on je pozdravio braću u svećeništvu i vjernike, a posebno je izrazio radost jer je na ovome slavlju prvi puta nazočio apostolski nuncij mons. Suriani, kao i njegov tajnik mons. **Sajmon**. Ujedno je rekao kako se nada da će i ubuduće nazočnost nuncija na slavlju proštenja biti ustaljena.

»Životi velikih ljudi nas oduševljavaju i nadahnjuju. Život sv. Pavla bio je inspiracija milijunima ljudi diljem svijeta. Sigurno je da je sv. Pavao najveći misionar crkve. Čovjek je to koji je obratio mnoge narode. Mnoge je doveo Isusu, no znamo da nije uvijek bilo tako. Bilo je vremena kada je Pavao bio Savao«, kazao je u homiliji mons. Večerín i podsjetio kako je prije svoga obraćenja Savao progonio Crkvu i kada je Isusove sljedbenike predavao tadašnjim vlastima.

Također, biskup je podsjetio da o tim događajima sam Pavao svjedoči u djelima apostolskim, gdje nas danas najviše zanima njegovo obraćenje. Zanima nas i zašto je Isus odlučio pozvati baš Pavla i učiniti ga apostolom naroda?

»Točno je da ne postoji nikakvo službeno objašnjenje, kao što ne postoji ni objašnjenje zašto poziva i danas mnoge mladiće i djevojke koje on želi. No, ima tu nešto u onome što Pavao sam kaže: 'Ta čuli ste za moje negdašnje ponašanje u židovstvu. Preko svakog sam djela

progonio i pustošio Crkvu Božju'. Pavao kaže da je preko svake mjere progonio Crkvu. Takvu osobu je svatko želio imati na svojoj strani. Osobu koju neće ništa zaustaviti. Osobu koja će do kraja riješiti svoju zadaću koja mu je povjerena. Drugim riječima, Crkvi tada, ali i danas treba gorljive ljude. Ljude koji će gorjeti, koji će pronositi riječ evanđelja po svem svijetu. A Pavao je upravo bio takva osoba. Nakon obraćenja Pavao odmah kreće propovijedati po sinagogama navješćujući osobu – Isusa Krista«,

kazhe Večerín i pojašnjava kako kod Pavla nema odgađanja vršenja volje Božje.

Znao je koliko je važno donijeti Krista svim ljudima i svakome čovjeku koji ga željno čeka. Sve to, podsjetio je propovjednik, vidimo i po njegovim poslanicama koje je Pavao neumorno pisao potičući različite zajednice da budu što revnije u nasljeđivanju Isusa.

»No, nemojmo misliti da je Pavlu bilo sve divno nakon obraćenja i da je naviještati Isusa bilo lako«, istaknuo je mons. Večerín i podsjetio kako je Pavao nekoliko puta izbjegao smrt prije nego što je mučenički poginuo u Rimu.

Pjevanje pod euharistijskim slavljem predvodio je Katedralni zbor **Albe Vidaković**, a orgulje je svirao zborovođa i orguljaš subotičke stolne crkve mo. **Miroslav Stantić**.

Sveti Pavao je zaštitnik Subotičke biskupije, koja je i utemeljena na svetkovinu njegova obraćenja, prije 54 godine. Njegov lik nalazi se i na grbu sadašnjega subotičkog biskupa, kao i na grbu Autonorne Pokrajine Vojvodine. Zaštitnik je i nekadašnje Kalačko-bačke nadbiskupije, ali i zemljopisne regije Bačke.

Ž. V.

Devetnica Gospi Lurdskej

Devetnica u čast Gospi Lurdskej u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici započinje 2. veljače, na Dan osoba posvećenog života (Dan redovnika). Toga dana misno slavlje u zajedništvu sa svećenicima predvodit će biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin**. Devetnica traje do 10. veljače i svakoga dana će se mijenjati propovjednici, odnosno predvoditelji slavlja. Neke od tema koje će kroz ovih devet dana tumačiti propovjednici su: *Razlikovanje duhova, Jesam li sretan kao kršćanin? Kako ću znati što je volja Božja za mene? Što mi kao vjernici možemo pozitivno izvući iz pandemije koronavirusa?...* Svakog dana misno slavlje počinje u 17.30 sati.

.....

U susret blagdanima

- 28. siječnja – Toma Akvinski
- 30. siječnja – Martina, Gordana
- 31. siječnja – Ivan Bosco
- 2. veljače – Prikazanje Gospodino, Marin
- 3. veljače – Blaž
- 6. veljače – Pavao Miki
- 10. veljače – Alojzije Stepinac
- 11. veljače – Gospa Lurdska

Ž. V.

Ljubav mijenja svijet

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hvalospjev ljubavi iz Prve Pavlove poslanice Korinćanima (1Kor 13,1-13) jedan je od najljepših tekstova o ljubavi ikad napisanih. Ljudi ga stoljećima s divljenjem čitaju. Ipak, promatramo li svijet oko sebe, možemo izvesti tužan zaključak da, iako mu se dive, rijetki se njime nadahnjuju. Hvalospjev ljubavi čita se na vjenčanjima da mladenci u njemu pronađu nadahnuće u svome zajedničkom životu. No, bračna ljubav je samo jedan segment ljubavi koju čovjek u svome životu treba osjećati i pružati. Pavlov tekst treba nadahnuti čovjeka u svim sferama života, pa onda i u bračnom.

Kakva je ljubav?

Pavao piše Korinćanima da je ljubav najizvrsniji put, stoga je za vjernike najvažnije očitovanje kršćanske ljubavi. A to je ljubav koja se za ljude darovala na križu. Od nje veće nema, a namijenjena je potlačenima, odbačenima, malenima, najprije onima koje nitko ne ljubi, a potom svima ostalima. To je ljubav koja proizlazi od samoga Boga, jer Bog je ljubav.

U prvom djelu svojega govora o ljubavi Pavao ističe da je bez nje sve bezvrijedno i ništavno. »Kad bih sve jezike ljudske govorio i anđeoske, a ljubavi ne bih imao, bio bih mjed što ječi ili cimbal što zveči« (1Ko 13,1). Ljudi su oduvijek skloni lijepom govoru, velikim obećanjima, ali riječi bez dijela samo su isprazni zveket i jeka. Ljubav se u djelima ogleda, a riječi joj samo pomažu. To je prvo na što se čovjek spotakne i gdje ljubav zakaže, jer mnogo toga ostane na praznim riječima. Pavao također dodaje da svi darovi koje smo primili bez ljubavi ništa ne vrijede, jer je ona ta koja svemu što u sebi nosimo daje drugu dimenziju, daje vrijednost. Ljubav je ono što je doista potrebno i ništa ne može nadomjestiti njezin nedostatak.

Pavao opisuje kako je možemo prepoznati: »Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav, ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi. Ljubav nikad ne prestaje« (1Kor 13, 6-8). U našim međuljudskim odnosima zavidni smo, hvalisavi, volimo se praviti važni, istjerivati pravdu i dokazivati svoju pravičnost. Nastupamo često vođeni svojim interesima, željni neke osobne satisfakcije, a to sve pokazuje da ljubav nedostaje. Ljubav gleda dobro drugoga, čak i ako je on loš. Ona se nada njegovoj dobroti i čini sve da i on postane dobar i osjeti ljubav. Nju ništa ne može u tome zaustaviti.

Iz ovoga vidimo da je jedino ljubav ta koja može promijeniti svijet. To nije nekakva utopija, to je istina. Ljubav čini dobro i dobru se nada, ona je spremna na žrtvu i strpljiva je. A posjedujem li ja tu ljubav?

Nadahnuti Kristovom ljubavlju

Da bi svijet postao bolje mjesto, svaki bi čovjek trebao ljubiti druge onom istinskom ljubavlju koju Pavao opisuje. Mi odmah mislimo da takva ljubav nedostaje političarima i svjetskim liderima, zato ima toliko gladnih, bolesnih i nesretnih. To vjerojatno i jest tako. Ali naša je kršćanska dužnost mijenjati svijet u kojem živimo. Trebamo moliti Boga da nam pomogne uistinu ljubiti svakoga tko se nađe na našem životnom putu, čak i ako je taj bio prema nama loš. Trebamo preispitivati svoja djela u svjetlu Pavlovih riječi i mijenjati ih kako bi ljubav došla do izražaja. Kada svatko od nas bude ljubio ljubavlju nadahnutom križem Kristovim, brzo ćemo vidjeti da bar onaj mali djelić svijeta koji nas okružuje postaje bolje mjesto za mnoge.

Monoštorski riblji paprikaš

Tajna u šest sastojaka

Kažu da se za prave zaljubljenike, da ne kažemo umjetnike kuhanja monoštorskog ribljeg paprikaša, način kuhanja, uvjeti i sastav onoga što čini riblji paprikaš nije promijenio od prvog skuhanog paprikaša, te je to granica ispod i iznad koje se ne smije i ne može ići, bilo da se kuha kod kuće, na natjecanju ili na poslu

Marko Đipanov Kockarev, rođen 1939., od malena ribič, koji je život proveo na vodi, pola u šali, a pola u zbilji kaže za sebe: »Virovali jel ni, ja sam sade najstariji kuvar ribljeg paprikaša na svitu, a i širje«. Za početak ističe interesantan podatak, a to je da su u početku riblji paprikaš kuhale domaćice ili žene, budući da su muška čeljad bila zauzeta poslom u dvoru, njivi, šumi, vinogradu... Tako je i on prve korake ili tajne kuhanja ribljeg paprikaša naučio od majke. Prvi paprikaš je skuhaio pajtašima u školskom dvorištu s dvanaestak godina te je lako izračunati da kuha riblji paprikaš već sedamdeset godina. To s ponosom ističe, ali i dodaje da sedamdeset godina kuha »ni ma kaki riblji paprikaš« već samo vrhunski.

Divlji šaran, štuka, som

»Malo što se tu promijenilo. Glavni sastojci monoštorskog ribljeg paprikaša bili su, a i danas su ostali: riba, sol, paprika, luk, voda i rajčica. U početku se riblji paprikaš kuhao u kući na zidanom *špomju*, a prve posude za kuhanje bile su takozvane laboške koje su morale biti veće jer su obitelji u ono doba bile većinom brojnije nego danas. Možda se neće svi Monoštorci složiti, ali mi smo pripremati riblji paprikaš naučili od Švaba (podunavski Nijemci) kojih je prije Drugog svjetskog rata u selu bilo više od tisuću. Većinom su kao imućniji imali kotliče – bograč«, priča ovaj iskusni majstor ribljeg paprikaša.

Priča on dalje da u ono vrijeme žitelji sela nisu imali slobodnog vremena za ribičiju već se riba kupovala na »bari« od ribara.

»Najveći registrirani ribari, gazed, su bili Švabi, a tek mali ribari mi Hrvati-Šokci. Ponekad, obično subotom ili nedjeljom red kupaca bio je do preko sokaka kod barke u Dunavskoj. Ponekad se moralo doći i ranije ako se kanila kupiti kvalitetnija riba, biti među prvima u redu pa još i čekati povratak ribara.«

U ono vrijeme glavna riba koja se kuhala je bila divlja, a ne kao ova današnja – iz uzgoja. No, kaže, i onda se cijeno kad u kotliću uz divljeg šarana ima štuke i soma, ali kuhalo se sve što se moglo kupiti ili upecati.

»I onda je bilo dobre paprike, a luk se bolje kuhao nego ovaj današnji. Kuhane rajčice nije bilo, već se stavljala jedna čitava narezana rajčica u kotlić. Kuhalo se na 'kratku' čorbu (manje čorbe nego danas). Kada je paprikaš bio

gotov, vadila se čorba iz *laboške* te su se 'poljivali rizanci' koji su bili u zdjeli. Riba se poslije vadila«, prisjeća se naš sugovornik.

Prvi kotlići u kojima se kuhala riba bili su nešto nalik ovim današnjim i zvali su ih »bograč«. Bili su bakarni, a kasnije kada su ušli u masovnu uporabu izrađivali su se od emajla.

»Nije u nas Šokaca tada bilo kotlića. Ja sam svoj prvi riblji paprikaš skuhaio u kotliću, no njegov vlasnik je bio ravnatelj škole a sretna okolnost je bila što je njegov sin bio u društvu dječaka koji su vrijeme provodili zajedno pecajući, igrajući se ili pomažući jedni drugima«, kaže Marko.

A moda kuhanja u kotlićima utjecala je i na to da kuhanje ribljeg paprikaša više nije bio ženski posao, jer je kuhanje na vatri prepušteno muškim članovima obitelji. Za ovog vrsnog majstora nije teško skuhati monoštorski riblji paprikaš, ali nije ni lako. Danas je stvar okusa (i mogućnosti) ko-

liko vrsta ribe, kakvu papriku i luk staviti u kotlić, ali postoje i nepisana pravila kojih se drži: pola kilograma ribe, manja glavica luka i žlica paprika; najmanje jedna litra vode što bi općenito značilo za dva prsta vode iznad poslagane ribe te jedan decilitar rajčice.

»Sa solju ne treba pretjerivati, jer se ona uvijek može dodati a nikad izvaditi. Sve ovo se kuha na baš jakoj vatri oko 35 minuta. Sve u kotliću može biti vrhunske kvalitete i u pravom omjeru no ako vatra nije jaka, a paprika loša od ribljeg paprikaša neće biti ništa. Danas je problem i luk, jer se nove sorte teže raskuhaju. Paprikaš je gotov kad počne 'šaptati', a to je kad uvri za dva prsta čorba u kotliću. Riba je gotova kada se stavi raširena šaka iznad površine čorbe, pa zatim zatvori i pri otvaranju prsti lipe. Glava od ribe vrlo je bitna kao sastojak ribljeg paprikaša, mnogi su u mojoj mladosti voljeli jesti *raljice* (škrge, prim. a.) od koje se nisu vadile već su se kuhale što danas nije slučaj. Kuhanje ribljeg paprikaša ne traži mnogo, već samo dobru pripremu i veliku pažnju jer u tih do četrdesetak minuta, koliko maksimalno vri, treba se poklopiti sve«, riječi su iskusnog majstora ribljeg paprikaša.

Šampionski, a monoštorski

I nije on jedini koji se može pohvaliti majstorskim znanjem. **Stipan Forgić Lesa** Monoštovac je s najvećim uspjesima na natjecanjima u kuhanju ribljeg paprikaša. Prvi riblji paprikaš kuha s 15 godina. Učitelj mu je bio otac, koga ubrzo zamjenjuje u kuhanju u svakoj prilici. Dobar dio

života vezan mu je za vodu i ribu, jer je 21 godinu proveo kao profesionalni ribič, a prije i poslije kao pecar. Kao kuhar, specijalno za riblje paprikaše radio je u čardama i restoranima. Najpoznatiji su *Šaran* u Apatinu, *Slon* u Somboru, *Velika čarda* na Dunavu kod Bezdana.

»Kuhanje u restoranima-čardama razlikuje se od kuhanja kod kuće za obitelj ili prijatelje. Tamo je sve strogo izračunato koliko čega po porcijama te po porciji ide do jedne litre vode, a maksimala dužina kuhanja je 30 minuta, pa i kraće. Osnov je šaran iz uzgoja, a dodaje se po narudžbi ostala vrsta ribe, najčešće štika i som, a u kotlić se ne stavljaju glava i rep iako to daje dodatnu kvalitetu paprikašu. No, restoranski propisi su takvi. U kotlić se ne stavljaju ni ikra i mlječac. Ni u čemu se ne smije pretjerivati, kuha se po narudžbi, a ljuta paprika se stavlja obično u komadu koliko ima porcija pa tko želi sebi može zaljutiti. Kad se kuha doma, u kotliću se nađe i bucov, jaz, deverika, babuška ili druga riba pa se često dogodi da u kotliću ni nema šarana, štuke ili soma. Ovakav riblji paprikaš Monoštorci zovu 'divlji', kaže Lesa.

U svojoj karijeri osvajao je u jednoj sezoni u slijedu općinsko natjecanje (prvo mjesto), pokrajinsko natjecanje u Petrovaradinu (prvo mjesto), Golubac (prvo mjesto na prvenstvu ex Jugoslavije) te prvo mjesto u Novom Sadu (vodilo se kao Europsko prvenstvo). Više se ne natječe, no često je u žiriju u Apatinu, Monoštoru, Novom Sadu.

»Da se ja pitam, najbolji je riblji paprikaš od deverike, komad od 2,3 kilograma jaza od 1,2 kilograma i štuke od pola kilograma, a dobar bucov može zamijeniti svaku ribu. To bi bio jedan pravi, originalni monoštorski 'divlji' riblji paprikaš. Kad se ocjenjuje riblji paprikaš, uzimaju se sljedeći parametri: boja, gustina, okus i vizualni dojam *prikosiča* (potkova)«, kaže Lesa.

U ovoj priči nezobilazni sugovornik je **Đura Rang**, trenutno najaktivniji kuhar ribljeg paprikaša i, naravno, ribič.

»Za dobrog kuhara ne treba škola, zanat, bogatstvo... već samo ljubav. Treba voljeti sve oko i s ribom. Možeš imati sve, pa i u pravom omjeru, no ako od tog sveg nemaš dobru papriku, ako vatra nije jaka, riblji paprikaš neće biti onaj monoštorski. Često na natjecanjima vidim kako se u riblji paprikaš sve više stavljaju razni dodaci iz vrećice: mrkva, paprika babura u komadu te razni koncentрати, da se rade razna 'dinstanja' a sve radi nekog okusa i gustine. U ribljem paprikašu, kako naziv kaže, mora se osjetiti samo i isključivo riba, a gustinu trebaju dati samo osnovni sastojci paprikaša. Ulaskom profesionalnih kuhara u žirije poremetili su se neki parametri kakav okus treba imati riblji paprikaš«, kaže Rang.

Osvajao je brojne nagrade, ali mu je najdraže prvo mjesto osvojeno na *Bodroškom kotliću*.

»Od osamdeset natjecateljskih kotlića, polovina njih, a to je znači četrdeset, su sigurno kandidati za naslov a tko je među prva tri taj je svjetski prvak. Takve konkurencije nigdje nema«, kaže Rang.

I nismo ni ovoga puta otkrili baš sve priče i tajne monoštorskog paprikaša, jer tim pričama u Monoštoru nema kraja.

Željko Šeremešić

Staze od opeka

poštovala, kažu stari spisi).

Današnjem stanovniku subotičkog atara teško je predočiti izgled putova i ulica u daljoj prošlosti, dok su najveći broj prometnih vozila činila kola s upregnutim konjima. Izuzimajući glavne putne pravce, atarski putovi, kao i ulice u predgrađima, bili su u prašini ili blatu. Postojalo je uputstvo koje je još 1820. godine izdao kraljevski komesar **János Skultéti**, po kome je svaki vlasnik kuće u centru i duž

U dijelovima ulica u Gat i Keru još postoje ulične staze napravljene od poslaganih opeka u zemlji ili pijesku, što je bio način popločavanja pješačkih staza prije, sada najbrojnijih, betoniranih trotoara. Zato pogled na staze od opeka starije generacije podsjeća na djetinjstvo, a to su, kao što je opće poznato, mile uspomene... Opeke na uličnim stazama do danas su zadržane u spomenutim dijelovima Subotice, gdje se pridaje odgovarajući značaj tradicionalnim vrijednostima i načinu života u ravničarskom gradu, što podrazumijeva stanovanje u prizemnoj kući od zemlje ili opeke, dvorište za vrt i pomoćne prostorije, dobre odnose sa susjedima i brižno održavanje dijela ulice ispred vlastite, pa i susjednih kuća. Nekadašnje pješačke staze mogu se ponegdje vidjeti i u drugim kvartovima, istina, uopće ih je vrlo malo...

Staze od opeka dugo traju, a opeke su proizvedene u formatu koji je i danas standardan. Ovaj format opeke u Subotici se koristi od 1931. godine, kada je izdana zabrana proizvodnje i prodaje dotadašnjeg velikog formata (zabrana se nije potpuno

glavnih ulica koje vode u grad imao obvezu popločati stazu opekama, kako bi se omogućilo kretanje ulicama i u kišnim danima (**Neda Džamić, Gordana Prčić Vujnović: Ulica braće Radić**, 2017. godina). To se odnosilo na glavne pravce kretanja. Uz Petrovaradinski put, današnju Ulicu braće Radića, na primjer, tek poslije 1847. godine umjesto jelovih dasaka postavljeni su trotoari od opeke, a kolovoz je popločan 1880. godine.

Na gornjoj fotografiji Gat i Ker na karti grada 1911. godine.

Prvi upravitelji i župnici u Rumi

Ovo jednu priču o staroj fotografiji posvećujemo značajnoj obljetnici za župljane Rume – 275 godina od prvog rimokatoličkog bogoslužja u tom srijemskom gradu. Priču nam je ispričao i fotografiju rumske kapele ustupio član pastoralnog vijeća rimokatoličke župe Uzvišenja Svetog Križa u Rumi **Marko Mijić**.

»Prvi trag o rimokatoličkoj crkvi nalazimo 20. svibnja 1746. godine, kada je biskup **Ivan Paksi** poslije ručka kod baruna **Marka Pejačevića** označio mjesto za novu crkvu koja se treba podignuti u Rumi. Također je označio mjesto za kuću gdje bi se privremeno moglo održati bogoslužje. Prvog upravitelja župe poslao je iz Srijemske Mitrovice barun Marko Pejačević. Župu je od 1746. do 1749. godine vodio **Josip Gradiška**. U to vrijeme Nijemci su tražili od baruna odobrenje da u napravljenom drvenoj crkvi dovedu svećenika iz Njemačke. Barun udovoljava njihovoj molbi i iz Njemačke, iz jednog samostana pored Münchena, dovodi monaha **Martina Wolfa**. Sledeći upravitelj župe je **Jakob Cetli**. U rujnu 1753. godine u Rumu dolazi upravitelj župe **Benedik Solucki**. Nakon njega 1764. godine za upravitelja je imenovan **Nacis Daindl**, koji je rođen u Budimu i 1768. godine **Jeronim Štekl**. Franjevac **Antonio Vislaj** upravitelj je župe u Rumi od 1785. do 1789. godine. Prvi rumski župnik u novoj crkvi, koja je izgrađena 1813. godine,

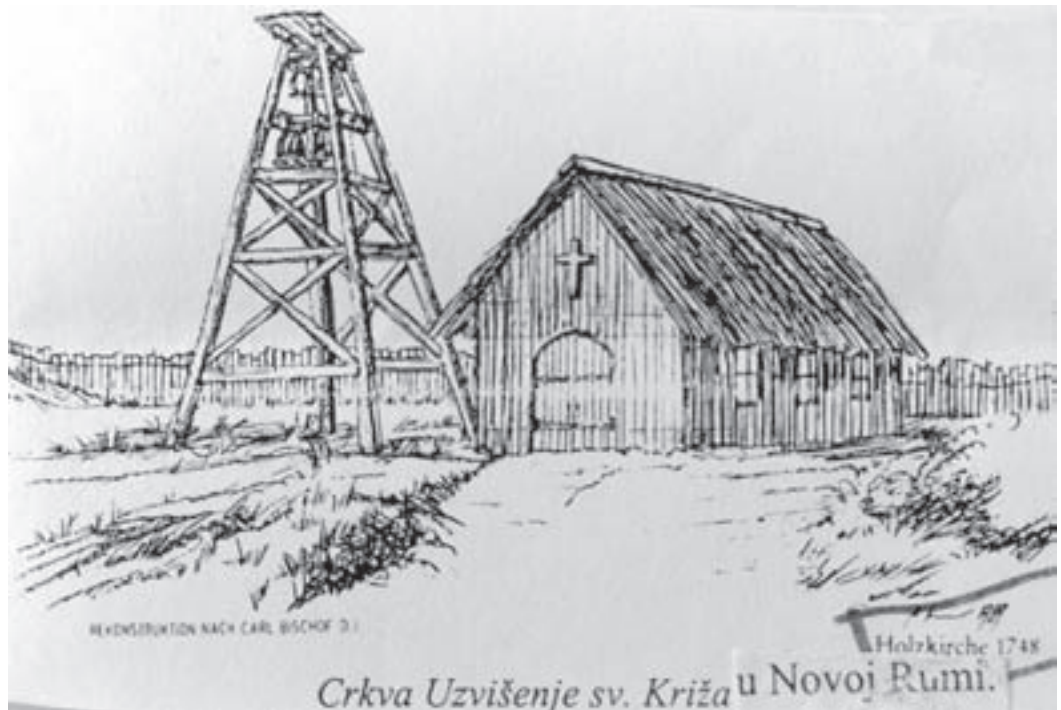
je **Ivan Kovačević** koji je došao u Rumu 1789 godine. Bio je svećenik u Rumi 34 i pol godine. Poslednje dvije godine umjesto njega upravljao je župom **Valentin Vuksović**, navodi Mijić.

Kako dalje navodi, rumski Hrvati tražili su uvođenje slavenskog jezika u crkvu što je u to vrijeme bio jedini zahtjev te vrste u Srijemu.

»**Martin Vice** je imenovan za župnika 10. svibnja 1824. godine. Župom je upravljao punih 60 godina. Naslijedio ga je župnik dr. **Mijo Paus** od 1884. do 1885. godine. Od 1885. do 1904. godine župu vodi **Josip Paus**, brat prijašnjeg župnika. Od 1904. do 1912. župom upravlja **Josip Oberleitner**. **Ivan Nepomuk Lakajner** postao je rumski župnik 1913. godine. U Rumi je boravio do 1944., kada je

ubijen kao mučenik u blagovaonici župnog doma. Upravitelj župe potom postaje **Ivan Kuner**. Velečasni **Franjo Phon** dolazi u Rumu 1948. godine i tu ostaje do 1954. Dr. **Marijan Prepunić** je bio župnik u Rumi od 1954. do 1976. godine. Malo prije dolaska novog župnika župom je upravljao **Marko Đidar**. Već 8. siječnja 1976. za župnika je imenovan **Boško Radielović** i tu ostaje do 20. lipnja 2006. godine. Tada župu preuzima župnik **Željko Tovilo**, a 18. lipnja 2014. godine župu preuzima župnik prof. dr. **Ivica Čatić** koji je i sadašnji župnik«, kaže na kraju razgovora naš sugovornik.

U crkvi Uzvišenja Svetog Križa u Rumi nalaze se orgulje starije od crkve. Izgradnja nove crkve u Rumi počela je 1808., a završena 1812. godine. Orgulje za novu

crkvu su nabavljene 1795. godine u Beču i koštale su 150 furinti. One su tada imale 2 manula, 16 registara, s oko 600 svirala. Prvi orguljaš u staroj crkvi do izgradnje nove bio je **Johann Weipert**. **Ivan Mihalfy** bio je orguljaš u novoj crkvi od 1813. do 1836. godine, a poslije njega **Anton Cibrić**. Obojica su radili kao učitelji u školi koja se nalazila pored crkve. Od 1852. do 1905. godine orguljaš je bio **Benedik Preis**, a poslije njegove smrti tu službu su obavljali **Georg Grundbach** i **Jakob Ambros**. Od 1929. do 1940. godine službu orguljaša vrši **Ferdinand Kristl**, virtuoz na orguljama. Od 1951. pa do prestanka rada orgulja 1960. godine spominju se orguljašice časne sestre **Aurora Jukić** i sestra **Fedviga**.

S. D.

Sigurnost na »netu«

Počelo je drugo polugođe i vjerujem da ste se već ustalili i »namjestili« na raspored sati i brojne obveze. I pored svega toga sigurna sam da vam ostane vremena i za igrice, društvene mreže, YouTube, Viber, Instagram, Snapchat...

Budući da se 28. siječnja obilježava dan zaštite podataka o ličnosti, onda je ovo idealno vrijeme za podsjetiti se važnih pravila, koja su tu radi vaše sigurnosti.

Svi znamo blagodat interneta, ali on ima i svoju lošu stranu i upravo radi toga treba biti izuzetno oprezan.

Savjeti za sigurnost:

Nigdje na internetu nemoj iznositi svoje ime, prezime i svoje osobne podatke, predstavi se radije nekim nadimkom, za koji znaju tvoji najbliži prijatelji. Na temelju tvog imena i prezimena o tebi se mogu saznati i drugi tvoji osobni podaci (gdje živiš, broj mobitela...).

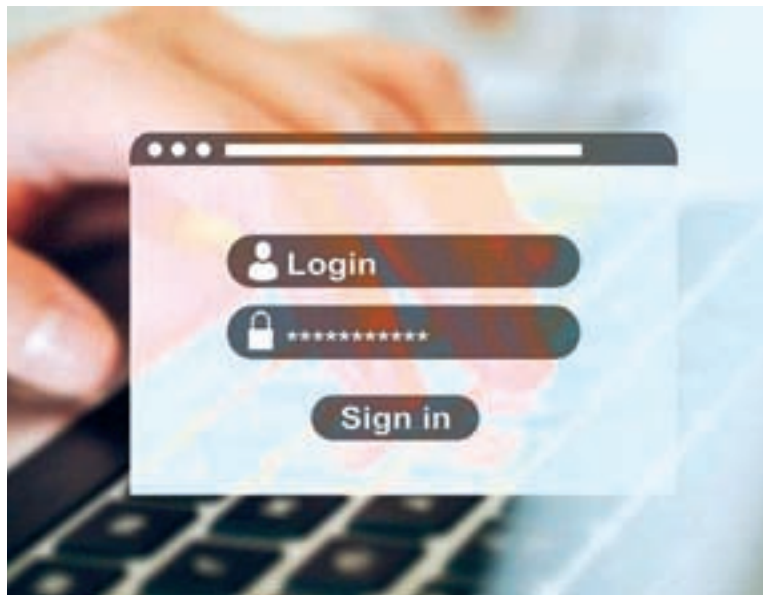
Fotografije sebe ili svojih prijatelja, braće, sestara nemoj stavljati ili slati putem Interneta, jer poslanu fotografiju više ne možeš pratiti i nemaš nikakvu kontrolu nad njom. Nemoj zaboraviti da ima onih koji uz malo znanja mogu raditi razne fotomontaže.

Moraš paziti s kim se dopisuješ i poznaješ li tu osobu i izvan interneta. Ako netko od tebe traži da o vašem dopisivanju ne govoriš roditeljima, takva osoba ima skrivene namjere i o tome **OBVEZNO** moraš razgovarati s roditeljima ili s nekim starijim u koga imaš povjerenja (stariji brat ili sestra, teta...).

Ako se dopisuješ s nekim koga osobno ne poznaješ, pa se želiš s tom osobom upoznati ili susresti, o tome obvezno obavijesti ili još bolje povedi roditelje/brata, sestru. Koliko god misliš da je to »glupo«, jer si već velik/a ljudi na internetu se mogu lažno predstaviti i ti zapravo ne znaš s kim ćeš se susresti. Budi oprezan/na!

Ako primiš elektroničku poštu (e-mail) od nepoznate osobe, najbolje je odmah ju izbrisati jer ne znaš sadrži li neki uznemiravajući sadržaj ili viruse koji mogu oštetiti tvoje računalo.

Pojedine web stranice traže registraciju (pa i radi igrice) prije toga o tome razgovaraj s roditeljima i provjeri koje osobne podatke smiješ otkriti. Ako te roditelji ne puštaju na internet, porazgovaraj s njima i dogovorite se o važnim »obiteljskim pravilima« koje je radi tvoje sigurnost važno poštovati.

Ako ikada dobiješ neku uvredljivu i prijeteću poruku bilo na kojoj društvenoj mreži, pa čak i od prijatelja iz razreda, ili još gore od nepoznate osobe, nemoj se sramiti, šutjeti i čekati da se stvar riješi »sama od sebe« jer neće. Radi se o zlostavljanju putem interneta. Na poruke nemoj odgovarati, ali ih nemoj ni brisati jer mogu poslužiti kao dokaz. O tome problemu razgovaraj prvo s roditeljima, a oni će dalje već preuzeti stvar u svoje ruke.

Vjerujem da znaš i pravilo »što ne želiš da drugi tebi čine, nemoj ni ti njima«. Ovo je osnovno pravilo ponašanja, ne samo na internetu, nego i u svakodnevnom životu.

Budi fer:

Ne šalji zlonamjerne poruke. Kada te uhvati bijes i poželiš svašta napisati, prije nego li klikneš »pošalji« zapitaj se kako bi se ti osjećao/la da primiš tu poruku. Nemoj prosljeđivati poruke koje vrijeđaju ili ogovaraju, izruguju ili će nekoga povrijediti.

Još gora situacija može biti s prosljeđivanjem fotografija ili snimaka. Nemoj druge dovoditi u neugodnu situaciju, a ni sebe samoga.

Za kraj još jedna JAKO bitna stvar – lozinka.

Kada otvaraš neki nalog, mail adresu ili što god gdje se traži lozinka, shvati to ozbiljno i napravi »jaku« lozinku, koju ćeš podijeliti samo s roditeljima. Možeš ju zapisati (za svaki slučaj, ako zaboraviš), ali je ne pokazuj drugima. »Jaka« lozinka treba imati minimum 8 znakova (slova – velika i mala, brojeve, razne simbole...).

Brojne su pogodnosti interneta, ali samo kada ste sigurni i zaštićeni!

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Antonio Šokac**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet

VOLIM: čitati

NE VOLIM: kad mi je dosadno

U SLOBODNO VRIJEME: igram video igrice

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nogometaš

Too Toth optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadordjeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Kertvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahteva J.K.P. *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 21. 1. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja bunara B-1/II na Vodozahvatu Bikovo«, na katastarskoj parceli br. 2295/80 K. O. Bikovo, Subotica (46.019417°, 19.754287°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-32/2022. Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati. Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs. Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024-626-973.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 1. 2. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

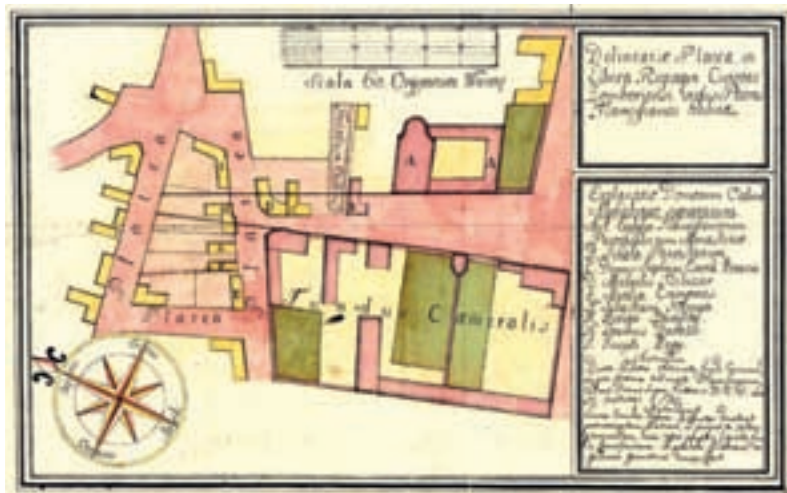
Astra
Telekom

011 44 22 009

Egzorcizmi se nastavljaju

Kao ni ranije, ni 1769. godine se ne zna kako je do Kaločke nadbiskupije stigao predmet fra **Roka**. Poslije kratke pauze, u svibnju 1769. godine egzorcizmi se vraćaju. Na osnovu arhivskih podataka teško se može odrediti tko su zapravo ti koji su fra Roka prijavljivali, odavali. Može biti da prijave nisu bile u pisanom obliku nego usmene.

Pojavljaju se dvoje opsjednutih ljudi koji su zapravo sve vrijeme bili pod nadzorom fra Roka. Njih je počeo egzorcirati u tajnosti. Smatrao je to kao privatnu stvar, nije javljao niti slao ikakve podatke Kaločkoj nadbiskupiji koja mu je ranije dala do znanja da sve mora redovno prijaviti i nakon njihove odluke krenuti s egzorcizmom.

Detalj grada Sombora iz 1774 godine.

Fra Roko je osjetio da će opet biti prijavljen i da će mu se oduzeti pravo na egzorcizam. No, on unatoč svemu nije odustao. Radi se o dvoje ljudi po imenu **Stjepan Mandić** i **Ana Balatinac (Buday)**. U pismu kojeg je fra Roko 14. svibnja 1769. godine poslao Kaločkoj nadbiskupiji, pismo koje su potvrdili njegova subrača iz franjevačkog samostana, govori se o jasnim znakovima opsjednuća spomenutih ljudi. Pismo ima pet točaka koje opravdavaju fra Rokovo djelovanje u slučaju tih ljudi. Prvo, potpisnici priznaju da su upoznati sa svim naređenjima koje je dobio fra Roko od Kaločke nadbiskupije, potvrđuju da je fra Roko radio po njima i bilo kad je odstupio od njih to je radio uz dozvolu provinciala franjevačkog reda. Drugo, potvrđuju da žena Matije Buday već 26 godina pati od neke čudesne bolesti, da je nad njom molio neki svećenik. Spomenuta žena je obilazila birtije, išla nepoznatim putovima kao izgubljena, i pronašli su je potpuno fizički propalu. Često se događalo da je kidala svoju haljinu i

kosu. Na tijelu joj su se pojavljivale crveni goreći žuljevi. Prilikom probnog egzorcizma fra Roka, dogodile su se sljedeće stvari: govorila je latinski, reagirala je na zapovjedi koje je davao na latinskom jeziku, više puta je govorila gramatički točan latinski jezik, oči su joj se vrtjele ne prirodno, takve je fizičke pokrete imala, koje nikakva bolest ne može izazvati jedino opsjednutost, padala je u ekstazu za vrijeme molitve, škripala je zubima na zastrašujući način, pravila je prepreke da ne dođe do pričestivanja, za vrijeme molitvi koje su trajale pet ili šest sati po rimskom obredniku, usta su joj ostala širom otvorena da joj je lice pocrnilo, lice joj je mijenjalo boju iz jedne u drugu i to vrlo brzo. Znala je tajne pojedinih ljudi. Fra

Roko je naredio da se demon povuče u nokat velikog prsta lijeve noge. To je dovelo do smirenja opsjednute izmučene žene. Budući da je u međuvremenu fra Roku zabranjeno moliti se nad njom, ona se vratila u staro stanje, lutala je oko grada kao neka beskućnica. Sve što radi dosta je problematično i za stanovnike grada.

Pod trećom točkom pisma navodi se čovjek po imenu Stjepan Mandić koji potječe iz Slavonije. Njega su na osnovu konkretnih znakova proglasili opsjednutim. Na osnovu pisma vidimo da je Stjepan Mandić već dvije godine prisutan u crkvi Presvetog Trojstva, u miru i tišini se moli, posti i vrši velika djela pokore, a u međuvremenu se bori s jednim žestokim demonom. Mnogi misle da nije normalan. Fra Roko ga nije uzeo do sad pod svoju brigu zbog pojedinih ljudi iz crkve koji su bili njegovi protivnici i zbog onih koji su smatrali da je on veliki problem za somborsku katoličku zajednicu. Iz milosti Božje demon se na kraju objavio, pokazao sebe, to je dalo utjehu ispaćenom čovjeku. Demon je govorio o tajnama pojedinih ljudi.

Pod četvrtom točkom pismo govori jednoj drugoj ženi, supruga **Antuna Matića** koja je već ranije egzorcizirana. Nju također smatraju opsjednutom po najtežim i najžešćim znakovima opsjednuća. Što se tiče nje, fra Roko je bio uspješan. Prije toga šest godina nije se pričestila, urlkala je u crkvi i zbog toga su je stalno tjerali iz crkve i sve to je bilo dosta skandalozno. Ali nakon uspješnog djelovanja fra Roka, u miru i redovno odlazi u crkvu, vrši pokoru, pričestuje se a kod kuće nema više nikakvih tegoba koje je ranije imala.

I kao posljednje, potvrđuju da fra Roko savjesno i vrlo oprezno obavlja egzorcizme da ne bi slučajno dovelo do novih skandala. Pazi na red i ugled Crkve u gradu.

(tekst sastavljen na osnovu knjige **Dániela Bártha A zombori ördögűző**, Budapest, 2016.)

Europsko prvenstvo u rukometu za muškarce

Nastavak negativnog niza

Porazima od Crne Gore i Danske kauboji su ostali bez borbe za medalje

Hrvatska muška rukometna reprezentacija, kolo prije kraja natjecanja u skupini A izgubila je i teoretske šanse za plasman u polufinale Europskog prvenstva koje se održava u zajedničkom domaćinstvu Mađarske i Slovačke. Dapače, kako stvari stoje (tekst je pisan prije završetka igara u skupini) i treće mjesto je ostalo nedohvatljivo, a samim tim i mogućnost osvajanja mjesta koje vodi izravnom plasmanu na sljedeće Svjetsko prvenstvo. I time je, na prvu loptu, sve rečeno. Ali nije...

»Korona« prvenstvo

Činjenica je kako su izabranici novoga izbornika **Hrvoja Horvata** šansu za visok plasman prokockali katastrofalnim nastupom u susretu protiv Crne Gore (26:32), a poraz protiv svjetskog prvaka Danske (25:27) bio je ipak očekivan. Ali, nakon svega dogođenog u Budimpešti donio je i nešto neočekivano: nadu i čvrstu vjeru kako se na ovom nesvakidašnjem i zasigurno najčudnijem Europskom summitu najboljih reprezentacija ipak dogodilo nešto dobro za hrvatski rukomet. Jer upravo tijesni poraz od glavnog favorita za zlato i dobra igra u većem dijelu susreta protiv Francuske u prvom krugu pokazali su i dokazali kako je Hrvatska i dalje plodna velikim talentima u svom rijetko trofejnom sportu. A da nije nesretne korone, brojnih pozitivnih igrača i desetkovanog igračkog resursa *kauboji* bi zasigurno figurirali kao objektivni kandidati za mjesto u borbi za medalje. No, krenimo redom...

Već sami startni širi izbor reprezentativnih kandidata za koje se odlučio izbornik Horvat unio je odmah puno nedoumica i oprečne stavove struke, medija i javnosti. Odreкао se nekoliko »senatora«, a na njihova mjesto je upisao imena do ovoga prvenstva širem krugu ljubitelja rukometa posve nepoznatih mladih igrača (**Lučin, Gadža, Glavaš, Načinović, Srna, Maraš** i dr.). Kako se prvenstvo zahuktavalo, a korona razbuktavala, početni izbor je na silu doživio brojne korekcije i na koncu je **Cveba** (nadimak izbornika Horvata) bio primoran pozvati i nekoliko »senatora« pod reprezentativnu zastavu. Ali, teret igre u svim dosadašnjim susretima iznijele su upravo mlade snage i ti golobradi momci više nisu anonimusi. Rukometni svijet danas itekako dobro zna za Tina Lučina (igrač susreta protiv Islanda, op. a.), ali i za Gadžu (strijelac pobjedničkog pogotka protiv Islanda), Načinovića i ostale već spomenute novake. I tu stižemo do najljepšeg dijela ovoga rezultatski sumornog natjecanja.

Pobjeda za budućnost

Najveće iznenađenje dosadašnjeg dijela Europskog prvenstva zasigurno je spektakularna pobjeda koronom desetkovanog Islanda protiv favorizirane Francuske (29:21). Ovim trijumfom reprezentativci malene otočke države istaknuli su svoju kandidaturu za plasman u polufinale i za ovu potvrdu trebala im je rutinska pobjeda protiv rezultatski uzdrmane i posljednjeplasirane Hrvatske. I možda bi i bilo tako, osobito nakon slabije igre u prvom poluvremenu u kome su Islandani imali i pet pogodaka prednosti, da nije konačno proradio poznati hrvatski sportski inat. Momčad crvenih kockica je odigrala svoje najbolje poluvrijeme na šampionatu Europe, posve preokrenula rezultat i u jednom trenutku i sama imala pet pogodaka prednosti. Uslijedio je mali pad koncentracije i Islandani su se vratili u susret i čak povelili golom prednosti. No, tada je uslijedio finiš dostojan jedne od najtrofejnijih reprezentacija u posljednja tri desetljeća suvremenog rukometa. Dva gola za veliku pobjedu (23:22) koja nema toliko rezultatskog značaja u odlučivanju konačnog poretka u borbi za odličja, ali dva gola koja su sjeme budućeg šampionskog stabla na kojemu već imamo nekoliko novih, sazrelih plodova. Bez obzira na objektivnu odgovornost jer je, nažalost, nastavljen negativni niz natjecanja bez odličja (posljednje je bilo na EP-u 2020.)

i neosiguran izravni plasman na sljedeće Svjetsko prvenstvo (2023.), ovaj rukometni Europeo je donio i mnogo toga dobrog za budućnost hrvatskog rukometa. Izvršeno je potrebno pomlađivanje reprezentativnog kadra, afirmirano je nekoliko imena o kojima će se zasigurno još mnogo toga dobrog čuti i konačno, pobjeda protiv Islanda je pokazala kako nisu potonule sve lađe i da budućnost hrvatskog rukometa nije upitna.

Domagoj Duvnjak

Izostanak najboljeg hrvatskog rukometaša i kapetana reprezentacije **Domagoja Duvnjaka** uvelike je pridonijela rezultatskom raspletu hrvatskog nastupa u Mađarskoj. Ne treba biti previše upućen u rukomet pa reći što bi za ovu mladu, tranzicijsku momčad značio jedan od najboljih rukometaša današnjice. Jer Duvnjak bi bio pojačanje za svaku reprezentaciju. Ali, što da se radi. Život mora ići dalje. Neovisno o rezultatu u posljednjem susretu protiv najugodnijeg iznenađenja ovoga prvenstva Nizozemske, treba se uzdignute glave vratiti doma. Istrpjeti opravdane kritike, dobro proanalizirati sve odigrane susrete i izvući pouke za budućnost. Jer Hrvatska je domaćin Svjetskog prvenstva 2025. godine, a prije toga je i Olimpijada u Parizu 2024. A kiksevi se ne bi smjeli više događati...

D. P.

Na temelju članka 63 Zakona o planiranju i izgradnji (»Sl. glasnik RS«, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (»Službeni glasnik RS«, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za potrebe izgradnje silosnog kompleksa za skladištenje i sušenje žitarica kapaciteta 19.835 m³ (24 ćelije), ulica Topolska, kat. parcela 6827/1 K.O. Čantavir (naručilac projekta »Farm-Commerc« d.o.o. Čantavir) Zainteresirana pravna i fizička lica mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 4. do 10. veljače 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg Slobode 1, ured br. 204. Urbanistički projekt može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo - Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Neimar projekt« d.o.o. Novi Sad.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida, mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 04. do 10. veljače 2022. godine. Lice ovlašteno za davanje potrebnih obavještenja o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispele u Zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

POGLED S TRIBINA

Povratak

Nova 2022. godina u 1. HNL započinje s nepunih mjesec dana zakašnjenja jer se prvenstvo nastavlja susretima 21. kola. Lopta se vraća u centar domaćih zbivanja danas (28. siječnja) duelom u Puli između *Istre* i *Gorice*, potom slijede i ostale utakmice: *Osijek – Slaven*, *Šibenik – Hajduk* (subota) i *Lokomotiva – Hrvatski dragovoljac*, *Dinamo – Rijeka* (nedjelja). Upravo ovaj posljednji susret prvoga proljetnoga kola bit će najbolja uvertira nastavka sezone, derbi Zagrepčana i Riječana uvijek je poslastica za sve domaće nogometne sladokusce. Podsjetimo kako u nastavak prvenstvene utrke tri momčadi (*Dinamo*, *Rijeka* i *Osijek*) ulaze s istim brojem bodova (40), ali, zahvaljujući boljoj gol razlici, vodeći *modri* imaju i susret manje (neodigran susret protiv *Hajduka*). Pobjedom na otvaranju momčad s Maksimira bi uveliko istakla jasnu kandidaturu za obranu naslova, baš kao što bi u slučaju pozitivnog ishoda u Zagrebu i Riječani mogli s pravom vjerovati kako je ovo njihova sezona. Treći član vodeće skupine *Osijek* u nastavak 1. HNL kreće sa svojega stadiona u Gradskom vrtu, ojačan za jedno jako do-

maće ime, nekadašnjeg kapetana *Hajduka Mije Caktaša* koji je prošlog tjedna potpisao za momčad s Drave. Konačno, i četvrti jaki domaći »mušketicar« *Hajduk*, istina trenutačno pet bodova u zaostatku (uz susret manje) još uvijek figurira kao ravnopravan takmac u borbi za ovogodišnji naslov. Momčad predvođena najboljim nogometašom 1. HNL **Markom Livajom** i ambicioznim trenerom **Dambarskausom** učinit će sve kako bi do posljednjeg kola održala nadu da bi se šampionski naslov konačno mogao naći u vitrinama Poljuda. Bilo kako bilo, u godini predstojećeg Svjetskog prvenstva u Kataru, oči nogometne javnosti će pozorno pratiti sva događanja na domaćim travnjacima jer puno je još vremena za finalizaciju **Dalićevog** konačnog reprezentativnog popisa. Jaka domaća liga i odlični pojedinci osnov su za stvaranje šireg i znatno jačeg igračkog kadra bez kojeg se u duelima s najboljim svjetskim momčadima ne može očekivati kvalitetniji rezultat. Osobito ako ne zanemarimo činjenicu kako Hrvatska u Katar stiže kao finalist prošloga SP-a u Rusiji 2018. godine. Konačno, prema viđenim igrama u prvom dijelu sezone imamo razloga vjerovati kako će ovaj šampionat (2021./22.) biti jedan od najboljih i najneizvjesnijih ikada.

D. P.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
**Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice**
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 77
livia.bata@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-90-5/2022-05
DATUM: 19. siječnja 2022. godine

Na temelju članka 6., stavka 1. pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava tijelima i organizacijama u čijem radu su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica (*Službeni list APV*, broj: 14/15) u vezi s člancima 11, 12, 23. stavcima 4., 25 i 26. pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/2021), i Rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice klasa: 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

za dodjelu proračunskih sredstava tijelima i organizacijama u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini u čijem radu su u službenoj uporabi jezici i pisma nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica za 2022. godinu

Sredstva u iznosu od 7.500.000 dinara se dodjeljuju radi unapređivanja ostvarivanja prava na službenu uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

Pravo sudjelovanja na natječaju imaju:

- tijela jedinica lokalne samouprave s teritorija Autonomne Pokrajine Vojvodine, u kojima je statutom grada, odnosno općine, utvrđena službena uporaba jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica na cijelom teritoriju jedinice lokalne samouprave ili u naseljenim mjestima na njihovom teritoriju;
- mjesne zajednice na teritoriju gradova i općina iz retka jedan;
- druga tijela, organizacije, službe i ustanove, korisnici proračunskih sredstava, koji imaju sjedište na teritoriju lokalne samouprave ili koji obavljaju djelatnost na teritoriju lokalne samouprave, iz retka jedan.

Sredstva se dodjeljuju za financiranje, odnosno udio u financiranju:

- troškova izrade i postavljanja ploča s nazivom tijela i organizacija, nazivom naseljenih mjesta i drugih geografskih naziva na cestovnim smjerovima, nazivom ulica i trgova, kao i drugih obavijesti i upozorenja za javnost ispisanih i na jezicima nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica koji su u službenoj uporabi u općini, gradu ili naseljenom mjestu;
- tiskanja dvojezičnih ili višejezičnih obrazaca, službenih glasila i drugih javnih publikacija;
- za razvoj sustava elektroničke uprave za rad u uvjetima višejezičnosti.

Visina sredstava za dodjelu utvrđuje se na temelju sljedećih kriterija:

- broj jezika i pisama nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica koji su u službenoj uporabi na cijelom teritoriju općine, grada ili naseljenog mjesta;
- postotni udio pripadnika nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica čiji su jezici i pisma u službenoj uporabi u ukupnom broju stanovništva prema službenim podacima Republičkog zavoda za statistiku, na temelju posljednjeg popisa stanovništva;
- ukupni materijalni troškovi potrebni za realiziranje aktivnosti;
- postojanje drugih izvora financiranja aktivnosti;
- kontinuitet u financiranju aktivnosti od strane Tajništva, odnosno traže li se sredstva prvi put.

Rok za podnošenje prijava na natječaj je do 21. veljače 2022. godine.

Prijave na natječaj se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva. Kompletan natječajna dokumentacija može se preuzeti u prostorijama Tajništva ili na internetskoj adresi: www.puma.vojvodina.gov.rs.

Prijave na natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne manjine – nacionalne zajednice koji je u službenoj uporabi u tijelima Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Prijave se podnose osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (zgrada Pokrajinske vlade) ili se upućuju poštom na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad.

Prijave na natječaj se dostavljaju u dva primjerka s dvije izjave ovjerene i potpisane od ovlaštene osobe podnosioca prijave, ukoliko se konkuruje po jednoj osnovi, ukoliko se istodobno konkuruje i po više osnova, prijave se dostavljaju u dva primjerka po svakoj osnovi, s isto toliko ovjerenih izjava.

Neće se uzeti u razmatranje nepravodobne ili nepotpune prijave, kod kojih nedostatak nije otklonjen po ukazivanju, kao ni prijave koje se ne odnose na natječajem predviđene namjene ili su podnesene od neovlaštenih osoba.

Korisnik je dužan sredstva koristiti isključivo za namjene za koje su ona dodijeljena, a neutrošena sredstva vratiti proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine. Korisnik je u obvezi na odgovarajući način istaknuti da je u financiranju sudjelovalo i Tajništvo. Korisnik je dužan najkasnije do isteka kalendarske godine podnijeti Tajništvu izvješće o utrošku dodijeljenih sredstava s odgovarajućom dokumentacijom. U slučaju sumnje da dodijeljena sredstva u pojedinim slučajevima nisu namjenski korištena, Tajništvo će pokrenuti po-

stupak pred pokrajinskim tijelom uprave nadležnim za proračunsku inspekciju, radi kontrole zakonitog i namjenskog korištenja sredstava. Ukoliko se utvrdi da se dodijeljena sredstva u pojedinim slučajevima nisu namjenski koristila, prijave tih korisnika sredstava neće se ubuduće uzimati u razmatranje prilikom njihovog sudjelovanja na natječaju.

Postupak natječaja provodi povjerenstvo za razmatranje prijave koje formira pokrajinski tajnik. Povjerenstvo nakon razmatranja prikupljenih prijava sastavlja obrazloženi prijed-

log za dodjelu sredstava po natječaju i dostavlja ga pokrajinskom tajniku.

O dodjeli sredstava korisnika po provedenom postupku odlučuje pokrajinski tajnik rješenjem, koje je konačno. Rješenje o dodjeli sredstava će se objaviti na mrežnoj stranici Tajništva.

P. O. POKRAJINSKOG TAJNIKA

Milan Kovačević, v. r., zamjenik pokrajinskog tajnika

Republika Srbija
Autonomna pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 08; 487 45 55 F: +381 21 557 074; 456 986
Bojan.greguric@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-90-3/2022-05
DATUM: 19. 1. 2022. godine

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Novi Sad, na temelju članka 7. pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za unapređenje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije (*Službeni list APV*, broj 8/2019) u vezi s člancima 11, 12, 23. stavci 4., 25 i 26. pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj 54/2021), na temelju Rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice klasa: 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. godine, raspisuje

JAVNI NATJEČAJ

ZA SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA OČUVANJA I NJEGOVANJA MULTIKULTURNOSTI I MEĐUNACIONALNE TOLERANCIJE U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Javni natječaj se raspisuje za programe i projekte udruga, fondova i fondacija (u daljnjem tekstu: podnositelj prijave), usmjerene na očuvanje i njegovanje međunacionalne tolerancije s teritorija Autonomne pokrajine Vojvodine u 2022. godini.

I. IZNOS NATJEČAJA

Javni natječaj se raspisuje na ukupan iznos od 14.000.000 dinara;

II. UVJETI NATJEČAJA

- Rok za podnošenje prijave je 21. 2. 2022. godine.
- Na javni natječaj za dodjelu proračunskih sredstava Tajništva za razvoj, njegovanje i očuvanje multikulturalnosti i međunacionalne tolerancije mogu se prijaviti podnositelji prijave čiji su projekti i programi usmjereni na očuvanje i njegovanje međunacionalne tolerancije i koji imaju registrirano sjedište na teritoriju AP Vojvodine.
- Na javnom natječaju se dodjeljuju sredstva za programe i projekte podnositelja prijave, usmjerene na očuvanje i njegovanje međunacionalne tolerancije, a naročito za:
  - očuvanje i njegovanje jezika, narodnih običaja i starih obrta;

- zaštitu i prezentaciju folklorne baštine;
- stvaranje uvjeta za razvoj kulture, znanosti i umjetnosti;
- njegovanje i poticanje narodnog stvaralaštva;
- predstavljanje kulturnih dobara od iznimnog značaja;
- književno, dramsko, scensko, glazbeno i likovno stvaralaštvo, memorijale, festivale, jubilarne manifestacije, umjetničke kolonije, kampove kojima se njeguju tolerancija i prava nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica;
- konferencije, turnire, skupove i slično, kojima se njeguju tolerancija i prava nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica;
- njegovanje i razvoj amaterizma, gostovanja ansambala;
- suradnju s matičnim zemljama i druge oblike suradnje;
- projekte koji se odnose na razvijanje, očuvanje i njegovanje duha međunacionalne tolerancije kod mladih;
- unapređenje produkcije i produkciju televizijskog i radijskog programa, internetskih prezentacija, drugih oblika elektroničkih prezentacija, tiskanih propagandnih aktivnosti, aktivnosti u tiskanim medijima i drugih oblika medijskih aktivnosti.

• Na javni natječaj se ne mogu prijavljivati izravni i neizravni proračunski korisnici, gospodarska društva i nacionalna vijeća nacionalnih manjina.

• Javni natječaj se objavljuje u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine*, u jednom od javnih glasila koje pokriva cijeli teritorij APV i na mrežnoj stranici Tajništva, kao i na portalu e-Uprava, na srpskom jeziku i na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

III. POSEBNI UVJETI

Javne nabave

Ukoliko korisnik sredstava iz ovog Natječaja potpada pod regulaciju Zakona o javnim nabavama, odnosno ukoliko će se sredstva ostvarena po ovom Natječaju koristiti za nabavu radova, dobara ili usluga, a udio javnih sredstava čini više od 50% vrijednosti nabave, korisnik sredstava će se smatrati naručiteljem i u obvezi je primjenjivati Zakon o javnim nabavama.

IV. NAČIN PRIJAVE

• Prijave se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva u jednom primjerku;

• Natječajna dokumentacija može se preuzeti od 19. 1. 2022. godine u prostorijama Tajništva ili na internetskoj adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs

• Uz prijavu se obvezno podnosi:

1. Službeni dokaz o registraciji podnositelja prijave (preslika);

2. Potvrda o poreznom identifikacijskom broju podnositelja prijave (preslika);

• Prijave na Javni natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini;

• Podnositelj prijave kojem budu dodijeljena sredstva po Javnom natječaju, a ne posjeduje račun kod Uprave za trezor, imat će obvezu u određenom roku otvoriti isti. Procedura podrazumijeva obraćanje nadležnom tijelu, sa zahtjevom za otvaranje spomenutog računa, nakon čega je u obvezi dokaz o otvaranju računa dostaviti Tajništvu;

• Prijave se podnose:

1. osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu;

2. poštom na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad

ZA NATJEČAJ – OČUVANJE I NJEGOVANJE MULTIKULTURNOSTI I MEĐUNACIONALNE TOLERANCIJE

V. ODLUČIVANJE

• Kriteriji za izbor programa i projekata koje će sufinancirati Tajništvo na Javnom natječaju su:

- postotni udio pojedine nacionalne manjine – nacionalne zajednice u ukupnoj manjinskoj populaciji u AP Vojvodini;

- ukupni materijalni troškovi programa ili projekta;

- prostorni karakter i značaj programa ili projekta (npr. međunarodni, međuopćinski, lokalni, multietnički, od šireg značaja);

- trajanje programa ili projekta;

- broj sudionika programa ili projekta;

- zainteresiranost publike i posjećenost;

- medijski publicitet (televizijski i radijski prijenosi ili snimke, izvješća tiska i drugi načini prezentacije);

- elektronička prisutnost, zastupljenost i aktivnost (npr. postojanje internetske prezentacije, platformi, društvene mreže);

- prateće i naknadne aktivnosti (npr. poseban nastup i predstavljanje pobjednika, gala večeri, izdavanje zbornika, kataloga i drugih publikacija);

- broj osoba angažiranih na programu ili projektu podnositelja zahtjeva;

- ostale aktivnosti, programi i projekte koje organizira podnositelj zahtjeva;

- financiranje programa i projekta od drugih tijela, organizacija, fondova, sponzora ili donatora – iz zemlje ili iz inozemstva;

- mogućnost razvijanja programa i projekta i njihova održivost;

- zakonitost i učinkovitost korištenja sredstava prethodno dobivenih od Pokrajinskog tajništva.

• Neće se uzimati u razmatranje nepravodobne i nepotpune ili nepravilno popunjene prijave, prijave koje nisu podnesene od ovlaštenih osoba, kao ni prijave koje nisu predmet Javnog natječaja, odnosno prijave podnositelja koji nisu podnijeli izvješće o utrošku i korištenju dodijeljenih sredstava za

prethodnu godinu, odnosno za koje se iz izvješća utvrdi da su nenamjenski utrošili ta sredstva, kao ni prijave podnositelja koji nisu izmirili obveze po prethodnim natječajima Tajništva u smislu dostavljanja fotografija ili videomaterijala kao dokaza o realiziranim aktivnostima;

• Pod nepotpunim prijavama između ostalog podrazumijevaju se i prijave bez tražene dokumentacije, prijave u kojima nisu popunjena sva obvezna polja (polja koja nisu obvezna navedena su u obrascu prijave) kao i prijave koje nisu potpisane i pečatirane;

• Tajništvo po Natječaju sufinancira isključivo aktivnosti koje se realiziraju u razdoblju od dana raspisivanja Natječaja do 31. 12. 2022. godine;

• Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave po potrebi zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta;

• Prijave i priložena dokumentacija se podnositeljima ne vraćaju;

• Prijave podnositelja vrednuje i ocjenjuje natječajno povjerenstvo, formirano rješenjem pokrajinskog tajnika, koje formira rang-listu sukladno utvrđenim kriterijima i načinu bodovanja;

• Natječajno povjerenstvo utvrđuje preliminarnu listu vrednovanja i rangiranja podnesenih prijava (programa/projekata) koja se objavljuje na službenoj mrežnoj stranici Tajništva i na portalu e-Uprava;

• Podnositelji prijave imaju pravo prigovora na preliminarnu listu u roku od osam dana od dana njezine objave. Obrazloženu odluku o prigovoru natječajno povjerenstvo donosi u roku od 15 dana od dana njegovog primitka. Po rješavanju prigovora natječajno povjerenstvo konačnu listu dostavlja pokrajinskom tajniku na usvajanje;

• Odluku o izboru programa/projekata pokrajinski tajnik donosi u roku od 30 dana od dana isteka roka za podnošenje prigovora;

• Odluka o izboru programa/projekata objavljuje se na službenoj mrežnoj stranici Pokrajinskog tajništva i na portalu e-Uprava;

• Odluka o izboru programa/projekata je konačna.

VI. REALIZACIJA

• Tajništvo prenosi dodijeljena sredstva na račune korisnika na temelju potpisanih ugovora, sukladno dinamici priljeva sredstava u proračun AP Vojvodine;

• U ugovoru o dodjeli sredstava preciziraju se sva prava, obveze i odgovornosti podnositelja prijave i Tajništva;

• Ukoliko podnositelj prijave ne potpiše ugovor u roku koji je odredilo Tajništvo, smatrat će se da je odustao od podnesene prijave;

• Podnositelj prijave je u obvezi dodijeljena sredstva koristiti zakonito i namjenski, kao i dostaviti izvješće o namjenskom trošenju sredstava;

• Podnositelj prijave je u obvezi odmah, za vrijeme trajanja, odnosno tijekom realizacije projekta/manifestacije/događaja, Tajništvu dostavljati fotografije i videomaterijale nastale u realizaciji projekta;

• Tajništvo prati realizaciju programa/projekata koje sufinancira.

Dodatne informacije o javnom natječaju se mogu dobiti u Tajništvu, na broj telefona 021/ 487-46-04, ili putem e-pošte bojan.greguric@vojvodina.gov.rs.

P. O. POKRAJINSKOG TAJNIKA

Milan Kovačević v. r., zamjenik pokrajinskog tajnika

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 08; F: +381 21 557 074; 456 986
adrian.borka@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-90-4/2022-05
DATUM: 19. 1. 2022. godine

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Novi Sad, na temelju članka 7. pokrajinske skupštinske odluke o dodjeli proračunskih sredstava za unapređenje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije (*Službeni list APV*, broj 8/2019) u vezi s člancima 11, 12, 23. stavci 4., 25 i 26. pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj 54/2021), na temelju Rješenja pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice klasa: 128-377/2020-1 od 8. 12. 2020. godine, raspisuje

JAVNI NATJEČAJ ZA SUFINANCIRANJE PROGRAMA I PROJEKATA USMJERENIH NA UNAPREĐENJE PRAVA NACIONALNIH MANJINA – NACIONALNIH ZAJEDNICA U AP VOJVODINI U 2022. GODINI

Javni natječaj se raspisuje za programe i projekte udruga, fondova i fondacija (u daljnjem tekstu: podnositelj prijave), usmjerene na ostvarivanje prava nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica s teritorija Autonomne Pokrajine Vojvodine u 2022. godini.

I. RASPODJELA SREDSTAVA

Javni natječaj se raspisuje na ukupan iznos od 33.000.000 dinara, po nacionalnim manjinama – nacionalnim zajednicama:

Mađarska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	15.450.000,00 dinara
Romska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	3.350.000,00 dinara
Hrvatska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	3.200.000,00 dinara
Slovačka nacionalna manjina – nacionalna zajednica	3.200.000,00 dinara
Rumunjska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	2.350.000,00 dinara
Rusinska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	1.200.000,00 dinara
Bunjevačka nacionalna manjina – nacionalna zajednica	1.050.000,00 dinara
Makedonska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	660.000,00 dinara
Ukrajinska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	410.000,00 dinara
Njemačka nacionalna manjina – nacionalna zajednica	300.000,00 dinara
Češka nacionalna manjina – nacionalna zajednica	130.000,00 dinara
Crnogorska nacionalna manjina – nacionalna zajednica	600.000,00 dinara
Ostale nacionalne manjine – nacionalne zajednice	1.100.000,00 dinara

II. UVJETI NATJEČAJA

- Rok za podnošenje prijave je 21. 2. 2022. godine.
- Na javni natječaj za dodjelu proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za unapređivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica mogu se prijaviti isključivo podnositelji prijave, koji imaju registrirano sjedište na teritoriju AP Vojvodine.

- Na javnom natječaju se dodjeljuju sredstva za programe i projekte podnositelja prijave, usmjerene na ostvarivanje prava nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica, a naročito za:

- očuvanje i njegovanje jezika, narodnih običaja i starih obrta;
- zaštitu i prezentaciju folklorne baštine;
- stvaranje uvjeta za razvoj kulture, znanosti i umjetnosti;
- njegovanje i poticanje narodnog stvaralaštva;
- predstavljanje kulturnih dobara od iznimnog značaja;
- književno, dramsko, scensko, glazbeno i likovno stvaralaštvo, memorijale, festivale, jubilarne manifestacije, umjetničke kolonije, kampove kojima se njeguju tolerancija i prava nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica;
- konferencije, turnire, skupove i slično, kojima se njeguju tolerancija i prava nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica;
- njegovanje i razvoj amaterizma, gostovanja ansambala;
- suradnju s matičnim zemljama i druge oblike suradnje.

- Na javni natječaj se ne mogu prijavljivati izravni i neizravni proračunski korisnici, gospodarska društva i nacionalna vijeća nacionalnih manjina.

- Javni natječaj se objavljuje u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine*, u jednom od javnih glasila koje pokriva cijeli teritorij APV i na mrežnoj stranici Tajništva, kao i na portalu e-Uprava, na srpskom jeziku i na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

III. POSEBNI UVJETI

Javne nabave

Ukoliko korisnik sredstava iz ovog Natječaja potpada pod regulaciju Zakona o javnim nabavama, odnosno ukoliko će se sredstva ostvariti po ovom natječaju koristiti za nabavu radova, dobara ili usluga, a udio javnih sredstava čini više od

50% vrijednosti nabave, korisnik sredstava će se smatrati naručiteljem i u obvezi je primjenjivati Zakon o javnim nabavama.

IV. NAČIN PRIJAVE

- Prijave se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva u jednom primjerk;

- Natječajna dokumentacija može se preuzeti od 19. 1. 2022. godine u prostorijama Tajništva ili na internetskoj adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs;

- Uz prijavu se obvezno podnosi:

1. Službeni dokaz o registraciji podnositelja prijave (preslika);

2. Potvrda o poreznom identifikacijskom broju podnositelja prijave (preslika);

- Prijave na javni natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini;

- Podnositelj prijave kojem budu dodijeljena sredstva po Javnom natječaju, a ne posjeduje račun kod Uprave za trezor, imat će obvezu otvoriti isti u određenom roku. Procedura podrazumijeva obraćanje nadležnom tijelu, sa zahtjevom za otvaranje spomenutog računa, nakon čega je u obvezi dokaz o otvaranju računa dostaviti Tajništvu.

- Prijave se podnose:

1. osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu;

2. poštom na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad (ZANATJEČAJ)

V. ODLUČIVANJE

- Kriteriji za izbor programa i projekata koje će sufinancirati Tajništvo na Javnom natječaju su:

- postotni udio pojedine nacionalne manjine – nacionalne zajednice u ukupnoj manjinskoj populaciji u AP Vojvodini;

- ukupni materijalni troškovi programa ili projekta;

- prostorni karakter i značaj programa ili projekta (npr. međunarodni, međupćinski, lokalni, multietnički, od šireg značaja);

- trajanje programa ili projekta;

- broj sudionika programa ili projekta;

- interes publike i posjećenost;

- medijski publicitet (televizijski i radio prijenosi ili snimke, izveštavanje novinstva i drugi načini prezentacije);

- elektronička prisutnost, zastupljenost i aktivnost (npr. postojanje internetske prezentacije, platformi, društvene mreže);

- prateće i naknadne aktivnosti (npr. poseban nastup i predstavljanje pobjednika, gala večeri, izdavanje zbornika, kataloga i drugih publikacija);

- broj osoba angažiranih na programu ili projektu podnositelja zahtjeva;

- ostale aktivnosti, programi i projekte koje organizira podnositelj zahtjeva;

- financiranje programa i projekta od drugih tijela, organizacija, fondova, sponzora ili donatora – iz zemlje ili iz inozemstva;

- mogućnost razvijanja programa i projekta i njihova održivost;

- zakonitost i učinkovitost korištenja sredstava prethodno dobivenih od Pokrajinskog tajništva.

- Neće se uzimati u razmatranje nepravodobne i nepotpune ili nepravilno popunjene prijave, prijave koje nisu podnesene od ovlaštenih osoba, kao ni prijave koje nisu predmet Javnog natječaja, odnosno prijave podnositelja koji nisu podnijeli izvješće o utrošku i korištenju dodijeljenih sredstava za prethodnu godinu, odnosno za koje se iz izvješća utvrdi da su nenaamjenski utrošili ta sredstva, kao ni prijave podnositelja koji nisu

izmirili obveze po prethodnim natječajima Tajništva u smislu dostavljanja fotografija ili videomaterijala kao dokaza o realiziranim aktivnostima.

- Pod nepotpunim prijavama između ostalog podrazumijevaju se i prijave bez tražene dokumentacije, prijave u kojima nisu popunjena sva obvezna polja (polja koja nisu obvezna navedena su u obrascu prijave) kao i prijave koje nisu potpisane i pečatirane;

- Tajništvo po Natječaju sufinancira isključivo aktivnosti koje se realiziraju u razdoblju od dana raspisivanja natječaja do 31. 12. 2022. godine;

- Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta za dodjelu sredstava;

- Prijave i priložena dokumentacija se podnositeljima ne vraćaju;

- Nakon isteka roka za primitak prijava na Javni natječaj, pravodobne i potpune prijave Tajništvo prosljeđuje nacionalnim vijećima nacionalnih manjina sa sjedištem na teritoriju AP Vojvodine radi davanja prijedloga za dodjelu sredstava (u daljnjem tekstu: nacionalna vijeća);

- Prijave podnositelja i prijedloge nacionalnih vijeća na iste vrednuje i ocjenjuje natječajno povjerenstvo koje formira pokrajinski tajnik rješenjem, koje formira rang-listu sukladno utvrđenim kriterijima i načinu bodovanja;

- Natječajno povjerenstvo utvrđuje preliminarnu listu vrednovanja i rangiranja podnesenih prijava (programa/projekata) koja se objavljuje na službenoj mrežnoj stranici Tajništva i na portalu e-Uprava;

- Podnositelji prijave imaju pravo prigovora na preliminarnu listu u roku od osam dana od dana njezine objave. Obrazloženu odluku o prigovoru natječajno povjerenstvo donosi u roku od 15 dana od dana njegovog primitka. Po rješavanju prigovora, natječajno povjerenstvo konačnu listu dostavlja pokrajinskom tajniku na usvajanje;

- Odluku o izboru programa/projekata pokrajinski tajnik donosi u roku od 30 dana od dana isteka roka za podnošenje prigovora;

- Odluka o izboru programa/projekata objavljuje se na službenoj mrežnoj stranici Pokrajinskog tajništva i na portalu e-Uprava;

- Odluka o izboru programa/projekata je konačna.

VI. REALIZACIJA

- Tajništvo prenosi dodijeljena sredstva na račune korisnika na temelju potpisanih ugovora, sukladno dinamici priljeva sredstava u proračun AP Vojvodine;

- U ugovoru o dodjeli sredstava preciziraju se sva prava, obveze i odgovornosti podnositelja prijave i Tajništva;

- Ukoliko podnositelj prijave ne potpiše ugovor u roku koji je odredilo Tajništvo, smatrat će se da je odustao od podnesene prijave;

- Podnositelj prijave je u obvezi dodijeljena sredstva koristiti zakonito i namjenski, kao i dostaviti izvješće o namjenskom trošenju sredstava;

- Podnositelj prijave je u obvezi odmah, za vrijeme trajanja, odnosno tijekom realizacije projekta/manifestacije/događaja, Tajništvu dostavljati fotografije i videomaterijale nastale u realizaciji projekta;

- Tajništvo prati realizaciju programa/projekata koje sufinancira.

Dodatne informacije o javnom natječaju se mogu dobiti u Tajništvu, na broj telefona 021/ 487-46-08 ili putem elektroničke pošte: adrian.borka@vojvodina.gov.rs.

P. O. POKRAJINSKOG TAJNIKA

Milan Kovačević, v. r., zamjenik pokrajinskog tajnika

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluj, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

